

ОБЩИНА ШУМЕН

ПЛАНОВО ЗАДАНИЕ ЗА
ИЗРАБОТВАНЕ НА
ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА
ОБЩИНА ШУМЕН

София
Май 2013

Кмет:

№	Съдържание	Страница
	Видове проучвания	
1.	Общи положения	
1.1.	Основни постановки. Приоритети на общинския план за развитие	4
1.2.	Мотиви за изработване на Общия устройствен план	6
1.3.	Съвременни изисквания към устройственото планиране	8
1.4.	Цели и задачи на общия устройствен план на общината	8
1.5.	Информационно осигуряване	11
1.6.	Регионални характеристики и връзки	13
1.7.	Историческо развитие	18
1.8.	Паметници. Недвижими културни ценности	23
1.9.	Селищна мрежа	31
2.	Териториални проучвания и природна среда	
2.1.	Геоложка среда, сеизмичност и полезни изкопаеми	33
2.2.	Релеф	34
2.3.	Климат	34
2.4.	Водни ресурси	35
2.4.	Почвено разнообразие	36
2.5.	Почви	36
2.6.	Растителност и животински свят	37
2.7.	Защитени територии	38
3.0	Социално-икономически условия и проблеми	
3.1.	Демографско развитие. Прогнози. Демо профил	38
3.2.	Заетост и безработица	47
3.3.	Икономическа база - отрасли	48
4.	Обитаване. Жилищен профил на селищата от общината	
4.1.	Общи параметри на жилищния фонд	60
4.2.	Възраст на фонда	62
4.3.	Конструкция и етажност	64
4.4.	Благоустроеност на жилищата	66
4.5.	Собственост	71
4.6.	Площни характеристики и жилищна осигуреност	72
5.	Обществено обслужване	
5.1.	Обществено регулиран сектор	74
5.2.	Пазарен сектор	79
6.	Техническа инфраструктура	
6.1.	Транспортна инфраструктура	80
6.2.	Водостопанска инфраструктура	82
6.3.	Енергийна инфраструктура	83
6.4.	Телекомуникации	85
7.	Туризм	
7.1.	Туристическо развитие	85

7.2.	Туриситически ресурси и потенциали	88
8.	Екологическо състояние	
8.1.	Качество на атмосферния въздух	90
8.2.	Земи и почви	91
8.3.	Води	92
8.4.	Биологично разнообразие и НЕМ	93
8.5.	Отпадъци	94
8.6	Шум	96
9.	Обем, съдържание и начина на представяне на ОУПО - Организационни и технически изисквания	98
9.1	Изисквания към фазите, структурата, обема и съдържанието и последователността на видовете ППР на ОУП.	98
9.2.	Времеви график за изработване на предварителния и окончателен проект на ОУП на община Шумен	99
9.3.	Изисквания към финалните документи (текстови и графични) на ОУП на община Шумен	99
10.	Изисквания към състава и опита на професионалния екип, разработващ ОУП на община Шумен	102
11.	Административни мерки и организационни процедури по разработването и одобряването на плана	104
12.	Използване на източници за изработване на Плановото задание	104

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1.1. Общи постановки. Приоритети на общинския план за развитие

Настоящото планово задание е продукт от пред-проектните проучвания за изработване на нов Общ устройствен план на Община Шумен. По същество, плановото задание е методическа и информационна основа за разработването на предварителния проект. С него се формулират следните указания, препоръки и задачи:

- ✓ Препоръчва методическия подход за разработване на ОУП;
- ✓ Определя целите и задачите на ОУП;
- ✓ Осигурява основната информация за състоянието и тенденциите в икономическото, социално, техническо и пространствено развитие;
- ✓ Предоставя кратка справка за историческото развитие и настоящото състояние на града и съставните селища;
- ✓ Представа регионалната структура и мястото на града и селищата в нея;
- ✓ Представа актуална агрегирана информация за основните системи – труд, обитаване, отдих и техническа инфраструктура;
- ✓ Характеризира екологическото състояние на града и селищата от общината и очакваните негативни изменения;
- ✓ Определя състоянието на планово-пространствената структура на града и селищата от общината и насоките за пространственото му развитие във варианти. Одобреният от общината вариант става основа за разработване на ОУП;
- ✓ Определя фазите и етапите за разработване на ОУП.

Изработването на Общият устройствен план трябва да бъде съобразено с Приоритетите на общинския план за развитие 2007-2013 г.

Визията, определена в Общинския план за развитие съгласно извършена Актуализация на стратегическата рамка за постигане на устойчиво интегрирано развитие – Актуализиран документ за изпълнение на общинския план за развитие на община Шумен за периода 2011-2013 г., обсъден и приет от Общински съвет е: **Шумен – съвременна община с европейски облик, административен, индустриален, културно-образователен и туристически център, привлекателен за бизнес, отдих и**

туризъм, с висока степен на екологична и обществена сигурност и балансирана икономика.

Така формулираната Визия очертава желаният от всички в общината краен резултат в развитието на общината през следващите години. Държавата е отредила на общината роля на ядро в район и населени места, където са необходими мерки за подпомагане изоставянето в социално-икономическото развитие и жизнения стандарт. Общината е приела тази роля и чрез визията си е очертала ясна картина на очакваното бъдеще. Това предполага огромни усилия за мобилизиране на всички свои ресурси и привличане на външни.

Главната стратегическа цел прагматизира визията и е насочена към осигуряване на високо качество на живот, съхраняване на природата и културно-историческото наследство, развитие на физическата среда и нейните системи за да бъде постигнат устойчив икономически растеж.

Стратегическата част на плана е приведена в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка и одобрените и действащи оперативни програми „Регионално развитие”, „Околна среда”, „Конкурентоспособност”, „Развитие на човешките ресурси”, „Административен капацитет” и Програма за развитие на селските райони.

Стратегическата част включва следните приоритети и цели:

ПРИОРИТЕТ 1: Постигане на устойчиво развитие на територията за подобряване на физическата среда, условията за бизнес и степента на обществена сигурност в Община Шумен

ЦЕЛ 1: Развитие и благоустрояване на физическата среда, модернизация на селищните системи и повишаване на сигурността на територията

ЦЕЛ 2: Създаване на условия за развитие на качествено образование, здравеопазване и социални услуги

ЦЕЛ 3: Оптимизация и развитие на инфраструктурата за бизнес, култура, туризъм, отдих и спорт

ЦЕЛ 4: Осигуряване на здравословна и екологична среда, опазване на биоразнообразието, доизграждане и развитие на инфраструктурата за управление на отпадъците и опазване на околната среда

ПРИОРИТЕТ 2: Повишаване на достъпността и комуникационната свързаност на общинската територия чрез интегрирано развитие на транспортната и комуникационна инфраструктура

ЦЕЛ 1: Развитие и модернизация на основната общинска пътна инфраструктура за осигуряване на достъпност и по-добро транспортно обслужване

ЦЕЛ 2: Развитие на комуникационно-логистични мрежи и връзки гарантиращи висока степен на свързаност на общинската територия

ПРИОРИТЕТ 3 : Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика основано на иновации, технологично развитие и атрактивен инвестиционен климат

ЦЕЛ 1: Стимулиране на местната икономиката за балансирано и устойчиво икономическо развитие и привличане на високо технологични инвестиции в местната индустрия

ЦЕЛ 2: Подобряване на ефективността на селскостопанското производство и развитие на конкурентоспособни стопанства и хранително-вкусови предприятия на основата на високи екологични стандарти и опазване на природните ресурси

ЦЕЛ 3: Развитие на човешките ресурси, запазване на човешкия капитал и стимулиране на заетостта

ЦЕЛ 4 : Развитие на културната среда, опазване и експониране на културно-историческото наследство, стимулиране на туризма и осигуряване на възможности за пълноценен отдих и спорт

ПРИОРИТЕТ 4: Повишаване на административния капацитет за прилагане на европейските политики на местно ниво и стимулиране на партньорствата

ЦЕЛ 1: Усъвършенстване капацитета на общинската администрация за прилагане на европейските политики на местно ниво и изграждане на устойчиви партньорски мрежи и сътрудничество с бизнеса и третия сектор

Общият устройствен план на община Шумен ще се съобрази и с Целите и Приоритетите на новият Общински план за развитие 2014-2020 г., които трябва да бъде приет до края на 2013 г.

1.2.Мотиви за изработване на Общия устройствен план

Променената общественно-политическа и икономическа обстановка след началото на прехода, рязко ускори динамиката на процесите и коренно измени условията за пространствено планиране и развитие на община Шумен. С възстановяването на частната собственост върху земеделската земя и реституцията на отчуждените и

одържавени парцели и сгради, частната строителна инициатива в общината получи значително развитие.

Икономическата стагнация и началото на икономическото реструктуриране на националната и в частност шуменската икономика, доведоха до остър финансов дефицит в бюджетите на държавата и общината и рязко спадане, а в някои насоки и прекратяване на инвестициите в обществения сектор.

За територията на община Шумен няма изработен Общ устройствен план. Има изработен Общ устройствен план на град Шумен от 2010 г.

За всички населени места е наложително изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри, които да отразяват актуалното състояние на недвижимите имоти, след което и ПУП – ПРЗ, които да са съобразени с действащата нормативна уредба.

Коренно променените условия налагат различни подходи и принципи на планиране. С частични изменения на отделни застроителни и регулационни планове не би могла да се установи устройствена рамка за балансирано развитие на града в условията на преобладаваща частна собственост, противоречиви инвестиционни интереси и неадекватна наследена планова основа. Най-уязвими се оказаха социалната инфраструктура и зелената система.

Град Шумен е важен транспортен възел, отстои на 361 км от София, на около 100 км от морските главните морски пристанища Варна и Бургас и на 100 км средно от двете дунавски пристанища Русе и Силистра.

В обхвата на транспортната система на територията на община Шумен са:

- първокласният път I-4 София - В. Търново - Шумен (с европейска категоризация E772) и
- първокласният път I-2 Русе – Шумен - Варна (с европейска категоризация E70) и
- първокласният път I-7 Румъния / Силистра – Шумен – Ямбол – Лесово/Турция и
- второкласният път II-73 Шумен – Смядово - Карнобат, както и
- главната ж.п. линия София – Шумен - Варна и
- ж.п. линията Шумен – Комунари - Карнобат, връзка с Южна България.

Освен това, урбанизационните процеси все по-определено започват да се свързват със свободното време, с организирането на рекреацията и туризма. Консумирането на свободното време налага нови подходи в планирането на градовете и околградските им територии, променя решително тяхната структура и тяхната

подредба, предизвиква създаването на нови структури (селищни образувания), в които се реализира свободното време. Тази тенденция все още не е категорично изявена в Шумен, но трябва да намери място в една нова устройствена рамка.

Ако към горните добавим инфраструктурните проблеми (водата, канализацията, транспортните проблеми и тези на паркирането и гарирането, екологическите проблеми, проблемите със събирането и третирането на твърдите битови отпадъци), се очертава една картина на криза в устройственото планиране, прогнозиране и управление на селищата от община Шумен.

Всичко това налага изготвянето на Общ устройствен план на община Шумен..

1.3. Съвременни изисквания към устройственото планира

Главните фактори и предизвикателства за развитието на българските селища в началото на 21 век са:

- Развитието на пазарната икономика и поставянето на градовете и селата в конкурентни условия;
- Процесите на евроинтеграцията, засилване на транснационалните връзки и възприемането на европейските критерии и изисквания за качеството на градската и селищна среда;
- Развитието на информационните технологии и произтичащата от това глобализация и децентрализация на селищната мрежа, в резултат на промяната на начина на живот и устройството на жизнената среда;
- Демократизацията на обществения живот, засилване на значението на гражданското общество, както и появата на нови “актьори” – фактори в градското и селищно развитие;
- Екологизацията и императивното изискване за устойчиво развитие на селищните общности.
- Отчитане на значението и баланса между двете сфери на управление на развитието на града и селищата - бюджетна и пазарна;

1.4. Цели и задачи на общия устройствен план на общината

Устройството на територията във времето на прехода към свободна пазарна икономика и демократична правова държава, са под силното влияние на коренните промени в

законовата и нормативна уредба, както в областта на ТСУ, така и в други области на стопанството и обществения живот.

Приеха се основни закони, които имат съществено влияние върху териториалното и селищно устройство и развитието на населените места¹, както и едни съвсем различни от досегашните механизми за регулиране на процесите в територията.

Като *главна нова цел* на териториалното и селищно устройство, днешният етап може да се определи: *“Осигуряване на защита и баланс на интересите на всички участници в устройствения процес, както на юридически лица – държавата, общината, фирми, организации, така и на всеки отделен гражданин”*. Паралелно задължително изискване е създаването на оптимална пространствена и функционална структура за развитие, изграждане и комплексно устройство на града и съставните селища в хармонично единство на урбанизираните структури със съществуващите природни и антропогенни елементи и специфични социално-икономически условия при отчитане и на регионалните компоненти.

За осъществяване на тази цел и условие, освен типично присъщите и традиционни задачи², общият устройствен план следва да реши и някои нови:

Да осигури възможно най-добър баланс между частните и обществените интереси. Това е най-трудният и най-конфликтният момент. Планът трябва да защитава и

¹ Закон за устройство на територията; Закон за възстановяване собствеността върху някои магазини, работилници, складове и ателиета; Закон за възстановяване собствеността върху някои отчуждени имоти по Закона за териториално и селищно устройство, Закона за планово изграждане на населените места; Закон за държавната и общинска собственост; Закон за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия;

² а) определяне на нормативна основа на териториалния обхват за пространствено развитие на града до 2035 г. и неговото демографско развитие;

б) определяне на функционалното предназначение на градските терени по структурни единици и извеждане на пространствени и социални параметри;

в) определяне на вътрешната структура на елементите на функционалните системи "обитаване", "труд" и "отдых";

г) организацията, йерархична съподчиненост и локализиране на основните елементи от обслужващата сфера;

д) определяне йерархията на структурата, трасетата на елементите на главната комуникационна мрежа и тесните места в действието й;

е) създаване на условия за оптимизиране на масовия градски транспорт и неговото функциониране;

ж) развитие, оразмеряване и провеждане на елементите на инженерните мрежи;

з) организиране, диференциране и оразмеряване на елементите на зелената система;

и) създаване на условия за поддържане на екологическото равновесие и опазване на природната среда от неблагоприятни антропогенни въздействия при отчитане на факта, че градът има епизодични проблеми в екологично отношение;

к) разработване на програма от мероприятия и система за управление реализацията на ОУП.

гарантира частната собственост, но в същото време следва да дава възможност за реализация на доказани обществени интереси. Важен елемент от тази задача е и балансът между отделните и различни частни интереси.

Да равнопостави различните видове собственост. В определяне на функционалните зони и предвижданията за функционално използване на терените, планът трябва да равнопостави всички видове собственост. Когато определени мероприятия от обществен интерес имат търговска привлекателност, то за реализацията на тези мероприятия следва да се дава възможност на всички собственици и инвеститори, включително и частни.

Да определи точно режимите на прилежащите към регулационната граница на града извън-селищни територии при съобразяване с плана за земеразделянето.

Да осигури възможности за по-оперативно действие на общинската администрация. Общият устройствен план трябва да бъде оперативен инструмент в ръцете на общинската администрация за ефективно управление на селищната територия. За тази цел той следва да е едновременно достатъчно ясен и точен и да е с възможности за бързо привеждане в съответствие с новите условия и изискванията на конюнктурата.

Тази задача е изключително важна, тъй като в настоящия момент процесите в икономиката и пространственото изграждане на средата са с висока степен на непредвидимост (дори и в по-близко бъдеще). Много бързо изменящите се условия могат да направят и най-добрият план неприложим, ако той не съдържа в себе си възможности за развитие и промяна.

Следвайки нормативните изисквания, Общият устройствен план на община Шумен трябва да съдържа мотивирани проектни **решения за:**

1. *Структура на територията* – устройствените зони за обитаване, производство, рекреация, природозащита, природо-възстановяване, комуникация и инфраструктура.
2. *Строителните граници*, в т.ч. и терените за ново градско развитие, при отчитане собствеността на гражданите, ограничителите и стимулаторите за териториално развитие.
3. *Строителните зони*, границите им, начинът на застрояване и основни параметри на застрояване (интензивност, плътност, височина и др.)
4. *Главната и обслужваща улична мрежа.*

5. Трасетата и обектите на *инженерната инфраструктура*.
6. *Защитените архитектурни, културни и др.зони и обекти* - паметници на културата.
7. *Обектите за обществено обслужване* от система "образование", "култура", "здравеопазване", "спорт", култура и др., които се изграждат със средствата на общината и държавата и са от особена важност за града и селищата от общината.
8. *Екологически мероприятия*, параметри и изисквания за повишаване стандарта и качествата на околната среда.
9. *Ландшафтно и композиционно естетическо оформяне на града*, прилежащите квартали и крайселищната територия.
10. Мероприятия за *устойчивост на социално-икономическото развитие* и съпътстващите ги устройствени условия.
11. *Разчети за баланса на територията* и други важни териториални показатели.
12. *Зоните с висока концентрация на обекти от обслужващия сектор* със стопанско предназначение.

По същество, това са основните задачи на Общия устройствен план, от които произтичат определени изисквания за спешно решаване на възлови проблеми в настоящото развитие на града и селищата от общината.

ОУП – на община Шумен да се разработи за перспективен срок от 20 години, т.е. планов хоризонт 2035 година. Урбанистичната хипотеза да се разработи с планов хоризонт 2040 година.

1.5. Информационно осигуряване

Пълнотата на информацията по различните функционални и интегриращи системи, е гаранция за задълбочеността на анализа и правилността на определените за решаване проблеми.

Информационното осигуряване на проекта да се обезпечи по две направления:

Агрегирана информация за община Шумен от данни на Националния статистически институт (НСИ):

- население – брой, полова структура, възрастова структура, естествен и механичен прираст, и др;

- обитаване – жилищен и сграден фонд- брой, площи (кв.м.²),етажи и т.н.;
- икономика – брой фирми, фирми по брой на заетите, продукция, основни стопански показатели;
- социална инфраструктура
 - образование -брой учебни заведения по вид, брой учащи се по вид учебни заведения; брой класни стаи и кабинети и др.;
 - здравеопазване - брой здравни заведения по вид; брой болнични легла; брой лекари и стоматолози и др.;
 - култура - брой обекти по вид, капацитет на обектите и др.)
- техническа инфраструктура : дължина на пътната /уличната мрежа - (км);
- дължина и относителен дял на благоустроената улична мрежа; (км. и % от общата дължина); брой АТЦ и др.
 - околна среда – емисии на вредни вещества в атмосферата и т.н.;
 - туризъм - средства за подслон (бр.), легла (бр.), легладенонощия в експлоатация, реализирани нощувки, приходи от нощувки (хил.лв.);
- заетост и безработица; заети/наети лица - безработни лица (бр.); коефициент (равнище) на заетост – (%); коефициент (равнище) на безработица – (%);
- териториални ресурси - размер (площ) на територията - (км²), баланс на територията -земи по вида на тяхното, ползване - (км²) и % от общата площ на територията

Допълнителна статистическа информация

Информация по отрасли и функционални системи и планировъчни райони, представена от съответните отдели и служби на общинската администрация, Териториалното статистическо бюро – град Шумен (ТСБ), Общинска служба “Земеделие” – гр. Шумен, Бюрото на труда и безработицата – гр. Шумен, Регионален инспекторат по образование – гр. Шумен, Регионална инспекция по здравеопазване; Регионална служба “Социални дейности”, Браншови структури (Туризъм, Търговия и др.) и служби и институции, разполагащи с информация, необходима за разработването на ОУП според оценката на проектантския екип и със съдействието на общинската администрация.

Приложената информация в текстовите и таблични материали към ОУП да се придружава от данни за източника, от който е представена.

Източници за информация със стратегически, планов и друг оперативен характер са съществуващите Национална концепция за пространствено развитие на Република България (2013-2025 г.), национални Оперативни програми и секторни стратегии, Регионалният план за развитие на Североизточния район за планиране (2014-2020 г.), Областната стратегия за развитие на област Шумен (2014-2020 г.) и Общинският план за развитие на община Шумен (2014-2020 г.) .

1. 6.Регионална характеристика и връзки

Община Шумен е разположена в централната част на Североизточна България. На север тя граничи с община Хитрино, на североизток – с общините Каспичан и Нови Пазар, на югоизток – с община Провадия, на юг – с общините Смядово и Велики Преслав, и на запад – с община Търговище.

Територията на общината се отличава с плодородна земя и живописни местности, с благоприятно географско положение, което е предопределило преминаването през нейната територия на важни транспортни магистрали. Град Шумен е административен център на Шуменска област. Географските му координати са: 26 градуса и 55 минути източна дължина и 43 градуса и 17 минути северна ширина. Градът отстои на 361 км от София, на около 100 км от морските пристанища Варна и Бургас и на 100 км средно от двете дунавски пристанища Русе и Силистра.

По новото териториално деление община Шумен е в състава на Североизточния район. Новият териториален обхват на Североизточния район, определен в съответствие с изискванията на Регламент на ЕС 1059 / 2003 се формира от областите Варна, Добрич, Търговище и Шумен (ниво NUTS 3) ³ с общо 35 общини.

Той е част от района на ниво NUTS1 „Северна и Югоизточна България”, който включва още Северозападния, Северния централен и Югоизточния район,съответстващи на нивото NUTS2. В териториалния обхват на Североизточен район (ниво NUTS 2) са включени областите: Варна, Добрич, Търговище и Шумен (ниво NUTS 3) с общо 35 общини.

Към 2011 г. делът на **пътищата с национално и международно значение** (автомагистрали и пътища I клас) е 21.3%, по-висок от средния за страната (17.5%), а

³ Съгласно чл.4, ал.2 и ал.3 от Закона за регионално развитие – ДВ/бр.50.2008 г.

гъстотата им е 0.039 км/км², най-висока от всички райони (средната за страната е 0.032 км/км²). Най-голямо значение за интегрирането на района в националната и европейската пътна мрежа имат първокласният път Е-772 (Ябланица – Велико Търново – Шумен), път I-7 (Силистра – Шумен – Ямбол – Елхово), път Е-70 (Русе – Варна) и път Е-87 (Дуранкулак – Варна – Бургас – Созопол – Малко Търново), които са предвидени за изграждане като автомагистрали или скоростни пътища. Регионалната пътна мрежа от II и III клас е с гъстота, равна на средната за страната и допълва транспортното обслужване, като едно от най-важните направления за района е Силистра – Добрич – Варна. Пътищата в района обаче са в лошо състояние, което затруднява комуникациите и налага своевременното им ремонтване. В района действат четири гранично-контролни пропускателни пункта, два сухоземни с Румъния и два морски (пристанище Варна и Фериботен комплекс и пристанище Балчик).

Железопътният транспорт е представен от три главни жп линии и осигурява пътническата и товарна дейност. Основните ж.п. линии, обслужващи територията на Североизточен район са участъците от главните ж.п. линии „София-Горна Оряховица-Варна” „Карнобат-Синдел- Варна” и ж.п. линията „Русе-Варна”. Последната има важна роля не само за развитието на района, но и за функционирането на националната транспортна система, тъй като осъществява връзка между международното пристанище Русе на р. Дунав и пристанищата Варна-Запад и Варна-Изток на Черно море, съответно между европейски транспортен коридор № 7 и коридор № 8

Морският транспорт е добре развит. Международното пристанище Варна е важен център на транспортната система на страната, през който преминава голяма част от вноса и износа ни. Пристанището има важна роля за цялостното развитие на икономиката на района и като фокус на трафик от Европейските транспортни коридори № 7, № 8 и № 9, създава отлични условия за транзитиране на товари между Европа, Близкия и Далечния Изток.

Въздушният транспорт е представен от летище Варна ЕАД, което е с международен статут. Стратегическата позиция на летището гарантира сериозно количество чартърен пътнически трафик през летния сезон и го прави надежден партньор за развитието на редовни линии . Потенциалът на летище Варна има силен ефект върху развитието на транспортни мрежи, туризъм и търговия между партньори от Изтока и Запада, като обработва над 1 милиона пътници годишно.

Област Шумен е разположена в Североизточния район. Със своите 3 384 км² Шуменска област обхваща 3.1 % от територията на страната. Област Шумен обхваща 151 населени места (8 града и 143 села), които са включени в 10 общини – Велики Преслав (с площ 275 км²), Венец (211 км²), Върбица (457 км²), Каолиново (291 км²), Каспичан (280 км²), Никола Козлево (264 км²), Нови пазар (317 км²), Смядово (353 км²), Хитрино (284 км²), Шумен (653 км²),

Област Шумен се обслужва от основната пътна артерия в Северна България:

- първокласния път **I-4**, с европейска категоризация **E772**, по направлението **София - Севлиево - В. Търново – Търговище – Шумен - Варна**. Влошеното състояние на някои участъци от пътя затруднява достъпа до Столицата и регионалния център Варна, въпреки че в участъка Шумен-Варна функционира АМ “Хемус”;
- първокласният път **I-2** Русе – Шумен - Варна (с европейска категоризация **E70**)
- първокласния път **I-7** Румъния / Силистра – Шумен – Ямбол – Лесово/Турция и
- второкласния път **II-73** Шумен – Смядово – Карнобат;
- главната ж.п. линия София – Шумен – Варна;
- ж.п. линията Шумен – Комунари - Карнобат, връзка с Южна България.

В структурата на поземления фонд на областта преобладават земите за земеделско ползване. Те заемат 61,2 % от площта на областта при средно за страната 58,7 %. Горският фонд обхваща 28.29 % от областта, а на урбанизираните територии се падат 5.7 %. Останалите са територии за добив на полезни изкопаеми, транспорт, инфраструктура и водни течения и водни площи.

Областен център е град Шумен, който е важен опорен център в Северна България и трети по големина град в Североизточния район за планиране.

Община Шумен е най голямата по територия в областта. Територията ѝ е 653 км². Гранично положение на общината се оценява като благоприятно от гледна точка на възможностите за нейното развитие. Те в много голяма степен ще зависят от възможностите за интегриране на община Шумен със съседните области и общини и създаване на предпоставки за общо използване на ресурси и потенциали за развитие.

Постоянното население на общината към 01.02. 2011 г. наброява 93 649 души, което е 51.9 % от населението на областта. Развитието на демографските процеси в общината

през последните 10 години навлезе в неблагоприятна фаза, характеризираща се с влошаване на режима на демографско възпроизводство и постепенно намаляване броя на населението. Този процес се продължава да се задълбочава с всяка изминала година.

Община Шумен обхваща 26 населени места, от които 1 града и 26 села. В структурата ѝ главно място заема град Шумен, който изпълнява функции на икономически, транспортен и обслужващ център. Тази роля на гр. Шумен в миналото и сега, е формирала значителна територия, в която неговото влияние и връзки с населените места, се проявяват доста силно. Тези връзки са най-силни в границите на общината и постепенно намаляват в границите на областта. Принос за това има и транспортно-комуникационната система в тази част на страната, която улеснява достъпа до града и обслужването на населението.

Община Шумен е разположена в Североизточния район за планиране. Местоположението на град Шумен предлага удобен достъп до Търговище, Сливен, Велико Търново, Варна, и Бургас, черноморските пристанища и курорти, дунавските пристанища Русе и Силистра..

Община Шумен има изключително добро географско разположение от социално-икономическа гледна точка – разположена е в близост до ключови морски и дунавски пристанища, пресечна точка е на важни национални и международни транспортни коридори;

Град Шумен е общински и областен център, което определя редица предимства за развитието на града по линия на представена местна администрация и деконцентрирани държавни служби. Те са свързани с възможности за по-бързо обслужване на бизнеса и по-добър достъп до информационно и проектно обслужване, свързано с европейски програми и фондове.

Регионалните връзки на общината се определят и зависят от няколко групи фактори, които са трябва да се отчетени при разработването на ОУП на общината, а именно:

- икономически фактори – потенциалите за развитие на града са многостранни и създават възможност за развитието на разнородна индустрия, туризъм и селско стопанство. Много промишлени предприятия в града намират своята естествена суровинна база в . големият селскостопански район около града. Община Шумен е разположена на площ от 653 км². В структурата на поземления фонд на общината

преобладават земите за земеделско ползване. Те заемат 69.9% от площта на общината при средно за страната 58.7 %;

- важни импулси за развитието на града и съставните села ще даде валоризирането на богатия туристически потенциал и културно-историческото наследство. Градът е важен регионален център, който ще засилва своите обслужващи функции по отношение на околната територия и Северна България, което налага ново качество, количество и спектър на предоставяните услуги;

- социални фактори - голяма част от обектите на периодичното и епизодичното обслужване в рамките на общината, са изградени в града. В най-голяма степен това се отнася до подсистемите образование, здравеопазване, административно и правно обслужване, култура и др. Този фактор за регионални връзки не отпадна при новото административно-териториално деление и ще продължава да съществува, тъй като и сега административното райониране на някои системи на обслужване съвпада с обхвата на бившия Шуменски окръг. Развитието на висшето образование и професионалните училища е от съществено значение за икономическото, културното и социалното развитие на града и района;

- технически фактори - регионалните връзки се определят и от схемата на магистралната инженерна инфраструктура и преди всичко в областта на водоснабдяването, електроснабдяването и транспорта;

- демографски потенциал – общинския център попада в категорията на средни градове с население над 80 хил. души, което има необходимата демографска маса за развитието на града.

При съвременните условия регионалните връзки на общината придобиват нов характер, който се обуславя от принципите на самоуправление на общините, липса на централизирано планиране и нови пазарно-икономически отношения.

Локалните връзки в границите на общината ще се развиват на основата на единната техническа инфраструктура, отдиха и териториалните потенциали. Поради недостиг на общински терени в регулационните граници на града, някои обекти на комуналното стопанство могат да се изнесат или да се локализируют нови в други части на общината и крайградската зона на града.

ОУП определя най-общо номенклатурата на тези обекти от градското стопанство, които ще бъдат локализиран извън регулацията на гр.Шумен и тяхното

приблизително местоположение, а така също и развитие на транспортно-комуникационната система, която ще осигури регионалните и локални връзки..

Членството на България в ЕС дава възможност да се използват средства от Европейските фондове за развитието на града и селищата от общината. Концепцията на новия устройствен план на общината трябва да се базира на варианти на социално-икономическо развитие, които отчитат предизвикателствата на членството на България в ЕС и възможността за ползване на средства по различните оперативни програми, включително Националната оперативна програма за регионално развитие. Възможностите за ползване на Европейските фондове и тяхното обвързване с конкретни проекти, имащи отношение към развитието на града и селищата от общината, ще бъдат важен елемент на градоустройствената концепция.

1.7. Историческо развитие

Историята на Община Шумен и нейният главен град е хилядолетна. Най-старите следи от човешка цивилизация датират от V-то хил. пр. Хр. Остатки от крепост, осигурявала сигурността на града, разположен в полето от ранножелязната епоха – кр. на XII в. пр. Хр. са най-ранните свидетелства за цивилизацията на територията на Община Шумен. През Античността – по времето на траките и Рим съществува като крепост (м. “Хисаря”). Почти всички римски пътища в провинция Долна Мизия (*Moesia Inferior*) минават оттук, поради близостта до двата старопланински прохода, които водят към Тракия.

И през Ранното Средновековие VII-X в., животът на града продължава. След унищожаването на българските столици, в XII-XIV в. той е добре защитен християнски феодален град с вътрешен и външен укрепителен пояс с 28 кули, 3 порти, църкви и работилници. значителен военен, административен и икономически център.

Първите писмени извори, в които се споменава името на града – *Симеонис* / *Шимеомис* са от 1153 г., а самият град е описан като „стар и прочут“, със значителна търговия, разположен в плодородна обработваема земя. В XIV-XV в. крепостта се споменава като *Шумна* / *Шуман* / *Шемла*.

Шуменска крепост. Източник:

http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Shumen_Fortress.jpg

В периода на Османската империя (след 1387-88 или 1392-93,) запазва значението си на военно-стратегически и активен занаятчийски и търговски център. Поради огромното му стратегическо значение, 1444 г. крепостта е завзета от кръстоносците начело с крал Владислав III Ягело (Пълният титул на Владислава III Варненчик е Wladislaus, Dei gracia rex Polonie, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rascie, Bulgarie, Sclavonie, nec non terrarum Cracovie, Sandomirie, Lancicie, Syradie, Cuyavie, Lythuanie princeps supremus, Pomeranie, Russieque dominus et heres etc.). След неуспешния поход, подкрепян от римо-католическия глава папа Еугениус IV (1383-1447), османците се завръщат. До XVI в. българското население е преобладаващо. През XVII-XVIII в. тук са заселени и оземлени общности от Мала Азия. Градът е важен укрепен военен център на Османската империя в европейската ѝ част, военен и административен център, седалище на военен гарнизон с военни и отбранителни съоръжения, с охранявани градски порти (северна – *Стража капусу*; източна – *Варна капусу*), мултиетнически център, в който живеят българи, турци, евреи, арменци, латини (рагузански търговци/дубровничани), татари, цигани, в ср. на 19 в. – унгарци, поляци, италианци, а след Кримската война 1856 г. – и англичани и французи и др.

Създават се професионални сдружения – еснафи, които гарантират производството на модни стоки, конкурентни с европейския пазар – шивачество (панталонджийски и кундурджииски еснафи), пивоварство и колбасарство. Развива се банкерството и търговията на едро (ангросисти), особено за балканските / котленските и добруджанските овчари и земеделци.

Еврейската общност се създава през 18 в., когато Хаим Аарон Ашкенази, лекар на военна служба в Шуменския гарнизон съдейства за идването на няколко еврейски фамилии, които се занимават с търговия. Еврейската общност постепенно се увеличава, построява синагога, а пръв равин е Хай Файо, поканен от Босна. 1860 г. е издигната нова сграда за синагога, която рухва през средата на 1990-те години, в периода на преход, когато държавата се е оттеглила от дейностите по поддържането на паметниците на културата, а нови механизми или политики не са създадени.

Градът е обект на специално планиране, с отбранителна система и площ ок. 5 км², с очертани жилищни зони на различните етнически общности – анклавни, централна административно-търговска част с множество публични пространства – чаршии (*Къллек* (дюлгери и сърмаджии), *Арастъ* (бакали и търговци на колониални стоки), *Бит пазар* (ковачи, сарачи, железари, налбанти, дикиджии, дюлгери и сърмаджии), *Кушир* (дикиджии и дикиджийски ханове, средище на касапския еснаф, абаджии и терзии), *Казанджийската улица* и др.) и сгради – безистен (1529), бани, кервансараи, часовникова кула (1744), конак, религиозни сгради на различните етнически общности – тахта джамии / месчит (малки дървени постройки с минаре в отделните махали за ежедневни обряди, петъчни / чаршииски джамии (монолитни каменни сгради с минарета, ортодоксална църква, арменска църква), сгради на над 20 занаятчийски еснафа, търговски и занаятчийски обекти, зона на казармите (на височините СЗ и ЮИ от града). През 1744 г. е завършен комплекса на *Томбул джамия / Шериф Халил Паша* с медресе и имарет.

Уличната мрежа има средновековен характер. Главните градски артерии са две – с направления изток-запад (*Варна капусу*-на запад по *Таиш йолу* / Каменният път – край *Сунур баня*, *Безистена*, *Томбул джамия*, *Сахатя* – на запад до *Кьошките*). Успоредно на тази артерия минавала и *Артасъ* – най-новата градска чаршия (дн. Ул. Цар Освободител) и на юг – *Козлук Йолу* (дн. Ул. В. Левски), чаршията на *Дикиджийския*, *Кожухарския* и *Калпакчийския* еснафи. Втората градска артерия започвала от северната крепостна врата *Стража капусу*, минавала през голямата *Къллек чаршия*, достигала *Арменската* махала и се пресичала с първата при *Томбул джамия*. По сведения на *Барбие де Бокаж* (1828) махалите на Шумен са 27 – в северната част – *Татарската*, *Равна махала*, *Къллек махала* и *Стража махала*, в централната част – *Ески махала*, *Орта* и *Сунтур* махали (старите османски части), *Еврейската*, *Арменската*, *Черковна*

махала, Костова и Долна / Чобан махала, в южната част – *Думдар* и *Чомлекчи* (Грънчарската) махала.

Производството се търгува по цялата империя – казанджиите обработвали мед, внасяна от Трапезунд, а изнасяли котли, ибрици, тепсии, сахани, Р. Уелс пише в нач. на 19 в., че тук били най-прочутите в Имприята работилници за оръжие и медникарство, изработвали се оловни и медни плочи, с които се покривали джамиите, в дикиджийските ханове, собственост обикновено на турци – двуетажни постройки с вътрешен двор, около който имало 30-40 дюкяна, се шиели обувки, обработвали се кожи в табакханите между Томбул джамия и пазара и в долната част на града по поречието на р. Боклуджа. Стоки от Марсилия, Прага, Виена, Будапеща, Манчестър можело да се намерят в града. Заздравяването на крепостите от стратегическата конфигурация *Русе – Силистра – Варна – Шумен* е основна цел на Османската империя при нарастващата опасност от север – от Русия. Особено внимание се отделя на Шумен, тъй като градът е една от стратегическите точки по пътя Цариград-Одрин-Ямбол-Върбица-Преслав-Шумен-Русе-Букурещ. Градът и неговата плодородна околност е и основен доставчик на храни и стоки за Истанбул. Петър Богдан (1640) описва шуменската околност като „пълна с лозя, жито, овощия и зеленчуци и всякакъв вид добитък, особено биволи“. Евлия Челеби (1651) нарича града „цветущ“, а Х. Калфа (ср. на XVII в.) – „голямо селище“, като и двамата преброяват ок. 2000 къщи, 10 махали с лозя и градини, къщи, покрити с дъсчени покриви, десет мюсюлмански храма, от които най-известният – чаршийската джамия, хан, хамам, трисата дюкяни и седем богати вакъфски първоначални училища. „Всички жители са търговци и обличат сукна. Гроздето и пъпешът на Шумен са прочути“. Тези описания говорят за проспериращ град с развито образование.

Икономическият просперитет на града е предпоставка за ярките културни събития, които отреждат на Шумен престижно място в културната история на страната и Европа – на 11 май 1813 г. тук се е състояло първото в България честване на българските първоучители Св. Св. Кирил и Методий; тук през 1828 г. е основано първото девическо училище (килийно), а през 1856 г. - първото девическо класно училище; тук през 1846 г. са основани първите училищни самодейни колективи, а през 1846 г. – *Първото взаимно училище* в кв. Дивдядово; през 1851 г. е създаден първият български оркестър от 11 българчета (диригент Михаил Шафран); на 15 август 1856 г. в читалището е изнесено първото в България театрално представление – адаптираната

комедия "Михал Мишкоед" от Сава Доброплодни; през 1870 г. е създадено и първото светско еврейско училище със съдействието на Alliance Israelite Universelle, а 1874 – първото девическо еврейско училище (1880-90-те години двете училища, подпомогнати от барон Морис Хирш (меценат и крупен индустриалец) са сред най-престижните за всички деца в града); през 1871 г. основателят на българската драма и театър и пръв български драматург Добри Войников поставя началото на българската комедия с "Криворазбраната цивилизация"; през 1856 г. се открива едно от първите читалища в страната (по същото време се създават и читалищата в Лом и Свищов) – читалище „Добри Войников“; тук е създадена и първата оригинална българска повест „Нещастната фамилия“ на Васил Друмев (1861 г.), авторът, който в историята на българската литература оставя името си и като създател на първото българско значително оригинално драматично произведение „Иванку, убиецът на Асеня I“; тук е организирана една от първите археологически сбирки в България през 1857, с което се слага началото на музейното дело в града.

Народно читалище "Добри Войников-1856". Източник: <http://www.d-voynikov.com/>

В Шумен са творили бележитите възрожденски дейци като Сава Доброплодни, Панайот Волов (апостол на Априлското въстание), Нанчо Попович, Илия Р. Блъсков и други. Световният композитор Панчо Владигеров (род. в Цюрих, чийто баща е от града) прекарва част от живота си в гр. Шумен (ул. Цар Освободител, 136).

След Руско-турската освободителна война 1878 г. първоначално градът запада, поради сложните миграции на част от населението, загубата на пазари за производствата, вноса на промишлени стоки от Европа, конкуриращи местните. При първото преброяване на Княжество България (1880), Шумен е третият по големина град

след Русе (26 163 ж.) и Варна (над 24 830 ж.) – с 23 161 ж.. Постепенно, обаче, както и цялата страна се съвзема и като областен и окръжен център за няколко десетилетия се превръща в модерен европейски град с еkleктична и сецесионова архитектура и модерен градски план с транспортни артерии и съоръжения, техническа инфраструктура и градски паркове и градини, с развита икономика. Тук е създадена една от най-ранните бирени фабрики в страната – „Шуменско“ от професионалния чешки пивовар Франц-Франтишек Милде (1882), който е и в основата на основаването на Българската асоциация на пивоварите същата година. Градът се развива и като образователен център – тук през 1919 г. е създаден Педагогически институт за прогимназиални учители.

След Втората световна война, Шумен / *Коларовград* (29 ян. 1950-29 юли 1965) се развива като модерен град с развита икономика и образование – с образователни институции – Военно училище – ВНБАУ / ССБАУ (1951 / 1969); Педагогически факултет – филиал на Софийския университет / Висш педагогически институт (1971).

През 80-те г. на 20 в. във връзка с честването на 1300 годишнината на българската държава в ПП "Шуменско плато" (1981) се изгражда един от най-големите монументални паметници в България - "Създатели на българската държава", превърнал се в символ на града. Разположен в най-високата част на Дунавската равнина - Шуменското плато - на 500 метра н.в., той се извисява над града. Авторският колектив скулпторите Крум Дамянов и Иван Славов, архитектите Георги Гечев, Благой Атанасов, художниците Владислав Паскалев, Симеон Венев и инженер конструкторът Преслав Хаджов печели двуетапен конкурс.

След мащабните социални жилищни програми и изграждането на няколко жилищни комплекса е разработен и проект за обновяване и реконструкция на централната градска част. Краят на тоталитарната епоха и на плановата икономика в края на 80-те години на 20 в. слага край на този непремерен по мащабите си проект, който оставя една дълбока рана в градската структура, унищожава ценни исторически структури и характерни градски пространства и за която в бъдеще ще се търси решение.

1.8. Паметници / недвижими културни ценности

На територията на общината има много значимо културно наследство – паметници на културата със световно, национално значение, местно и значение в ансамбъл от

Античността и Средновековието, от прединдустриалната и индустриалната епоха, от времето на тоталитаризма. Обектите на недвижимото културно наследство в гр. Шумен са проучвани систематично, първото проучване – през 1927 година. По-задълбочено и подробно е регламентирана защитата им на базата на ЗПКМ/1972 през 1975 г. (ДВ бр. 22 от 18.3.1975 г.). Отделни единични обекти са обявени през 1970 г., 1972 г. и 1977 г. В периода 1972-1982 г. са декларирани голям брой недвижими паметници на културата.

Най-забележителните обекти на културното наследство, които са социализирани са: Националният археологически резерват „Мадара“ с включения в Листата на световното наследство скален релеф „Мадарски конник“; археологическият резерват „Шуменска крепост“ със структури на възраст над 3000 години; ансамблови и единични обекти – *безистена*, сградата на читалище „Д. Войников“, Часовниковата кула, ансамбъла на *Томбул джамия с имарет и медресе, Андрейковото училище*, къщите на Куцарови, Сребров, Ганушев и др., *Куришун чеима*, училището в с. Дивдядово, музеите на Панчо Владигеров и П. Волов, на Л. Кошут и Д. Войников, еврейското гробище и още десетки обекти и съвременните обекти – „Създатели на българската държава, конезавода „Кабиюк“.

Поради липсата на системна грижа и политика по отношение на наследството през близо 20-те години на прехода след 1989 г., много от защитените като недвижими паметници на културата обекти загубиха културно-историческата си стойност, бяха напълно амортизирани и се превърнаха в руини, поради липсата на постоянен мониторинг върху паметниците, включени в Листата на културното наследство, липсата на комплексни оценки на обектите, предписания за опазване и адаптация, планове за социализация, осъвременяване на кадастралните и адресни данни (последното доведе до затруднено или невъзможно идентифициране и локализиране). Установено е (в периода 2007-08 г.), че 18 декларирани и 6 обявени паметници на културата са съборени или самосрутили се, като в прилежащите имоти на някои от тях са изградени нови сгради.

Поради тези причини и във връзка с изготвянето на ОУП на гр. Шумен е извършено осъвременяване на списъците на недвижимите паметници на културата, разположени в строителните граници на града, също така са изведени предписания за тяхното опазване. Подчертана е високата структурна съхраненост и значимост в градоустройствено отношение на историческия център на гр. Шумен като се предлага

декларирането и съответното обявяване на групов паметник на културата – историческа зона “ИСТОРИЧЕСКА ЗОНА – СТАРИЯТ ШУМЕН” с категория “местно значение”.

Община Шумен се намира в Североизточен район от ниво 2. През територията му преминават европейският Дунавски културен маршрут, Източният Транс-балкански културен маршрут, културният коридор „Виа Понтика“ (Via Pontica) и Европейските пътища на еврейското наследство. Недвижимите културни ценности на Североизточния район на планиране са 3180, 173 паметника от категория „национално значение“ (обявени) и 7 резервата. Реален стимул за развитие на културните политики на района са ценностите на Българското средновековие, столиците на първата славянска държава, обектите на Преславската книжовна школа – литературен и културен център на България и славянския свят, античните крепости урбанистичната култура от времето на Античния Рим, Византия, Османската империя и модерната епоха – градската култура и изкуство на модерната българска държава от края на 19 в. до и след Втората световна война. С този район се свързва специфичното развитие на градовете като курортни, с развита образователна, културна, музейната и фестивалната инфраструктура. Връзките с териториите в рамките на Североизточния район е предпоставка за развитие на съвместни програми и проекти, за обмен на практики и реализиране съвместно на ресурси.

На територията на Област Шумен има 629 декларирани или обявени паметника, от които 147 с национално значение, 1 паметник със световно значение и 4 резервата ((1) Територията на Вътрешния град на Плиска, включена в каменната крепостна стена; (2) Територията на стария град Преслав /Вътрешния и Външния град/, включена в границите на външната крепостна стена; (3) Районът, източно от с.Мадара между селото, лозята и шосето към парка, новото гробище, както и територията на парка под скалите; (4) Археологически резерват *Шуменска крепост*).

В приложение са дадени:

- (1) Актуализиран списък на паметниците на културата в гр. Шумен
- (2) Списък на предложените за отписване от Регистъра обявени паметници на културата в гр. Шумен
- (3) Списък на отписани от декларационните списъци паметници на културата в гр. Шумен
- (4) Списък на декларираните нови единични паметници на културата в гр. Шумен

Културни институти

Община Шумен развива впечатляваща културна политика чрез нейните културни институти и благодарение на нейните граждани, които в новата българска културна история са били сред първите, превърнали града в един много силен творчески и духовен център.

1. Регионален исторически музей – РИМ – обединява къщите-музеи в града, НИАР „Мадара“, НИАР „Плиска“ и ИАР „Шуменска крепост“, НИАР „Велики Преслав“
2. Драматично-куклен театър "Васил Друмев"
3. Държавен симфоничен оркестър - Шумен
4. Регионална библиотека "Стилиян Чилингиров"
5. Младежки дом - гр. Шумен
6. Комплекс "Създатели на българската държава"
7. Обединена школа по изкуствата – ОШИ „Анастас Стоянов“
8. Обединен детски комплекс - ОДК
9. Художествена галерия "Елена Карамихайлова"
10. Народно читалище "Добри Войников", Шумен
11. Народно читалище "Стилиян Чилингиров", Шумен
12. Народно читалище "Напредък", Шумен
13. Народно читалище "Тодор Петков", Шумен
14. Народно читалище "Боян Пенев", Шумен
15. Народно читалище "Асен Златаров", Шумен, кв. Дивдядово
16. Народно читалище "Назъм Хикмет", Шумен
17. Народно читалище "Пробуда", Шумен
18. Народно читалище "Екипе", Шумен
19. Народно читалище "Просвета", кв. Макак
20. Народно читалище "Отец Паисий", кв. Мътница

Културен календар (по-важни събития, организирани специално в Община Шумен, без световните дни, националните празници, празниците от църковния календар)

1. МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ „ДРУМЕВИ ТЕАТРАЛНИ ПРАЗНИЦИ НОВА БЪЛГАРСКА ДРАМА“, м. май
2. Национален танцов фестивал „Магията на танца“, м. март
3. Национални ученически театрални празници, м. април
4. Национален конкурс за изпълнение на унгарска и българска литература, м. април
5. Национален конкурс „Мадарски конник – символ на историческото минало и европейското бъдеще на България“, м. май
6. Национален фестивал на мажоретния танц „Мадарски конник“, м. май
7. Национален студентски литературен конкурс „Боян Пенев“, м. май
8. Национален конкурс за млади поп-изпълнители „Съзвездие“, м. май
9. Национални културни празници „Албена“
10. Фестивал на любителските исторически филми, м. Септември.
11. Карнавал на плодородието, м. октомври

Културни събития с регионално и местно значение

1. Ден на любителското творчество, март
2. Приложен конкурс „Пижо и Пенда“, март
3. Музикални дни „Панчо Владигеров“, март
4. Годишна творческа изява „Шумен бард“ – национална среща на лауреатите, март
5. Регионален конкурс за детска забавна песен, май
6. Гергьовденска люлка, надсвирване и надпяване, май
7. Епископ Константинови дни, май
8. Наградата на Шумен в системата на образованието и науката (Ден на българската просвета и култура)
9. Седмица на изкуствата за деца
10. GREEN ROCK концерт, м. юни
11. Честване на Освобождението на Шумен, м. юли
12. Графити фест

13. Празник на динята
14. Шумен СТАРТ, Младежка инициатива, м. септември
15. Ден на шуменските дарители, Шумен
16. Регионален конкурс „Приложното изкуство в народните обичаи от Коледа до Васильовден“

Празници на селата и град Шумен, Община Шумен

1. Ден на моето родно село, с. Ивански, м. май
2. Ден на Шумен и Майски културни празници, м. май
3. Ден на моето родно село – с. Мадара, с. Лозево, с. Средня, с. Градище, с. Дибич, с. Ветрище, с. Мараш, с. Велиново – м. май
4. Ден на моето родно село – с. П. Волон, кв. Мътница, с. Овчарово, с. Черенча, м. юни
5. Традиционен народен събор „На вечерник в с. Дивдядово“, м. август
6. Празник на чушките и домати, с. Мараш, м. август
7. Ден на моето родно село – с. Друмево, кв. Макак, с. Белокопитово, м. август
8. Ден на моето родно село – с. Ил. Блъсков, с. Новосел, с. Р. Димитриево, м. септември
9. Ден на моето родно село – с. Струино, с. В. Друмев, с. Царев брод, с. Вехтово, с. Благово, м. октомври

През 2012 г. са отбелязани 18 кръгли годишнини от създаването на читалища (140 г. от създаването на НЧ „Асен Златаров“, 115 г. от създаването на НЧ „Развитие“, с. Дибич, 100 г. от създаването на НЧ Д. Люцканов“, с. В. Друмев, 85 г. от създаването на НЧ „Просвета“, с. Макак, НЧ „П. Хилендарски“, с. Черенча, НЧ „Пробуда, с. Вехтово, НЧ „Пробуда“, с. Р. Димитриево, НЧ „Хр. Ботев“, с. Новосел) и други ярки културни събития. През 2013 те са 12, сред които – 200 години от гражданското честване на Св. Кирил и Методий, 180 години от рождението на Добри Войников, 115 години от основаването на хор „Родни звуци“, 80 г. от създаването на НЧ Пробуда в с. Благово, 30 години от създаването на Музеен комплекс „Панчо Владигеров“.

Визия

Община Шумен попада в *Североизточното културно пространство*, дефинирано от Националната концепция за пространствено развитие – НКПР (2013-

2020) като едно от 7-те тематични пространства с концентрация на културни ценности, включващо обобщено темите: „Античност“, „Българско Средновековие 9-14 в.“, „Късно Българско Средновековие 17-19 в.“, „Европа и Османската империя 14-19 в.“, „Традиционна архитектура, традиции и обичаи“ – Античен град Абритус-Разград, български средновековни столици – Плиска и Велики Преслав, Преславската книжовна школа, Мадара, антични крепости и черноморски колонии – Девня, Варна, природни паркове - ПП *Шуменско плато*, градска архитектура и култови комплекси - Шумен, Разград; градска култура и изкуство на модерната българска държава от края на 19 в. до и след Втората световна война – исторически ядра. Този опит на Националната концепция за пространствено развитие да обвърже културните пространства на страната с тези на Европа е добра предпоставка за провеждането на иновативни политики по отношение на наследството, използването му като ценен, но невъзобновим ресурс за икономическо развитие и повишаване на качеството на живот в Общината.

В цел 4 на Общинския план за развитие 2007-2013 г. – „Развитие на културната среда, опазване и експониране на културно-историческото наследство“ са посочени няколко мерки, основната – за поддържане, опазване, възстановяване и експониране на наследството, изготвяне на стратегия за развитието и утвърждаването на Шумен като национален културен център, както и конкретни идеи като създаване на Национален музей на българския театър, Музей на шуменската възрожденска и следосвободенска литература, Музей на чушките и доматите в с. Мараш и др. Тези цели продължават да бъдат основни и за следващия програмен период. В този смисъл, ОУПО Шумен следва да отрази съвременните политики по отношение на наследството, а именно – да се прехвърлят услуги, правомощия и ресурси към местните равнища на управление в съответствие с принципа на субсидиарност. Като се постави специален акцент върху:

- обединяване на процесите на децентрализация на правомощия и функции по отношение на наследството с финансовата децентрализация и
- укрепване на административния и програмния капацитет на общинско равнище за усвояване на средствата от фондовете на ЕС.

Тъй като общинското ниво има непосредствена обратна връзка с гражданите и ежедневните предизвикателства, свързани със социализацията на културно-историческото наследство, именно на ниво ОУПО е съществено планирането като фактор за успешно и устойчиво пространствено, икономическо и регионално развитие.

ОУПО следва да бъде инструмент за подпомагане на Община Шумен за решаване на основните проблеми като:

- включването на архитектурното наследство в една обща политика за урбанистично развитие и благоустройство на териториите;
- възможности за отделяне на ресурси за финансиране на консервационни и реставрационни работи;
- данъчни и административни облекчения, които да насърчат собствениците или частните ползватели да предприемат реставрационни или възстановителни работи;
- мерки за обучение и насърчаване на обществената загриженост.

Особено остра е нуждата от социализация на наследството, която да се осъществява посредством опазване и експониране на автентичността и целостта на културното наследство, от запазване на технологиите и производствата на малките фирми, специализирани в поддръжка и реставрация, както и от насърчаване на международния обмен на опит и практики. Особен акцент следва да се постави върху поддръжката на сградната и урбанистична структура – по-добрата форма на управление на обектите културни ценности, както в икономическо отношение, така и по отношение на опазването на автентичността и идентичността. “Интегралната консервация” – осъществяването на връзка между опазването на наследството и благоустройството на териториите ще бъде главна цел на ОУПО, с оглед постигането на устойчиво развитие, устойчива икономика, успешна социална политика и запазена екологична и културна среда.

ОУПО Шумен следва да бъде инструмент за:

- привличане на фондове за реставрация, за обновяване и рехабилитация;
- насърчаване на частната инициатива;
- привличане на добри архитекти и студенти да работят за общината, използване на конкурсното начало, както и осигуряване на продължаващо обучение на квалифицирани специалисти;
- хармонизиране на новото строителство с архитектурата на ценните за идентичността на средата обекти;
- предпазване от потенциален негативен ефект при несъгласуване на обществения и частния интерес;

- „социализация” на културно-историческото наследство с ударение върху съхранението на интегрираната културна среда;
- създаване на дигитална база-данни с информация за културно-историческо наследство на територията на Община Шумен, което ще подпомага постоянен мониторинг на наследството и ще насърчава интереса на обществото, на младите, към автентичното наследство.
- обвързване на културните маршрути на територията с паметта, историята и европейското наследство и това на териториите на страната;

Една от главните политики на *Националната концепция за пространствено развитие* (2012) е съзнателно фокусиране върху спецификата на мястото, върху вътрешния потенциал на културните ресурси и индивидуалните преимущества на материалните и нематериални връзки на територията на различни нива – изграждането на местна инфраструктура и местни основни услуги в селските райони, вкл. за дейности за отдых и култура. Обновяването на селата в Община Шумен и планиране на дейностите, насочени към възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и ландшафта следва да бъдат сред основните приоритети на ОУПО Шумен за да се реализира потенциала за растеж и процесите на устойчивост на селските райони.

Следвайки така дефинираните общи принципи, в ОУПО Шумен следва да залегне перспектива за развитие на балансиран растеж, високо качество на живот, устойчива икономика и разнообразен културен туризъм, изградени върху културното и природното наследство.

1.9. Селищна мрежа

Община Шумен е създадена с указ № 2295/ ДВ брой 101/26.12.1978 г. които определя седалищата и състава на общините в Република България. През 1987 г. община (селищна система) Ивански е закрыта и с Указ № 3005, ДВ, бр. 78/1987 г., и населените места (11 села), включени в състава и се присъединяват към община Шумен. През 1999 г. с. Велино от община Хитрино е присъединено към община Шумен с Указ 216/обн. 14.07.1999 г, а през 2000 г. с . мадара от община каспичан е присъединено към община шумен с указ 173/обн. 21.07.2000 г. Днешната структура на селищната мрежа в община Шумен е формирана след продължително историческо развитие. Нейното развитие се благоприятства от географското положение и природните дадености на територията на общината. Равнинно-хълмистият характер на

релефа е способствал за сравнително равномерното пространствено разпределение на селищата. Тя се състои от 27 селища, 1 град и 26 села.

Съгласно Наредба № 7 на МРРБ/22.12. 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видови територии и устройствени зони селищата от община Шумен попадат в следните категории:

- в категорията “ средни градове” - гр. Шумен 43 781 жители;
- средни села (с население от 1000 до 2000 жители) - 4 села (с. Дибич, с. Ивански, с. Мадара и с. Царев брод);
- малки села (с население от 250 до 1000 жители) - 16 села (с.Васил Друмев, с. Велино, с. Вехтово, с. Градище, с. Друмево, с. Илия Блъсково, с. Коньовец, с. Лозево, с. Мараш, с. Новосел, с. Панайот Волово, с. Радко Димитриево, с. Саламаново, с. Средня, с. Струйно, с. Черенца);
- много малки села (с население до 250 жители) - 6 села (с. Белокопитово, с. Благово, с. Ветрище, с. Кладенец, с. Костена река, с. Овчарово, с. Трифоново).

Освен функционален, градът е и пространствен център. Като цяло селищната мрежа може да се определи като мозаечно-дисперсно разположена в територията.

Средната селищна гъстота (4.1 селища на 100 км²) е малко под тази за страната (4,8). Средното отстояние между населените места е до 5 км, но варира в значителни граници - от 1 до 24 км. Това е сравнително добра предпоставка за функционирането на жизнена териториално-селищна среда.

По степен на урбанизация, община Шумен е на първо място в областта с 86.3 % градско население е по- висока от средната стойност за страната - 72.5 % и от средната стойност за област Шумен – 62.7 %. Това определя урбанистичната структура на общината като моноцентрична. Останалата демографска маса 13.7 % е разпределена в сравнително равномерна мрежа от села. Икономическият облик на селата е селскостопански, с подчертан самозадоволяващ се производствен характер. Като цяло, в селата липсват възможности за трудова заетост, обезпечаваща жизнената кариера на младите хора.

Структурата на първичния социален сервиз е почти огледален образ на тази категория селища и възрастовия профил на населението им. Само в 6 (с. Дибич, с. Мадара, с. Друмево, с.Царев брод, с. Градище и с. Ивански) от общо 26 села има

функциониращи училища. В повечето села няма лекарски практики. Центърът компенсира с пълен набор от добре развити услуги на селищно, общинско и областно ниво.

В сравнителен план сред населените места по степента на развитост на селищните си функции се откроява общинския център гр. Шумен. Интегриращите му възможности са основно по линия на административните и някои от социално обслужващите му функции – образование, здравеопазване и социални дейности. По отношение на икономическите и на другите обслужващи функции и влиянието им върху останалите селища в общината гр. Шумен е безспорен лидер и притегателен център за заселване.

По степен на благоустроеност, селата имат сходни характеристики – всички са електрифицирани и водоснабдени и разполагат със значителни зелени площи. Сравнима е и благоустроеността на уличната мрежа – няма канализация и някога изградената с трайна настилка улична мрежа, сега е повсеместно в лошо състояние.

Като пространствена структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се дължи на демографските и функционални характеристики. Общината има нужда от целево създаване на един или два допълващи центъра - с. Ивански и с. Мадара.

2. Териториални проучвания и природни условия и ресурси

2.1. Геоложка среда, сеизмичност и полезни изкопаеми

Геоложка среда. В тектонско отношение община Шумен попада в тази част от Дунавската равнина формирана в обхвата на Мизийската плоча. Най-добре изразената тектонска структура в северните части на областта е Северобългарското сводово издигане (подуване), маркирано по валанжския карбонатен комплекс. Структурата е изградена е от плавно потъващи на север скални пластове. Северобългарското сводово издигане на юг се съчленява с Предбалканската структурна зона в района на Търговишко-Провадийско стъпало, където са формирани няколко гънкови структури (Шуменска синклинала и Провадийската синклинала).

Основните скални комплекси в община Шумен са долнокредни, горнокредни, палеогенски и миоценски седименти, представени от валанжки варовици, хотривски мергели, баремски и абскиваровици, пясъчници и мергели, ценомански варовити

пясъчници, мастрехтски и еоценски мергели и варовити пясъчници и най-отгоре миоценски варовици и мергели. В долинните разширения се наблюдават окарстени валанджски варовици.

Сеизмичност. По отношение на сеизмичната опасност територията на областта попада между двете земетръогнища в Северна България – Стражица и Шабла. Територията на общината попада в сеизмоопасната зона от 7 степен.

Полезни изкопаеми Основните полезни изкопаеми в област Шумен са нерудните, свързани предимно с широкото разпространение на глинести материали (каолинови глинени), пясъчници, варовици и мергели, както и незначително количество гипс. От дъната на по-големите реки като притоците на р. Камчия и Дивядовска се извлича пясък и чакъл като строителен материал.

В община Шумен има проучени и доказани запаси на мергелни глинени (край с. Ветрище и гр. Шумен, кв. Дивядово), на варовити пясъци (край с. Лозево), на фелдшпатови пясъци (край с. Средня), на пясък и баластра (край с. Р. Димитриево) и на скални материали (край с. Мътница

2.2. Релеф

Територията на област Шумен е характерна за Дунавската равнина. Релефът е предимно равнинно-хълмист и платовиден. В общината има остатъчни плато (Шуменско, Мадарско). Те са стръмно пускащи се, на места почти отвесни склонове. Платата са ограничени от дълбоко врязани речни долини, долинни разширения и хълмисти полета. Релефът е относително по-слабо разчленен, а гъстотата на талвеговата мрежа варира между 0,5 и 1,0 км/км².

2.3. Климат

Климатът на Шуменска община е умерено континентален. Основните фактори обуславящи този тип климат са разположението на областта в югоизточната част на Дунавската равнина и възможността за безпрепятствено нахлуване на северозападни, северни и североизточни въздушни маси.

Средната продължителност на слънчевото греење е 2204 часа/год. и е по-голяма от тази за страната, благодарение на по-малката средна облачност. Температурният режим на областта е типичен за умерено-континенталния тип климат – с горещо лято и студена зима. Средномесечната температура на най-студения месец януари и я месец (януари) се

колебае от $-1,5^{\circ}\text{C}$ до $-1,0^{\circ}\text{C}$. Средномесечната температура на най-топлия месец (юли) е в границите на $+21,0^{\circ}\text{C}$ $+22,5^{\circ}\text{C}$, като по този начин се оформя значителна годишна температурна амплитуда от $23-24^{\circ}\text{C}$. Във връзка с открития релеф на NW, N и NE е възможно рязко понижение на температурите при нахлуването на студени атмосферни фронтове или при въздействие на област от високо атмосферно налягане от NE. Също така резки промени на температурата, но в посока на повишение се регистрират при S и SW нахлувания през студеното полугодие.

Характерни за областта са късните пролетни и ранни есенни мразове, които могат да имат компрометиращо въздействие върху селскостопанските култури (Чести неблагоприятни явления през зимата са обледяванията на електропреносната). Безмразовият период (брой дни със среднодневна температура над 0°C) в областта е 335 дни, а периодът с активна вегетация (брой дни със среднодневна температура над 5°C) е 252 дни, което се приема за благоприятно по отношение на отглеждането на земеделски култури на открито. рането на климата на областта е ограничено, поради преобладаващия западно-източен пренос на въздушни маси. Средната продължителност на слънчевото греене е 2204 часа/год. и е по-голяма от тази за страната, благодарение на по-малката средна облачност.

Континенталният характер на климата се потвърждава в температурно отношение и от значителното отклонение на редните месечни максимални и минимални температури, както и от абсолютните екстремални температури – от -30°C до над $+40^{\circ}\text{C}$, оформящи абсолютна температурна амплитуда от над 70°C .

Температурният режим на областта е типичен за умерено-континенталния тип климат – с горещо лято и студена зима.

Средногодишното количество на валежите е в рамките на 600-750 мм.

2.4. Водни ресурси

Особеностите на климата, в съчетание с геоложката основа, определят смесеното дъждовно-снежно и карстово подхранване на реките в областта, както и относителната недостатъчност на повърхностно течащи води.

Модулът на оттока се колебае от 0,5 до 8-10 l/s/km² и се обуславя както от неголемите суми на валежите, така и от водопропускливата карбонатна и льосова основа..

Минерализацията на подземните води се определя като и хидрокарбоантно-хлориден тип.

Територията на община Шумен се разделя на две хидроложки области:

1. Област преобладаващ карстов режим на подхранване. Тук речната мрежа е рядка и често е представена от суходолия. Голяма част от валежите се губят в карстовия терен

2. Област с дъжовно-снежен режими на подхранване. Тук режимът на речния отток е в пряка връзка с вътрешногодишното разпределение на валежите и топенето на снежната покривка. Максималното водно количество е през пролетта, а минималното – през есента.

Речна мрежа в област Шумен

Най-голямата речна система от Черноморската отточна област, отводняваща централните и южни части на областта е Камчия и нейните притоци. Друга по-голяма речна система в тази област, отводняваща източните части на областта е тази на р. Провадийска.

2.5. Почвено разнообразие

В областта се проследява разпространението на типичните, излужените и оподзолените черноземи. Върху карбонатна основа по височините и при наличие на горска растителност са разпространени сивите горски и плитките карбонатни почви. В речните долини са разпространени азоналните алувални почви.

Установено е разпространението наследните почвени типове в община Шумен:

1. **Карбонатни черноземи** (calcic chernozems), Образувани са върху пясъкливо-глинести льосоподобни материали. Най- голямо разпространение имат средномощните карбонатни черноземи.

2. **Типични черноземи** (kastanic chernozems), които се образуват при подобни условия, но заемат предимно равнинните земи. Разпространени са в землището на Дибич, северозападно от от Мадара и Шумен.

3. **Плитки и каменисти карбони черноземи** са образувани върху твърди карбонатни скали. Разпространени са по склоновете на Шуменското плато.

4. **Излужени черноземи** (haplic chernozems), които са развити по плата и вододелни била върху льосоподобни материали еоценски глинни.

5. Оподзолени черноземи (haplic phaeozems), които се срещат като острови сред излужените черноземи и сивите горски почви, преди всичко в северните части на общината. Развити са върху льосоподобни материали.

6. Сиви горски почви (luvisols) -в землищата на с.Ивански те са образувани върху по-тежки песъкливо-глинести отложения.

7. Плитки почви (rendzic), които са разпространени в , Шуменско плато, източно от с.Ивански,

8. Ливадно-черноземни почви (gleyic chernozems), които са разпространени в понижения, заливни и надзаливни тераси в релефа.

9. Алувиално-ливадни почви (fluvisols), които имат ограничено разпространение в заливните тераси на по-големите реки на областта.

Установеното почвено разнообразие в община Шумен благоприятства интензивното земеделие и представлява ценен природен ресурс.

2.6. Растителност и животински свят

Макар и условно, област Шумен може да се раздели на две растително-географски зони: лесостепна и горска. Лесостепната зона включва почти изцяло територията на Лудогорието в рамките на областта. Основни горски видове, срещани се тук са няколко вида дъб, бряст, ясен, клен, липа, тополя, акация, люляк, дива черница, дива круша и габър. По склоновете със северна експозиция са запазени отделни съобщества от мизийски бук. От храстовидните съобщества са разпространени смрадлика, чашкодрян, глог, леска бяз. В северна посока се наблюдава преход на горската растителност в лесостепна и увеличение на степните тревни видове овча владика, къолерията, черната и бяла садина, ливадината, божура, перуниката и коилото. В горската зона е добре запазен габървият пояс премесен с дъб. Такива гори покриват предимно билните повърхнини, докато широките олинни разширения са обезлесени и заети от земеделски култури.

Съществуващата растителност не дава пълна представа за растителната покривка, характерна за областта в доагрокултурния период, поради значителното човешко вмешателство, изразяващо се в изсичане и залесяване с неподходящи видове. Под влияние на човешката дейност, горите не само са намалели като площи, но са и силно видоизменени. Изчезването на закрития горски склоп и влошаването на почвените условия водят до значителни промени в екологичните условия.

Животинският свят е разнороден.Срещат се степен пор, уязвимият европейски лалугер, хомяк, заек, таралеж. От малките бозайници най-разпространени са гризачите. Птичето

разнообразие се представя от посевна врана, сива яребица, пъдпъдък, а край водните обекти се среща малката и обикновена дропла. Разбира се наред с тях се срещат и редица защитени и редки видове.

2.7. Защитени територии в община Шумен:

Защитените територии в община Шумен са:

1. Природен парк “Шуменско плато” - Обявен със Заповед № 563 / 08.05.2003 г. на МОСВ
2. Резерват “ Букака “ - Обявен със Заповед № 79/05.02.1980г. на КОПС
3. ЗМ “Могилата” - Обявена със Заповед №960/25.07.2003г. на МОСВ
4. ЗМ “Марашка кория” – Обявена със Заповед №958/25.07.2003г. на МОСВ
5. ЗМ “Дъбовец” – Обявена със Заповед №956/25.07.2003г. на МОСВ
6. ЗМ “Мадарски скални венци” – Обявена със Заповед №РД-535/12.07.2007г. на МОСВ

3. Социално-икономически условия и проблеми

3.1. Демографско развитие

Методика на изследването. Демографската характеристика на община Шумен е изготвена, съгласно изискванията на нормативната уредба за разработване на ОУП. Разделът включва анализ на състоянието и развитието на демографските процеси и структури, основни проблеми и тенденции.

Източници на информация: Национален статистически институт (НСИ), Териториално статистическо бюро (ТСБ) гр. Шумен, Дирекция «Бюро по труда» (ДБТ) гр. Шумен.

Демографският фактор е един от основните, ползвани както за анализи на социално-икономическото и инфраструктурното развитие на населените места и териториалните общности, така и за параметриране на устройствените решения в устройствените планове. С броя на населението (настоящо и прогнозно) се определят различните потребности на населението от жилища, социална и техническа инфраструктура, зелената система и др.

Основните демографски показатели, които се използват за анализ и оценка на демографските характеристики и за човешкия ресурс (оценяван като работна сила) са:

брой на населението; полова и възрастова структура; образователна структура и др.

За целите на устройственото планиране са се утвърдили и някои демографски показатели, които се използват за конкретни аналитични и прогнозни проучвания.

Такива са някои специфични възрастови групи от населението, за които се правят целеви проучвания. Това са контингентите от населението във възрастовите групи от 0-2 годишна възраст, от 3 до 6 годишна възраст, от 7 до 14 годишна възраст и от 15 до 18 годишна възраст. С броя на лицата от посочените възрастови контингенти се оценяват възможностите на образователната инфраструктура (детски заведения,, училища) и се определят прогнозните потребности от такава инфраструктура.

За анализите и прогнозите на функционална система “Труд” (броя на работната сила, броя на заетите лица и др.) се използват специфични контингенти от населението и коефициенти като “брой на икономически активното население”, “брой на заетите”, “коефициент на икономическа активност”, “коефициент на заетост”, “коефициент на безработица” и др.

Посочените потребности на устройственото планиране от информация за демографското състояние и за демографската прогноза изискват да се осигури официална статистическа информация за населението на съответното населено място. Планово задание конкретно за община Шумен са използвани официални данни на НСИ – от Преброяване 2011 и текущата демографска статистика на НСИ.

3.1.1. Динамика на населението

Характерно за демографското развитие на страната е намалението на населението след 1990 г. което продължава и понастоящем. По данни от преброяването проведено на 1.02.2011 г. изчисленото постоянно население на България възлиза на 7 364 570 д. В сравнение с преброяването от 2001 г. населението е намаляло с 564 570 души, или с (-7.1 %). В основата на демографските загуби е отрицателният естествен прираст и миграциите. Тези негативни процеси засягат и населените места от община Шумен, където на 01.02.2011 г. г. изчисленото *налично население на общината* е 93 649 д. В периода между двете преброявания е намаляло населението във всичките 27 селища на общината в резултат на отрицателен естествен и механичен прираст с 10 807 д, или с 10.3 % (с 1.3 % средногодишно).

По данни от текущата демографска статистикана на НСИ населението на общината продължава да намалява и към 31.12. 2012 г. населението наброява 92 659 души, или за около 2 година намалява с 990 д.(1.1 %)

1. Динамика на населението в община Шумен - брой

Година на преброяване	Общо население	Град Шумен	Села	% на градското население
31.12. 1934	58573	29878	28695	51.0
31.12. 1946	65516	36750	28766	56.1
01.12. 1956	73224	45897	27327	62.7
01.12. 1965	89613	64902	24711	72.4
02.12. 1975	106421	84775	21646	79.7
04.12. 1985	119285	100050	19235	83.9
04.03. 1992	110170	93390	16780	84.8
01.03. 2001	104456	89214	15242	85.4
01.02. 2011	93649	80855	12794	86.3
Текуща статистика				
31.12. 2011	93160	80511	12649	86.4
31.12. 2012	92659	80114	12545	86.5

Източник: НСИ

Забележка: През 1971 към гр. Шумен е присъединено с. Дивдядово с Указ 757/ обн.

8.05. 1971 г. През 1978 към гр. Шумен са присъединени с.Макак и с. Мътница с Указ 45/ обн. 20.01. 1978 г.

От представените данни се очертават два периода в динамиката на населението в общината:

- Период на нарастване по естествен път 1934 – 1985 г.
- Период на плавно намаляване на населението при запазени възпроизводствени структури след 1985 г.

За град Шумен се очертават три периода в динамиката на населението:

- Период на нарастване по естествен път – 1934-1955 г.;
- Период на нарастване (главно по механичен път) 1956-1985 г. Характерно за развитието на населението на града през този период е, че то е част от протичащите урбанизационни процеси в страната и реструктурирането на икономиката (в т.ч. индустриализацията), което доведе до концентрация на населението в областните и индустриални центрове (каквото беше град Шумен);
- Период на плавно намаляване на населението при запазени възпроизводствени структури след 1992 г.

Параметрите на възпроизводството на населението се определят от развитието на основните демографски процеси – *естествен и механичен прираст*. В община Шумен те са:

2. Естествено и механично движение на населението в община Шумен – в брой

Години	Родени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Общ прираст
2008	1094	1389	-295	2474	1981	493	198
2009	1042	1303	-261	2266	2386	-120	-381
2010	957	1300	-343	2273	2700	-427	-770
2011	919	1236	-317	1099	1379	-280	-597
2012	884	1348	-464	1341	1378	-37	-501

На 1000 души от населението – в промили (‰)

Години	Родени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Ср. год. население
2008	10,7	13,6	-2,9	24,3	19,4	4,8	101879
2009	10,2	12,8	-2,6	22,3	23,4	-1,2	101787
2010	9,5	12,8	-3,4	22,5	26,7	-4,2	101212
2011	9,8	13,2	-3,4	11,8	14,8	-3,0	93459
2012	9,5	14,5	-5,0	14,4	14,8	-0,4	92910

Източник: НСИ

Раждаемост.

В общината през 2008 г. са родени 1094 (10.7 ‰), а през 2012 г. 884 деца (9.5 ‰). В област Шумен коефициентът на раждаемост през 2008 г. е (10.7 ‰) , а през 2012 г. (9.9 ‰). Коефициентът на раждаемостта в страната през 2008 г. е (10.8 ‰) и 2012 г.(9.5 ‰), или по този показател общината има сходни позиции от средните за област Шумен за 2012 г.

Смъртността е със значително по-високи стойности от раждаемостта. През последната години в общината е налице тенденция за покачване на общата смъртност. През 2012 когато са умрели 1 348 д., а коефициента на общата смъртност е (14.5 ‰). През 2011 г. са умрели 919 д. (13.2 ‰), 2010 г. са умрели 957 д.(12.8 ‰). По отношение на смъртността през 2012 г. община Шумен е с малко по-неблагоприятни коефициенти от средните за страната (15.0 ‰), но малко по-благоприятни от област Шумен (15.6 ‰).

Естествен прираст

*Естественят прираст*⁴ в общината в периода 2008-2012 г. е отрицателен 2008 г. (-295 души), 2009 г. (-261 души), 2010 г. (-343 души), 2011 г. (-317 души) и 2012 г. (-464 души). Коефициентът на естественят прираст в общината през 2010 г. е (-3.4 ‰), 2011 г. е (-3.4 ‰) и 2012 г. е (-5.0 ‰).

През 2012 г. в област Шумен естественят прираст е (-5.7 ‰) и в страната (-5.5 ‰). Или по този показател общината е с по-благоприятни показатели от областта и от средните за страната.

Механичен прираст

Данните за миграция (най-вече вътрешната) на населението за общината показват, *че изселените са повече от заселените, като механичният прираст*⁵ *е с отрицателен знак*. През периода 2008 – 2012 г. са се заселили 9 453 души, а са се изселили 9 824 души, или за 5 години имаме отрицателен механичен прираст (-371 души). Миграцията оказва силен негативен ефект върху възпроизводството на населението, тъй като чрез изселването на жени в родилна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост, не само за следващите 10-15 години, но и в по-дълъг период от време.

Съвкупното влияние на естественото възпроизводство и миграциите – външни и вътрешни, засега осигурява относителна демографска стабилност на общината, но факторният анализ предполага намаляването на населението и в бъдеще. Намаляването на броят е най-видимата страна на неблагоприятната ситуация в демографската сфера и следва да се отчита при изработването на ОУП. Тенденцията е валидна и за останалите общини от област Шумен.

Аналитичните проучвания на демографското развитие на селищата от община Шумен, които ще бъдат разширени и допълнени в процеса на изработване на Общия устройствен план ще дадат да се очертаят по-добре тенденциите в развитието на населението и да служат като основа за разработване на демографската прогноза.

3.1.2. Полово-възрастова структура

Половата структура на населението на община Шумен не се различава съществено от тази за страната и за отделните региони. Броят на жените преобладава

⁴ Разликата между ражданията и умираанията

⁵ От 2007 г. механичното движение на населението включва не само вътрешната, а и движението на лица към и от страната.

над този за мъжете, независимо, че броят на новородените момчета е по-висок от този на новородените момичета. Впоследствие под влияние на редица фактори като по-високата смъртност при мъжете, по-ниската средна продължителност на живота при мъжете, по-голямата склонност към емиграция при мъжете и др. се стига до нарушената полова структура на населението

Към 1.02.2011 г. в община Шумен жените са 48 564 (51.9 %), мъжете са 45 085 души (48.1 %), или на 1000 мъже се падат 1077 жени. Сходна е ситуацията и в общинския център град Шумен където жените са 42 157 (52.1 %), мъжете са 38 698 души (47.9 %), или на 1000 мъже се падат 1089 жени. Половата структура на общината и общинския център се различава малко със съотношението за страната 51.3 % : 48.7 %.

По отношение на възрастовата структура на населението в община Шумен се потвърждават неблагоприятните тенденции в демографското развитие, характерни за страната и областта като цяло. Налице е продължаващ процес на застаряване на населението, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на броя и дела на населението на 65 и повече години.

3. Възрастова структура на населението към 01.02.2011 г. (в %)

	0-14г.	15-64г.	65г. +
България	13,2	68,3	18,5
Североизточен район	14,1	68,5	17,5
област Шумен	14,0	68,4	17,6
община Шумен	12,8	70,2	17,0

Източник: НСИ

По основни възрастови групи в общината през 2011 г. преобладава населението в групата на 15-64 години 65 766 д., или 70.2 %. По населени места в общината най-голям е този дял в гр. Шумен 71.9 % и с.Коньовец 78.5 %, а най -малък в с. Велиново 44.3 % и с. Овчарово 45.4 %.

Делът на населението на възраст под 15 г. е с най-висок относителен дял в с. Коньовец 19.9 % и с. Друмево 18.9 % , а най-нисък в селата Лозево - 1.8 % и Костена река -2.0 %.

Неблагоприятен е факта, че възрастовата група над 65 години е 15 901 д., или 17.0 % и непрекъснато расте, като с най голям относителен дял са селата Овчарово 51.7 % и Велино 49.5 %.

Основни възрастови структури на населението към 01.02.2011 г.

Населени места	бр. общо	бр 0-14	бр 15-64	бр. 65+	% 0-14	% 15-64	% 65+
ОБЩИНА ШУМЕН	93649	11982	65766	15901	12,8	70,2	17,0
ГР.ШУМЕН	80855	10412	58134	12309	12,9	71,9	15,2
С.БЕЛОКОПИТОВО	145	7	71	67	4,8	49,0	46,2
С.БЛАГОВО	99	15	55	29	15,2	55,6	29,3
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	254	44	122	88	17,3	48,0	34,6
С.ВЕЛИНО	323	20	143	160	6,2	44,3	49,5
С.ВЕТРИЩЕ	195	15	96	84	7,7	49,2	43,1
С.ВЕХТОВО	555	77	342	136	13,9	61,6	24,5
С.ГРАДИЩЕ	626	64	388	174	10,2	62,0	27,8
С.ДИБИЧ	1019	121	671	227	11,9	65,8	22,3
С.ДРУМЕВО	940	178	546	216	18,9	58,1	23,0
С.ИВАНСКИ	1543	288	928	327	18,7	60,1	21,2
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	374	57	202	115	15,2	54,0	30,7
С.КЛАДЕНЕЦ	111	5	62	44	4,5	55,9	39,6
С.КОНЬОВЕЦ	353	67	277	9	19,0	78,5	2,5
С.КОСТЕНА РЕКА	49	1	24	24	2,0	49,0	49,0
С.ЛОЗЕВО	332	6	198	128	1,8	59,6	38,6
С.МАДАРА	1158	127	688	343	11,0	59,4	29,6
С.МАРАШ	492	32	297	163	6,5	60,4	33,1
С.НОВОСЕЛ	517	50	308	159	9,7	59,6	30,8
С.ОВЧАРОВО	149	4	68	77	2,7	45,6	51,7
С.ПАНАЙОТ-ВОЛОВО	282	10	147	125	3,5	52,1	44,3
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	285	20	141	124	7,0	49,5	43,5
С.САЛМАНОВО	750	103	428	219	13,7	57,1	29,2
С.СРЕДНЯ	314	19	187	108	6,1	59,6	34,4
С.СТРУИНО	328	50	194	84	15,2	59,1	25,6
С.ЦАРЕВ БРОД	1271	147	856	268	11,6	67,3	21,1
С.ЧЕРЕНЧА	330	43	193	94	13,0	58,5	28,5

Източник НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г.

3.1.3. Етно-демографска характеристика на населението

Лицата, които са се възползвали от правото на доброволен отговор на въпроса за етническо самоопределение, са 93.3 % от населението към 01.02.2011 г.

Българската етническа група обхваща 68 781 лица, или 78.7 % от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение, при 84.8 % средно за страната. Делът на българската етническа група в сравнение с данните за страната е по-малка с 6.1 п.п.

Турската етническа група е втората по численост, като към 1.02.2011 г. 13 179 лица (15.1 %) са се самоопределили като етнически турци, при средно 8.8 % за страната.

Ромският етнос е традиционно третият по численост. Към 01.02.2011 г. наброява 4 042 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 4.6 %, при средно 4.9 % за страната. Ромската общност е хетерогенна. Тя се състои от отделни групи, които се самоопределят по различен начин⁶ като българи, турци и роми и т.н. хората от малцинствените групи живеят в обособени квартали, които се характеризират с лоша инфраструктура, която на места липсва, наличие на незаконно строителство, бедност, ниска степен на образование, отпадане на децата от училище, ниска степен на здравно обслужване, висока безработица, липса на спортни мероприятия и съоръжения за тяхното провеждане. Наличие на лоши санитарно-хигиенни условия, създаващи предпоставки за разпространение на епидемиологични заболявания. Това се дължи на продължителното натрупване на различни фактори, които в крайна сметка са довели до влошаване на условията на живот и социална неравнопоставеност. Необходимо е да се отбележи, че броят на ромското население трудно се обхваща и следи по официален път с помощта на статистически данни поради непрекъснатото движение на това население, както и поради факта, че голяма част от тях се самоопределят като турци или българи при официалните преброявания. Ромите имат специфичен начин на живот, които се различава от начина на живот на другите етнически и социални групи в България. Процесите на урбанизация не водят до възприемане на универсален начин на живот и поведение в обществото от тяхна страна.

Ромското население е съсредоточено в гр. Шумен 2165 д., с. Ивански 442 д. и с. Друмево 300 д.

5. Население по етническа принадлежност към 01.02. 2011 г.

Населени места	Брой лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност общо	Етническа група				Не се самоопределям
		Българска	Турска	Ромска	Друга	
ОБЩИНА ШУМЕН	87377	68781	13179	4042	721	654
ГР.ШУМЕН	74930	61584	10029	2165	600	552
С.БЕЛОКОПИТОВО	140	140	-	-	-	-

⁶ Причините за тази ситуация се дължат на явленията “етническа мимикрия” (т.е. лица с ромска идентичност публично декларират друга, не-ромска идентичност).

С.БЛАГОВО	99	49	7	14	..	..
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	251	222	9	18	..	..
С.ВЕЛИНО	321	312	-	8	..	..
С.ВЕТРИЩЕ	195	80	106	6	..	..
С.ВЕХТОВО	552	149	227	172	-	4
С.ГРАДИЩЕ	615	91	414	106	..	..
С.ДИБИЧ	994	938	14	28	..	..
С.ДРУМЕВО	930	113	510	300	..	..
С.ИВАНСКИ	1533	712	370	442	4	5
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	342	210	3	124	..	..
С.КЛАДЕНЕЦ	111	37	73	..	-	..
С.КОНЬОВЕЦ	352	38	278	19	3	14
С.КОСТЕНА РЕКА	49	49	-	-	-	-
С.ЛОЗЕВО	331	310	10	5	..	..
С.МАДАРА	1145	1035	3	98	..	..
С.МАРАШ	488	458	5	21	..	..
С.НОВОСЕЛ	513	107	303	94	..	..
С.ОВЧАРОВО	147	145	..	-	..	..
С.ПАНАЙОТ-ВОЛОВО	278	269	9	-	-	-
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	266	263	..	-	..	..
С.САЛМАНОВО	747	463	..	270	8	..
С.СРЕДНЯ	314	62	251	..	-	..
С.СТРУИНО	326	122	85	116	3	-
С.ЦАРЕВ БРОД	1124	757	287	..	54	..
С.ЧЕРЕНЧА	284	66	182	32	..	..

Източник: НСИ, Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г.

Забележка: .. Данните са анонимизирани в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката

3.1.4. Прогноза за демографското развитие на общината

Демографските прогнози представляват възпроизводството на дадено население в перспектива през определен период. Информационното им съдържание се състои от данни за очакваната обща численост на населението по пол и възраст в края на всяка от годините на прогнозния период. По своята същност те представляват едно предполагаемо развитие на населението което почива на определени хипотези за очаквана фертилност, тотален коефициент на плодовитост (показва средният брой деца, които би родила една жена през целия си детероден период), смъртност и миграционни движения през определения период. По принцип демографските прогнози са многовариантни – и за нуждите на ОУП се разработват в три варианта:

I вариант (цели). Този вариант се определя като реалистичен и съобразен с нормативните изисквания на Европейския съюз за демографското и социално-икономическото развитие на страните членки.

II вариант (относително ускоряване). При този вариант се предполага, че демографското развитие ще протича при благоприятни социално-икономически промени в страната и в частност в селищата от общината.

III вариант (относително забавяне). При този вариант развитието на населението е прогнозирано при хипотези за неблагоприятни социално-икономически процеси в страната и в частност в селищата от общината.

Разработените прогнози имат конвергентен характер и отразяват общите тенденции в демографското развитие на страните в Европейския съюз. Тяхната реализация (ускорение или забавяне) в голяма степен зависи от формите за регулиране чрез осъществяваната демографска и социално-икономическа политика в страната, а също и от международните икономически условия, които в пълна степен ще важат и за населените места от община Шумен.

3.2. Заетост и безработица

3.1. Заетост

6. Заети лица в община Шумен по групи предприятия според броя на заетите

години	Заети - общо	До 9 души	От 10-49 д.	От 50 - 249 д.	Над 250 д.
2009	27894	8845	6849	6831	5369
2010	27113	8490	6194	6039	6390
2011	27862	8258	6425	6025	7154
Съотношение в %					
2009	100.0	31.7	24.5	24.5	19.3
2010	100.0	31.3	22.7	22.3	23.7
2011	100.0	29.6	23.1	21.6	25.6

Източник: ТСБ -Шумен

Заетите лица са разпределени по трите сектора на националното стопанство както следва:

- Сектор „Аграрен“ (първичен) - 4.3%;
- Сектор „Индустрия“ (вторичен)- 45.2%;
- Сектор „Услуги“ (третичен) - 50.5%.

3.2. Безработица

Преструктурирането и развитието на икономиката е основен фактор, влияещ върху обхвата и структурата на безработицата.

Според данни на Агенцията по заетостта - безработицата в община се характеризира със следните показатели:

6. Безработни лица в община Шумен към 31.12.

	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Регистрирани безработни – бр.	2610	3219	2808
Равнище на безработица - %	5,20	6,41	5,96
Безработни до 29 г. вкл.	529	575	495
% безработни до 29 г.	20,27	17,86	17,62
Продължително безработни >1 г.	384	559	595
% продължително безработни	14,71	17,36	21,19
Иконом. активни лица	50222	50222	47115

Източник: Агенция по заетостта

Коефициентът на безработица в общината остава най-ниската в областта – 5,96 % към 31.12. 2011 г., при средно 9.67 % за страната и 17.76 % за област Шумен. Делът на безработните в община Шумен е много по-нисък от средния за областта и един от ниските в страната..

От таблицата се наблюдава тенденция на намаление на безработните лица в община Шумен. Регистрираните безработни лица през 2011 година наброяват 2 808 души. Техният брой намалява с 411 души спрямо 2010 г. Тревожно висок е делът на продължително безработните лица (регистрирани безработни повече от 1 година) и на безработните до 29 години.

3.3. ИКОНОМИЧЕСКА БАЗА - ОТРАСЛИ

Обща характеристика и структура

Община Шумен заема важно място в икономиката на област Шумен, Североизточен район и страната. По данни на НСИ за 2011 г. в общината се произвежда 78% от бруто продукцията, реализират се 80% от приходите от дейността и 82% от нетните приходи от продажби и са съсредоточени 70% от дълготрайните материални активи на област Шумен. В община Шумен са концентрирани и 52 % от икономически активните лица в областта. Коефициентът на икономическа активност - 48,5%, е над средното равнище за областта (46.7%) и близко до средното равнище за страната.

Структурата на икономиката в общината се доминира почти равностойно от индустриалния сектор и услугите, но при нарастваща тенденция на участие на отрасъл

селско стопанство в икономическия продукт. Отраслите “Търговия” и “Строителство” ангажират съответно 14% и 5% от заетите лица и дават 30% и 6% от приходите.

В следващите подточки са представени състоянието и перспективите за развитие на така определените за територията основни отрасли, наред с други присъщи стопански дейности, като търговия и услуги, строителство и пр., с оглед формулиране на изисквания за устройственото осигуряване на реализацията им с ОУПО.

Селско стопанство

- **Обща характеристика**

Селското стопанство е важна икономическа активност на територията, стимулирана добрите природни ресурси за развитие - наличие на плодородна земеделска земя, което създава възможности за използване на продукцията, произведена в общината като суровина за хранително-вкусовата промишленост.

Поземлените ресурси, които според трайното си предназначение представляват база осигуряваща развитието на селскостопанските дейности, заемат значителен дял от територията на общината — 455.6 хил. дка (в т.ч. стопански дворове, животновъдни комплекси и ферми и полски пътища), което представлява 70 % от територията на общината. Размерът на обработваемата земя в земеделските територии е 390 хил. дка или 86% от земеделските земи.

Природните ресурси са предпоставка за развитие на зърнопроизводство, лозарство, захарно цвекло, животновъдство (свиневъдство и птицевъдство). Общината е типичен зърнодобивен район. Наличието на съхранена природна среда и екологично чистият район са предпоставка за развитие на екологично чисто земеделие и аграрно-хранителен клъстер.

На територията на общината се намират единствените в България научни институти, работещи по проблемите на свиневъдството, коневъдството, биволовъдството и захарното цвекло.

Организацията на отрасъла в общината се характеризира от една страна с раздробеност, маломерност на площите и фермите, голям брой разнородни собственици и ползватели на земеделски имоти, от друга – с наличие на крупни арендатори и производители на селскостопанска продукция.

В общината съществува сравнително добре развито търсене на селскостопанската продукция. Налице са възможности за нарастване на търсенето, като предпоставка за това е относително добре развитата хранително-вкусова промишленост и наличието на значителни производствени мощности в този сектор, голяма част от които са ненатоварени. Налице е свободен капацитет в подотраслите млекопроизводство, месна, пивоварна, винена и консервна промишленост.

"Кабиюк" ЕАД е една от най-големите фирми в аграрния сектор в общината. Добри резултати са постигнати в зърнопроизводството и животновъдството. В своята стратегия фирмата залага на иновации - въвеждане на нови продукти /нови култури/ - биохумус и лавандулов разсад. По отношение на животновъдството основната цел е поддържане на генофонда на коне, свине и овце.

В общината има всички предпоставки за развитие на високопродуктивно селско стопанство.

Основна цел на ОПР Шумен е да се повиши конкурентоспособността на селскостопанското производство и съществено да се увеличи приноса му за социално-икономическото развитие на общината като то се превърне, наред със свързаната с него хранително-вкусова промишленост, в ключов фактор за развитие на общината.

- **Растениевъдство**

Преобладаващият дял е зает от орни земи, което е в съответствие със земеделските традиции в региона. Най-големи площи орна земя са разположени в землищата на Друмево, Градище, Ивански, Новосел, Салманово, Царев брод, Велино.

Произвеждат се предимно пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед и фуражни култури. В недостатъчна степен са застъпени площите с трайни насаждения и зеленчуци.

Изградените поливни площи са 150 хил. дка (38 % от обработваемата земя). От тях ефективно използвани поливни площи са около 150 хил. дка, или 37 % от обработваемите площи. Значителна част от напоителните системи са изцяло амортизирани.

В община Шумен съществуват многопосочни възможности за съхраняването и развитието на земеделието като важен и рентабилен отрасъл в общинската икономика, който формира значителна част от доходите и заетостта във всички села на общината.

ОУПО следва да осигури опазването в максималната възможна степен на основния ресурс - продуктивните земеделски земи. За целта, със средствата на устройственото зонироване, планът трябва да определи обхвата на земеделските земи, чието предназначение не може да бъде променяно (чл. 45 ал. 2. т.4 на Наредба 7) и/или промяната на предназначението, респ. застрояването, се извършва при определен ограничителен режим.

Разрастването на описаните земеделски дейности и на обема продукция, както и условията за тяхната реализация съобразно европейските стандарти по отношение качеството, външния вид, опаковката и пр., е свързано с потребността от развитие на обслужващата инфраструктура - бази за първична обработка и съхранение на селскостопанската продукция по видове, за специализирана техника, за растителна защита и пр. Освен това съществува потребност от развитие на селскостопански тържища и необходимите лаборатории за сертифициране на продукцията.

- **Животновъдство**

През последните 15-20 год. делът на животновъдството непрекъснато намалява. Като основна причина за това може да се посочи фрагментирането и “удребняването” на производствените единици в сектора, лишаването му от стопански ефективна концентрация, даващи възможности за въвеждане на съвременни технологии.

В същото време има и тенденция за създаване на ефективни ферми. Фирми в отрасъла, които реализират едни от най-големите печалби в общината, са "Брадърс комерс" (като притежател на един от най-големите свиневъдни комплекси в страната), Хибридният център по свиневъдство и Птицекомбинат "Камчия" АД.

- **Изисквания към ОУПО, свързани с развитието на селското стопанство:**

- Осигуряване опазването в максималната възможна степен продуктивните земеделски земи;
- Създаване на условия за изграждане на инфраструктура за обслужване на селскостопанските дейности, за разширяване и модернизация на селскостопанската инфраструктура, вкл. като се вземат предвид вече съществуващите локализации на подобна инфраструктура. Елементите на селскостопанската инфраструктура са и тържищата (борсите) на земеделска и животинска продукция и за търговия с живи животни, създаване на лаборатории за оценка на качеството в съответствие с изискванията и

стандартите на Европейския съюз по отношение на хигиенните норми, санитарно-ветеринарните изисквания и т.н. Създаването на такива е предвидено в ОПР Шумен.

- При локализацията на обекти на селскостопанската инфраструктура да се отчитат възможностите на транспортната и друга техническа инфраструктура. В максимална степен да се вземат предвид вече съществуващите локализации на подобна инфраструктура, например стари стопански дворове, одобрени към момента подробни устройствени планове или проекти с влезли в сила разрешения за строеж.
- Да се предвидят устройствени възможности за създаване и разширение на съществуващите и изграждане на нови ферми
- При определянето на съответните устройствени зони следва да се преценят възможностите за съвместяване на обекти на инфраструктурата, обслужващи земеделието и животновъдството, с преработвателни предприятия на селскостопанска продукция, доколкото това е допустимо от санитарно-хигиенна гледна точка.
- Да се предвидят възможности за развиване на оранжерийното производство на базата на отопление с природен газ.
- Да се стимулира развитието на нови трайни насаждения и нови лозя с подходящи за почвено-климатичните условия сортове и зеленчукопроизводство.
- Да се предвидят възможности за запазване на обслужващите пътища от местната пътна мрежа и селскостопанските пътища в земеделските територии при провеждане на връзките между градската транспортно-комуникационна мрежа с пътищата от регионално и национално значение.
- Правилата за прилагане на плана следва да изискват заедно с проектите по изграждане на ферма, в която ще се отглежда добитък, да се предвижда и изграждането на съвременни пречиствателни станции, които да обезвреждат токсините в отпадните води.

Горско стопанство

Общата площ на горския фонд на общината е 12 965 ха или 16% от територията на общината. От тях 12 902,4 ха се стопанисват от Държавно лесничейство Шумен” (в което се включва и горският фонд на община Хитрино); 62,6 ха горски фонд в резерват “Букака” се стопанисват и управляват от МОСВ. На територията на община Шумен са разположени 75,9% от горския фонд на лесничейството. Най-голяма е площта на фонда в землището на гр. Шумен – 2817,8 ха, следван от с. Ивански – 1268,5 ха, с. Салманово – 1191,3 ха, с. Друмево - 1090,3 ха и т.н.

Залесената площ общо за района на лесничейството е 94,8% от общата площ на горския фонд. Преобладават широколистните гори – около 89%, при 11% за иглолистните. Основните дървесни видове, които дават облика на естествената растителност, са габърът и черът. Културите, използвани най-много за залесяване, са черният бор и акацията. Залесяване се осъществява главно в държавния горски фонд и предимно в ареали на съхнещи насаждения и култури, в пожарища, голи площи и сечища. Сегашният приоритет е устойчивостта на горските култури, а не само тяхната производителност. Това може да се постигне с по-голямо участие на местните широколистни видове, създаване на смесени култури, залесяване на дървесни и храстови видове в техните естествени ареали и намаляване на гъстотите.

По функционална принадлежност около 70% са включени в групата “Гори и земи с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции” и 30% са защитни и рекреационни гори и земи (противоерозионни, мелиоративни, зелена зона на гр. Шумен), семепроизводствени насаждения, и защитени територии (природен парк “Шуменско плато” с площ в територията на общината 3024,4 ха).

Основната горскостопанска дейност е добив на широколистен и иглолистен дървен материал, както и дърва за огрев. Общият запас от дървесина (без клони) е 1 914 460 м³, в това число широколистна – 1 672 720 м³ и иглолистна – 241 740 м³.

"Шумен лес" е голяма фирма, която се занимава с дърводобив, залесяване, отглеждане на млади насаждения, производство на залесителен материал, международен ловен туризъм и хотелиерство.

- **Изисквания към ОУПО по отношение на горските територии:**

- Отразяване на актуалните границите на горите с различно предназначение, в т.ч. на вододайните зони и ловното стопанство, както и устройства им

статут, съгласно Закона за горите. Необходимо е да се анализира и отстрани несъответствието между размера на горския фонд в лесоустройствения проект и този размер, посочен в последния приет баланс на територията на общината за 2000 г. (по информация от картите на възстановената собственост на землищата в общината).

- В горите и земите с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции организацията на стопанисването е насочена преди всичко към разширеното възпроизводство на главния продукт – дървесината, при пълно запазване на водоохранните и почвозащитни функции на гората.
- Борбата с водната ерозия ще се води със залесителни мероприятия и правилно извеждане на сечите за подмладяване. При необходимост ще се правят леки противоерозионни съоръжения – прагчета, плетчета и др.
- В мелиоративните гори и земи основната цел е запазване на съществуващата растителност и почвата, влагозапасяване на почвата.
- В зелената зона предимство да се дава на здравно-украшните функции, запазване и разнообразяване на горските екосистеми и създаване на подходящи условия за краткотраен отдих на населението.
- В Природния парк “Шуменско плато” основната цел е запазване и закрила на естествената растителност и животинските общности. В горския фонд не се предвижда ползване.
- Проучване на предложения за увеличаване дела на курортните гори и горските паркове за сметка на дървопроизводителни гори в рамките на съществуващите горски територии;
- Режимът на устройство на горските територии да бъде без право на застрояване.

Промисленост

• Състояние и тенденции

Преработваща индустрия е водещ структуроопределящ сектор за икономическото развитие на общината. Преработващата промишленост формира 29% от приходите от

дейността, ангажира 32.4% от заетите лица в общината и са изградени 46.7% от дълготрайните материални активи в общината.

Основен определящ отрасъл за общината е леката промишленост, представена основно от преработваща, текстилна, шивашка и хранително - вкусова.

По-големи представители на отрасъл промишленост са:

- **Група "Херти"** - холдингът се състои от "Херти", "Райфен" и "Тим Шел". Основното производство е: алуминиеви винтови капачки; лакиране и литография върху метални листи; термосвиваеми капсули за винени бутилки; производство на алуминиеви контейнери за храна. Продукцията е предназначена основно за износ.
- **"Лавена" АД.** Дружеството отглежда около 200 дка насаждения от дългогодишни култури на собствена земя, като намеренията са те да станат около 500 дка. Друго направление в дейността на дружеството е производството на лекарствени средства. Добри перспективите за развитие съществуват и в областта на ароматерапията. Дружеството разполага с лицензирана фармацевтична лаборатория.
- **"Алкомет" АД** е една от големите фирми в страната и единствена специализирана в производството на алуминиев прокат и изделия от алуминиеви сплави. Близо две трети от производството е насочено за износ.
- **Група "ФИКОСОТА"** е група от нововъзникнали фирми, в която е включен и един приватизиран завод. Основна дейност на групата е производство и търговия с битови електроуреди и перилни и миещи препарати.
- **"Шуменско пиво".** Дружеството е специализирано в производството на бира.
- **"Сердика" АД** се занимава с преработка на мляко и производство на млечни продукти. Преориентира стратегията си към външни пазари.
- **"Домейн Бояр"** е специализирана в производство на вина и спиртни напитки. Осъществява износ за международните пазари на базата на сключени договори за износ на вино в Русия, Англия, Скандинавските страни.
- **"Тропик" АД** се занимава с преработка на плодове и зеленчуци и производство на консерви.

- **"Ризов" ООД** Фирмата разполага с мелница и база за почистване на семена за технически култури. Предприятието е свързано с развитието на селското стопанство и възможностите за осъществяване на износ на зърно за международните пазари.
- **„Меггле България” ЕООД** – Шумен – производство на млечни продукти;
- **"Тони М"** Фирмата работи в шивашката промишленост, при това е характерно, че тя продава готов продукт под собствена марка, а не на "ишлеме". Цикълът на производство е почти непрекъснат. Фирмата е експортно ориентирана.
- **"Мадара" АД** е приватизирано през 1999 г. Мажоритарен собственик е "СФК" ООД. Дружеството премина през процеси на силно редуциране на персонала и реструктуриране на изделията.
- **"Хан Омуртаг" АД** е ориентирана в производството на фаянсови и теракотни плочки и стенни пана.
- **„Теси” ООД** – Шумен – производство на домакински електроуреди.

Териториалното разположение на промишлените производства е основно в град Шумен, като тенденциите са да се локализира в новото селищно образowanie „Индустириален парк Шумен”. Досега инвестиционните интереси са основно в тези локализации.

С излизане от икономическата криза и рецесия се очаква да се усили инвестиционния интерес към общината и град Шумен, респективно новите индустриални площи. Това е свързано с местоположението на града и общината и изграждането на АМ Хемус.

- **Индустриални зони и паркове**

Основните производствени зони на град Шумен са:

- Производствена зона “Изток
- Производствена зона “Югоизток.
- Индустириален Парк Шумен.

Индустириален Парк Шумен е разположен в покрайнините на гр. Шумен, около местностите Беш Тепе и Ак Чорек. Близостта на зоната до възлови международни и

междуградски пътища, както и до най-големите пристанища и летища в страната, я правят изключително удобна за всякакъв вид търговска и логистична дейност.

Проектът предвижда изграждането на логистично-търговски и индустриален парк в района на гр. Шумен, който да задоволява нуждите не само на самия град, но и на целия североизточен регион. Основите на Индустриален Парк Шумен АД са положени на 25.09.2008г., когато Община Шумен и частната фирма НИКИ-БТ АД подписват договор за учредяване на акционерно дружество, имащо за цел да изгради новия индустриален облик на Шумен на площ от 2 400 000 кв.м. Новата компания финансира проекта, трансформирайки неразработени селскостопански земи в индустриален парк с всички необходими инфраструктурни решения. В момента е изградена изцяло инфраструктурата на Подзона А на индустриалния парк.

Основни цели на проекта:

- Създаване на модерна и многофункционална бизнес зона, която да отговори на потребностите на бързо развиващата се промишленост ;
 - Развитие на цялостното икономическо състояние в региона, както и подобряването на жизнения стандарт на населението;
 - Подобряване на инвестиционния климат на територията на Община Шумен ;
 - Подпомагане и развитие на нови бизнес дейности в региона;
 - Създаване на качествена среда за новите компании, съответстваща на най-високите стандарти и изисквания, наложени от бързите темпове на развитие във всички сфери на бизнеса;
 - Удовлетворяване нуждите на настоящите и бъдещи клиенти чрез предоставянето на един напълно завършен продукт, оборудван с всички адекватни инфраструктурни удобства ;
 - Концентрация на всички индустриални, търговски и логистични дейности в периферията на града, което ще допринесе за превръщането на Шумен в един по-модерен и по-подреден европейски град.
- **Изисквания към ОУПО по отношение развитие на промишлеността:**

Горните обстоятелства предопределят изискванията към ОУПО.

- Да се прецени необходимостта от нови производствени локализации в общината. Ако проучванията покажат, че е целесъобразно, да бъдат предвидени нови такива и с плана да се определи териториалната организация на производствени зони, като в отделни случаи може да се посочи и отраслов профил на зоната, с оглед съблюдаване на изисквания от санитарно-хигиенно естество. Това могат да бъдат зони за малки и средни предприятия, предимно за хранително-вкусова промишленост и други подходящи подотрасли, целящи стабилизиране на работната сила на селата и приближаване преработката на селскостопанската продукция до местопроизводството ѝ. За осигуряване на условия за провеждане на общинската политика, месторазположението да бъде съобразено с наличието на поземлени имоти - общинска собственост.
- при определяне на нови урбанизирани територии, предназначени за производствени и складови дейности, да съобразят вече настъпилите промени на предназначението на земеделски земи. Да се ограничи до максималната възможна степен включването на високопродуктивни земеделски земи;
- както за съществуващите производствени терени, така и за новоотредените терени, остро стои въпросът за тяхното инфраструктурно съоръжаване (пътни и железопътни връзки; енергоснабдяване – ток, газ; водопровод, канализация; комуникации – телефон и пр.) с оглед привличане на нови инвеститори;
- да осигурява пряка връзка с републиканската пътна мрежа, без преминаване през населени места или селищни образувания за отдих;
- да предвижда при необходимост изолационно озеленяване.

Услуги

• Състояние и тенденции

Секторът на услугите формира значителна част от реализираните приходи от икономика и заетост в общината и е важен фактор за повишаване качеството на живот на населението във всички населени места, като по този начин допринася за стабилизиране на селищната мрежа и противодействия на процеси на обезлюдяване на населени места. Понастоящем само в общинския център е развит по-широк набор от елементи на периодичното и епизодично обслужване на населението

Отрасълът „Търговия, ремонт на автомобили и битова техника” е най-силно представения като икономически резултати и работни места сегмент на услугите с 42.6% от регистрираните фирми в общината и 20.0% от заетите лица. Този отрасъл, заедно с отрасъла „Хотелиерство и ресторантьорство” н най-голяма степен може да бъде обект на нови устройствени решения в ОУПО Шумен поради характера на своята мобилност извън територията на населените места.

Развитието на сектора на услугите налага оценка на насоките и формите на бъдещото му развитие. Независимо че една голяма част от подсистемите на общественото обслужване са резултат на пазарен механизъм и интерес ОУПО следва да регламентира възможности за локализация на нови фондове или дислокация на съществуващи в неурбанизираните територии.

- **Изисквания към ОУПО**

Планът трябва да предложи подходяща териториалната организация на сектора на услугите чрез посочване на локализации край и извън населените места за формиране на средоточия за търговско и друго обслужване, с оглед подобряване обслужването на цялата територия, в т.ч. на малките населени места и засилване ролята на средишните центрове.

С оглед увеличаване на обслужвания контингент развитието на инфраструктурата на търговията, услугите и спорта в локализационен аспект следва да отчита териториалното разположение на средоточията на туристическа и рекреационна активност, а така също и преминаващите магистрали и други републикански пътища.

Строителство

- **Състояние и тенденции**

Независимо от наблюдавания спад строителството ще продължава да бъде генератор на стопанска активност, експлоатираща местните ресурси и създаваща работни места.

По-важни фирми на отрасъла в общината са:

- **"Автомагистрали - Черно море"** АД Дружеството реализира успешно инвестиционна програма по обновяване на материално-техническата база. Това му позволи да повиши конкурентоспособността си и обема на извършените дейности.

- **"Шумен" АД.** Дружеството работи с високо качество на извършваните услуги, при конкурентни за региона цени. Предстои изпълнение на инвестиционна програма, насочена към обновяване на техниката и разширяване на предлаганите услуги.
- **"Водно строителство" АД.** Основната дейност на фирмата в момента е насочена към екологични, ВиК и инфраструктури обекти.
- **"Аниак" ООД** - извършва монолитно строителство, изпраща специалисти в Германия, участва в концесията за изграждане на тръбопроводите до общинските обекти в Шумен. Друго направление в дейността е саниране на панелните блокове.
- **"Стройкомплект" АД** Занимава се с търговия със строителни материали и вътрешно обзавеждане. Има завод за производство на бетонови керемиди, разполага и с група за монтаж на сухо строителство. Перспективите са свързани с изграждане на завод за циментфазер. Фирмата ориентира своето производство и към външните пазари - в момента прави пробив на пазара в Украйна, Молдова и Русия.

Строителството ще продължи да бъде важен носител на икономическа активност в общината и региона осолено след преодоляване на икономическата криза и в периода на очаквания растеж.

• **Изисквания към ОУПО**

- да се поставят изисквания за пълно покриване на екологичните изисквания и стандарти от предприятията, произвеждащи строителни материали - керамични изделия, бетонови или битумни смеси и др. и спазване на отстоянията на тяхното разполагане до чисти производства, обслужващи дейности или обитаване;
- да се предвидят рекултивационни мероприятия за местата на добив на строителни материали след приключване на експлоатацията им.

4. Обитаване, жилищен профил на селищата от общината

4.1. Общи параметри на жилищния фонд

По данни от последното преброяване (2011 г.), населението на община Шумен (93649 човека) разполага с 46195 жилища с 3307 хил.м2 полезна и 2477 хил.м2

жилищна площ. На база всички жилища, потреблението е над средните европейски стандарти⁷ – 518 жилища на 1000 обитатели, около 28 м2 жилищна площ на човек и 1,9 обитатели на жилище.

Жилища - брой	46195
Полезна площ - хил. м 2	3307
В т. ч. жилищна	2477
Жилищна площ на човек – м2	27,8
Жилища на 1000 души от населението	518
Среден брой лица на едно жилище	1,9
Необитавани жилища	11336
Дял необитавани жилища	24,5%

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Отчитайки големия дял необитавани жилища (близо 25%), реалното потребление е значително под приетия стандарт. Пресмятайки този показател само на база обитавани жилища, стойността пада от 518 на само 391 жилища на 1000 обитатели. Значително се редуцират и другите параметри на жилищния стандарт:

Жилища - брой	34859
Полезна площ - хил. м 2	2597,938
В т. ч. жилищна	1943,897
Жилищна площ на човек – м2	21,8
Жилища на 1000 души от населението	391
Среден брой лица на едно жилище	2,6
Необитавани жилища	11336
Дял необитавани жилища	24,5%

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Трайните негативни тенденции в демографското развитие на общината (над 9% спад за последните 10 години), формират и тенденция към увеличаване на дела на необитаваните жилища. В селата той варира от около 25% (за с.Царев брод) до над 60% (за с. Костена река). В общо 6 от 26-те села на общината, повече от половината жилища са необитавани. Проявяват се изразителни признаци на обезлюдяване в селската периферия. Дори и в общинския център гр.Шумен, всяко четвърто жилище е без постоянни обитатели.

ЖИЛИЩА	ОБЩО	ОБИТАВАНИ	НЕОБИТАВАНИ	ДЯЛ НЕОБИТ.
ОБЩИНА ШУМЕН	46195	34859	11336	24,5%
ГР.ШУМЕН	37504	29659	7845	20,9%

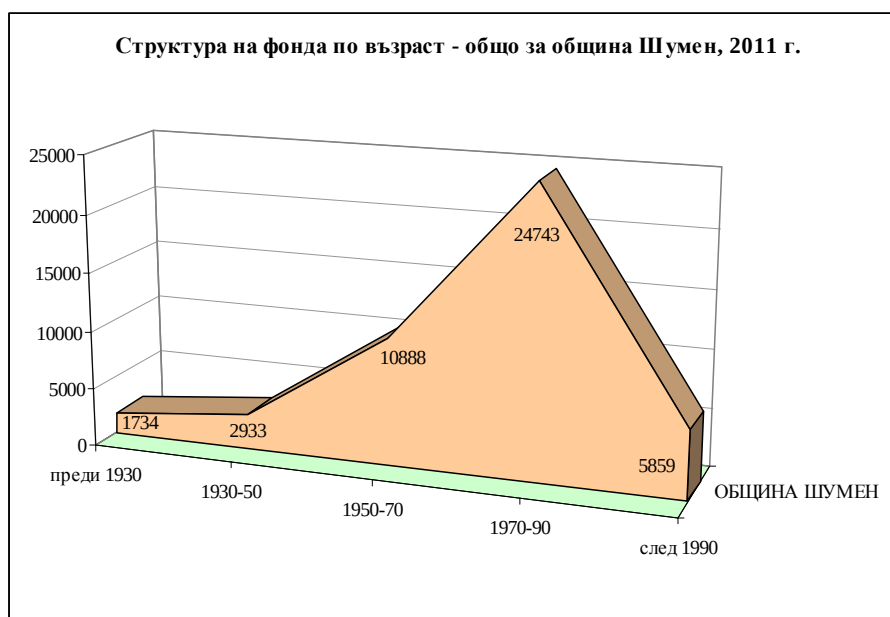
⁷ 420 обитавани жилища на 1000 човека

С.БЕЛОКОПИТОВО	155	74	81	52,3%
С.БЛАГОВО	72	42	30	41,7%
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	238	101	137	57,6%
С.ВЕЛИНО	326	172	154	47,2%
С.ВЕТРИЩЕ	171	92	79	46,2%
С.ВЕХТОВО	318	213	105	33,0%
С.ГРАДИЩЕ	396	265	131	33,1%
С.ДИБИЧ	623	383	240	38,5%
С.ДРУМЕВО	516	344	172	33,3%
С.ИВАНСКИ	885	574	311	35,1%
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	293	158	135	46,1%
С.КЛАДЕНЕЦ	97	55	42	43,3%
С.КОНЬОВЕЦ	155	101	54	34,8%
С.КОСТЕНА РЕКА	75	27	48	64,0%
С.ЛОЗЕВО	301	128	173	57,5%
С.МАДАРА	681	458	223	32,7%
С.МАРАШ	357	213	144	40,3%
С.НОВОСЕЛ	418	232	186	44,5%
С.ОВЧАРОВО	188	94	94	50,0%
С.ПАНАЙОТ- ВОЛОВО	258	137	121	46,9%
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	270	142	128	47,4%
С.САЛМАНОВО	513	309	204	39,8%
С.СРЕДНЯ	329	141	188	57,1%
С.СТРУИНО	223	129	94	42,2%
С.ЦАРЕВ БРОД	646	484	162	25,1%
С.ЧЕРЕНЧА	187	132	55	29,4%

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

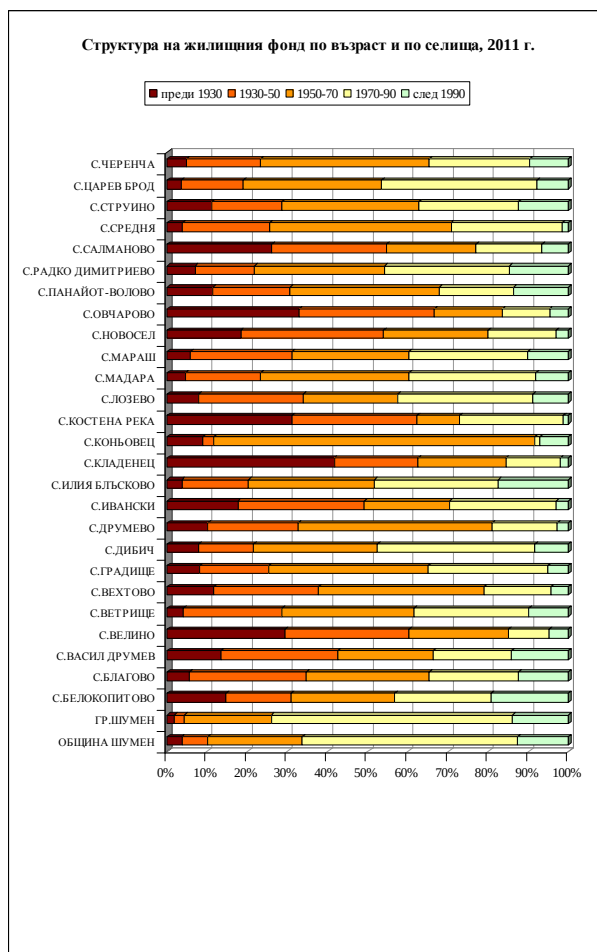
4.2. Възраст на фонда

Преобладаващият дял на наследения жилищен фонд е създаден в периода 1970 – 1990 г. (53,6%). Най-активно строителство през този период е имало в гр.Шумен – от тогава са около 60% от сегашните жилища. Предходните 2 десетилетия (1950-1970) са добавили втория по големина дял – 23,6%, но предимно от масивни къщи в селата. Фондът отпреди 1950 г. (с възраст над 62 години), има дял от 10,2%. Възпроизводството на жилищата след началото на прехода е било над четири пъти по-малко в сравнение с предходния период. След 1990 г., към фонда са добавени само около 13%.

Източник: НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Проследена по селища, възрастовата структура на фонда разкрива факта, че освен гр. Шумен (с 14% новопостроен фонд), има и няколко села с относително висока строителна активност след 1990 г. Това са с.Белокопитово (19,4% -), с. Илия Блъсково (17,5%), с. Радко Димитрово (14,8%) и с.Васил Друмев – 14,3%.

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Обобщената оценка за възрастта на жилищния фонд е:

- Град Шумен е сравнително млад – със средна възраст на фонда под 40 г.;
- Селата в община Шумен са с относително стар, респективно, амортизиран фонд.

4.3. Структура на жилищния фонд по конструкция и етажност

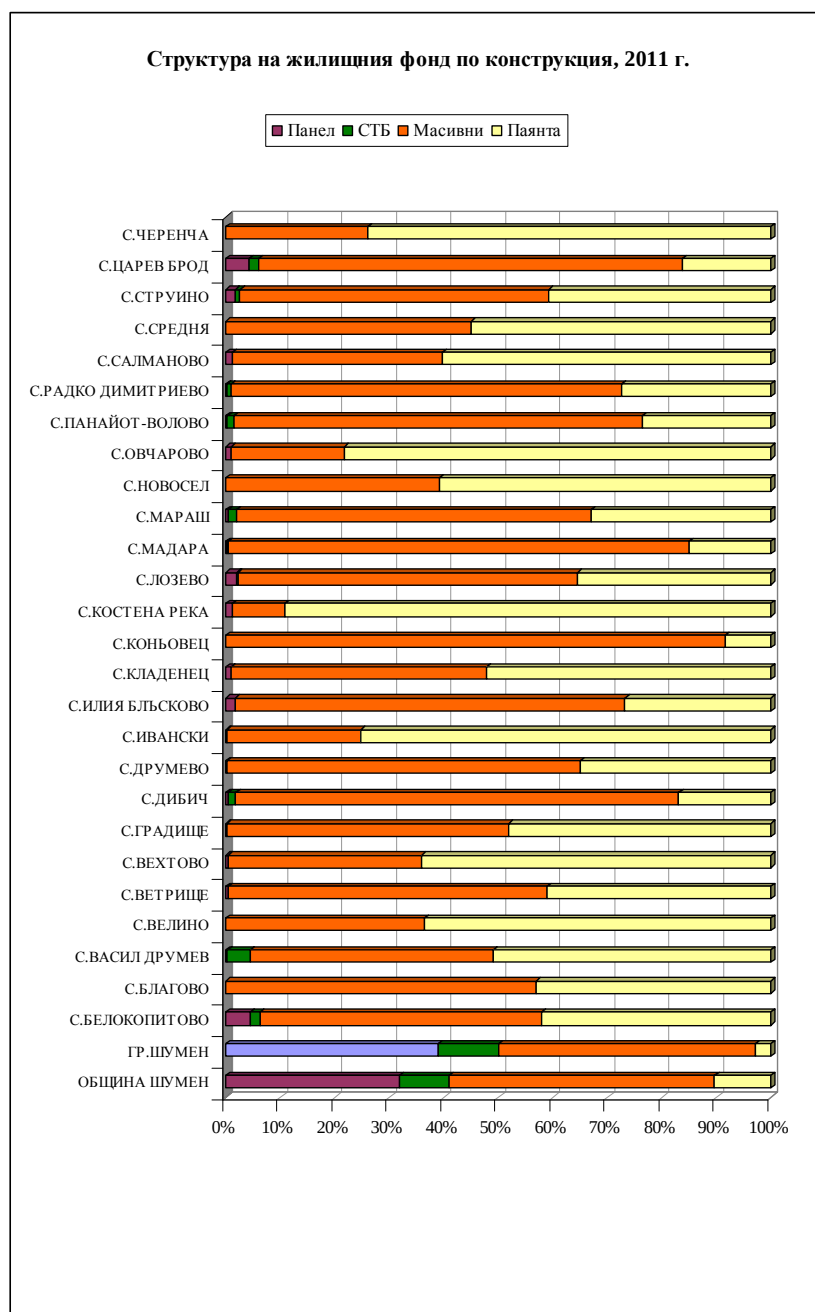
По вида на *конструкцията*, жилищният фонд е представен в четири обобщени категории – панели, стоманобетон, масивни (носещи тухлени стени и стоманобетонни плочи или гредоред), паянтови. Панелните жилища са около 32% (14705 бр.), разположени почни изцяло в общинския център и отделни «разсейки» в няколко села. Стоманобетонните също са с относително малък дял – около 9% и също са предимно в града. Категорията «масивни» има дял от близо 49%. Сравнително малък е и дялът на паянтовите жилища – 10,3%, разположени предимно в селата, където достигат близо 90% (с.Костена река). Отчитайки и възрастта на фонда, може да се направи обобщена

оценка, че жилищният фонд в селата е силно амортизиран. Над 15% е за снос, а други 75% - за обновяване (включително енергийно саниране).

	Панел	СТБ	Масивни	Паянта
ОБЩИНА ШУМЕН	14705	4237	22470	4745
ГР.ШУМЕН	14629	4185	17653	1020
С.БЕЛОКОПИТОВО	7	3	80	65
С.БЛАГОВО	0	0	41	31
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	1	10	106	121
С.ВЕЛИНО	0	0	119	207
С.ВЕТРИЩЕ	1	0	100	70
С.ВЕХТОВО	2	0	112	204
С.ГРАДИЩЕ	1	0	204	190
С.ДИБИЧ	4	8	506	105
С.ДРУМЕВО	0	2	332	180
С.ИВАНСКИ	0	2	217	664
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	5	0	209	78
С.КЛАДЕНЕЦ	1	0	45	50
С.КОНЬОВЕЦ	0	0	142	13
С.КОСТЕНА РЕКА	1	0	7	66
С.ЛОЗЕВО	6	1	187	107
С.МАДАРА	2	2	574	101
С.МАРАШ	2	5	231	117
С.НОВОСЕЛ	0	0	164	254
С.ОВЧАРОВО	2	0	39	147
С.ПАНАЙОТ- ВОЛОВО	1	3	190	60
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	1	2	193	74
С.САЛМАНОВО	7	0	197	309
С.СРЕДНЯ	0	0	148	180
С.СТРУИНО	4	2	126	91
С.ЦАРЕВ БРОД	28	12	500	105
С.ЧЕРЕНЧА	0	0	48	136

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Визуализацията на структурата на фонда по конструкция е представена на долната графика:

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

По отношение на *етажността*, почти 100% от фонда в селата е в нискоетажни сгради. Средната и високата етажност са част от фонда само на гр.Шумен.

4.4. Благоустроеност на жилищата

Всички жилища в общината са електроснабдени. Но статистиката отчита само 83,1% обитавани жилища (28970 бр.), свързани с обществена канализация. От тях, 28734 са в гр. Шумен. Градът има само 449 обитавани жилища, които още не са

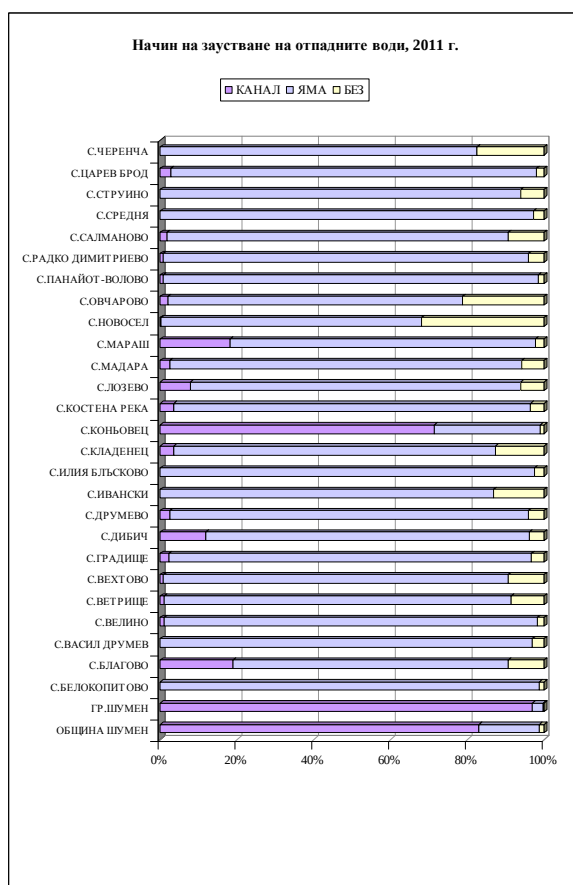
свързани с канализационната система. Масовото решение в селата е на попивна яма или директно заустване в повърхностни течения. Това е една от основните причини за лошо състояние на повърхностните води в повърхностните водосбори на общината.

Висока степен на недоизграденост има и във водоснабдителните системи. Само 92,6% от жилищата са водоснабдени. Други 5,9% имат достъп до питейна вода от външен водопровод, а около 1,5% са без водоснабдяване. В допълнение, над 40% са загубите при пренос на водата поради амортизирани мрежи. Детайлната картина на водоснабдяването и канализацията по селища е представена в долната таблица:

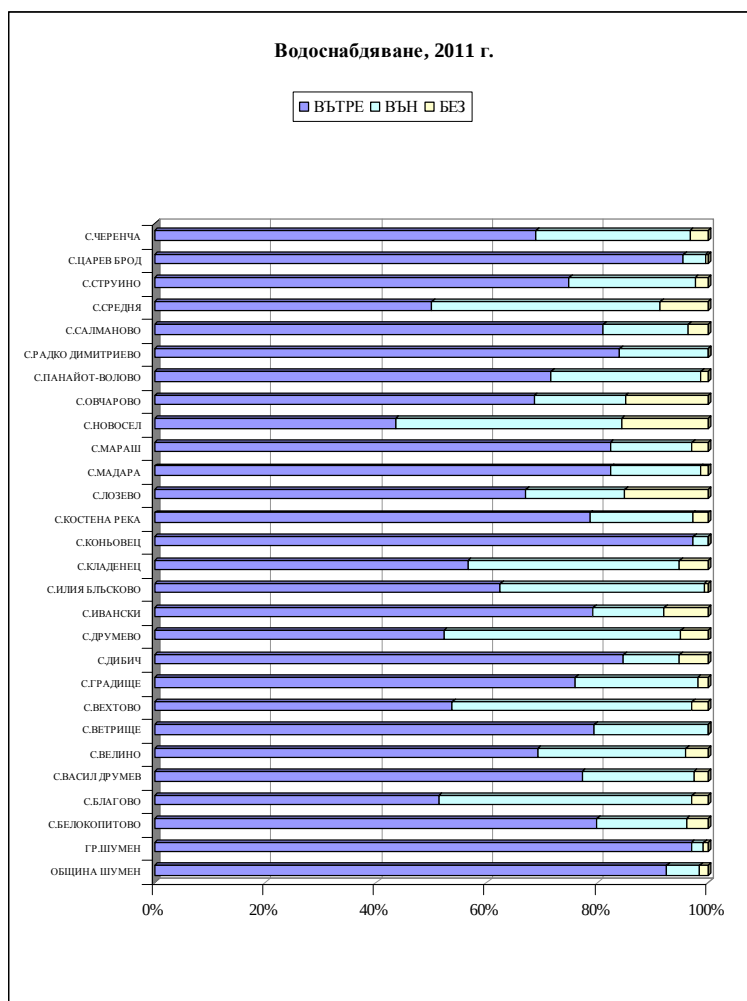
	КАНАЛИЗАЦИЯ			ВОДОСНАБДЯВАНЕ		
	КАНАЛ	ЯМА	БЕЗ	ВЪТРЕ	ВЪН	БЕЗ
ОБЩИНА ШУМЕН	28970	5440	449	42794	2705	696
ГР.ШУМЕН	28734	858	67	36392	815	297
С.БЕЛОКОПИТОВ	0	73	1	124	25	6
С.БЛАГОВО	8	30	4	37	33	2
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	0	98	3	184	48	6
С.ВЕЛИНО	2	167	3	226	87	13
С.ВЕТРИЩЕ	1	83	8	136	35	0
С.ВЕХТОВО	2	191	20	171	138	9
С.ГРАДИЩЕ	6	250	9	301	88	7
С.ДИБИЧ	46	322	15	528	63	32
С.ДРУМЕВО	9	321	14	270	221	25
С.ИВАНСКИ	1	497	76	702	113	70
С.ИЛИЯ	0	154	4	183	108	2
БЛЪСКОВО	2	46	7	55	37	5
С.КЛАДЕНЕЦ	72	28	1	151	4	0
С.КОНЬОВЕЦ	1	25	1	59	14	2
С.КОСТЕНА РЕКА	10	110	8	202	54	45
С.ЛОЗЕВО	12	419	27	562	110	9
С.МАДАРА	39	169	5	294	53	10
С.МАРАШ	1	157	74	182	171	65
С.НОВОСЕЛ	2	72	20	129	31	28
С.ОВЧАРОВО	1	134	2	185	70	3
С.ПАНАЙОТ-ВОЛОВО	1	135	6	227	43	0
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	6	274	29	416	79	18
С.САЛМАНОВО	0	137	4	165	136	28
С.СРЕДНЯ	0	121	8	167	51	5
С.СТРУИНО	14	460	10	617	26	3
С.ЦАРЕВ БРОД	0	109	23	129	52	6
С.ЧЕРЕНЧА						

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Долните графики са визуализации на ВиК системите в селищата на общината:

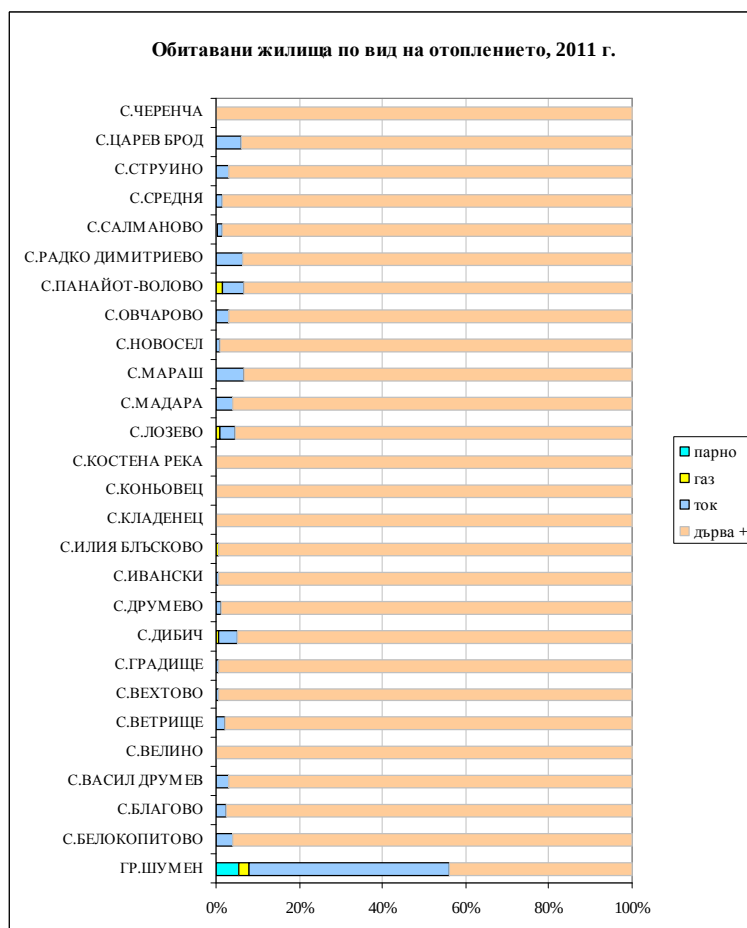

Източник: НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Обобщената оценка на ВиК сектора е, че той е със сериозни дефицити както във физическата си изграденост, така и в качеството на услугите. Този факт има негативни последици в най-малко две посоки – жизнен стандарт и екология.

Важен елемент на благоустрояването е и *отоплението*. Близко 52% от жилищата се отопляват с твърди горива (в селата, този дял надхвърля 97%). Други 41,4% са на електричество. Отопляващите се с парни инсталации са 4,6%, а останалите около 2,1% са на газ и дори няколко с термопомпи. С газ и парно се отопляват само жилища в общинския център. Прекомерното използване на твърди горива за отопление на жилищата е един от основните източници на замърсяване на въздуха, особено при неблагоприятни климатични условия.

Източник: НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Друг важен фактор на жилищния стандарт е енергийната ефективност на жилищата. Към 2011 г., само 6110 жилища (13,8%) са с топлоизолация, осигуряваща нормативната топлопроводимост, респективно, енергийна ефективност. Значително повече са жилищата с енергоспестяваща дограма – 13220 (около 30%). Основен принос за тази картина има общинския център гр. Шумен. Мерките за енергийна ефективност в селата обхващат символичен дял от жилищата (около 1-2%).

Населени места	Жилища	С изол.	С PVC
ГР.ШУМЕН	37504	6110	13220
С.БЕЛОКОПИТОВО	155	3	19
С.БЛАГОВО	72	3	8
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	238	10	19
С.ВЕЛИНО	326	3	18
С.ВЕТРИЩЕ	171	3	19
С.ВЕХТОВО	318	1	7
С.ГРАДИЩЕ	396	16	15
С.ДИБИЧ	623	40	96
С.ДРУМЕВО	516	32	40

С.ИВАНСКИ	885	8	55
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	293	13	32
С.КЛАДЕНЕЦ	97	1	4
С.КОНЬОВЕЦ	155	1	2
С.КОСТЕНА РЕКА	75	0	1
С.ЛОЗЕВО	301	15	31
С.МАДАРА	681	22	105
С.МАРАШ	357	11	56
С.НОВОСЕЛ	418	6	13
С.ОВЧАРОВО	188	2	9
С.ПАНАЙОТ-ВОЛОВО	258	7	22
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	270	8	32
С.САЛМАНОВО	513	11	48
С.СРЕДНЯ	329	2	6
С.СТРУИНО	223	6	23
С.ЦАРЕВ БРОД	646	29	115
С.ЧЕРЕНЧА	187	6	11
ОБЩО ОБЩИНА ШУМЕН	46195	6369	14026

Източник: НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

4.5. Собственост

Традиционната за България силно преобладаваща частна собственост на жилищата е присъща и на Шумен и то в още по-изявен вид. Малко над 97% са частните жилища, при само 2,9% обществени (на общината и на държавата). Това са само 1071 жилища, от които 924 са в града, а останалите, пръснати по по-големите села като резервен общински фонд. На фона на растяща бедност, безработица и несигурна заетост, символичният обем на социални жилища е в противоречие с потребностите от обществено подпомогнат подслон. Независимо от огромния брой необитавани жилища (на които не може да се разчита за социални нужди), общината следва да планира изграждането на нови социални жилища за маргиналните си групи.

Долната таблица показва разпределението на жилищата по форма на собственост и по селища:

	ОБЩЕСТВЕНИ	ЧАСТНИ
ОБЩИНА ШУМЕН	1071	33788
ГР.ШУМЕН	924	28735
С.БЕЛОКОПИТО ВО	0	74
С.БЛАГОВО	0	42
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	1	100

С.ВЕЛИНО	1	171
С.ВЕТРИЩЕ	1	91
С.ВЕХТОВО	1	212
С.ГРАДИЩЕ	0	265
С.ДИБИЧ	1	382
С.ДРУМЕВО	2	342
С.ИВАНСКИ	3	571
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	2	156
С.КЛАДЕНЕЦ	0	55
С.КОНЬОВЕЦ	92	9
С.КОСТЕНА РЕКА	0	27
С.ЛОЗЕВО	1	127
С.МАДАРА	4	454
С.МАРАШ	0	213
С.НОВОСЕЛ	4	228
С.ОВЧАРОВО	1	93
С.ПАНАЙОТ- ВОЛОВО	3	134
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	0	142
С.САЛМАНОВО	0	309
С.СРЕДНЯ	1	140
С.СТРУИНО	4	125
С.ЦАРЕВ БРОД	25	459
С.ЧЕРЕНЧА	0	132

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

4.6. Площни характеристики и жилищна осигуреност

Жилищният фонд от общо 46195 жилища има 3307 хил.м2 полезна и 2477 хил. м2 жилищна площ. Това осигурява един добър статистически стандарт на жилищно потребление – средно по 518 жилища на 1000 човека и близо 28 м2 на човек жилищна площ. В някои от селата тези стойности са много по-високи, но това не е благодарение на реален висок жизнен стандарт, а поради обезлюдяване и много необитавани жилища. Реалното жилищно потребление, изчислено само на база «обитавани жилища», е много по-ниско:

ОБИТАВАНИ ЖИЛИЩА	жил./1000	жил.пл./ч	обит./жил.
ОБЩИНА ШУМЕН	391	21,8	2,6
ГР.ШУМЕН	386	21,9	2,6
С.БЕЛОКОПИТОВО	525	24,7	1,9
С.БЛАГОВО	447	21,9	2,2
С.ВАСИЛ ДРУМЕВ	409	23,1	2,4

С.ВЕЛИНО	541	27,2	1,8
С.ВЕТРИЩЕ	484	21,0	2,1
С.ВЕХТОВО	395	17,5	2,5
С.ГРАДИЩЕ	436	22,4	2,3
С.ДИБИЧ	386	25,7	2,6
С.ДРУМЕВО	379	16,1	2,6
С.ИВАНСКИ	378	16,1	2,6
С.ИЛИЯ БЛЪСКОВО	439	20,4	2,3
С.КЛАДЕНЕЦ	514	22,8	1,9
С.КОНЬОВЕЦ	302	12,6	3,3
С.КОСТЕНА РЕКА	563	20,5	1,8
С.ЛОЗЕВО	394	20,6	2,5
С.МАДАРА	401	20,9	2,5
С.МАРАШ	446	24,5	2,2
С.НОВОСЕЛ	455	20,5	2,2
С.ОВЧАРОВО	635	34,2	1,6
С.ПАНАЙОТ- ВОЛОВО	504	26,7	2,0
С.РАДКО ДИМИТРИЕВО	505	26,5	2,0
С.САЛМАНОВО	428	21,5	2,3
С.СРЕДНЯ	468	23,2	2,1
С.СТРУИНО	399	16,3	2,5
С.ЦАРЕВ БРОД	390	22,5	2,6
С.ЧЕРЕНЧА	414	23,1	2,4

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Основният извод от площните характеристики и статистическото потребление на жилища е благоприятен – Шумен има достатъчно жилищен фонд и площи, които могат да осигурят добри количествени характеристики на жилищен стандарт. Но вглеждането в реалното потребление разкрива голяма неравномерност и наличие на значителен брой пренаселени жилища. Обитателите на около 3000 жилища живеят по двама и повече от двама в стая, което означава, че ползват поне два пъти по-малко жилищна площ от средно-статистическото потребление. Близко 820 от тези жилища се обитават от по трима и повече човека на стая. Тези обитатели формират групата на крайно-нуждаещи се от социални жилища или помощ за подобряване на жилищните си условия.

	Общо	1 стая	2 стаи	3 стаи	4 стаи	5 стаи	6 +
ОБЩИНА ШУМЕН	34859	3942	11339	10571	7141	1171	695
Собственици	26533	2203	8503	8540	5772	956	559
Едно лице	6304	971	2113	1900	1074	152	94

Две лица	8465	572	2787	2804	1845	320	137
Три лица	6134	408	2026	2051	1344	195	110
Четири лица	3871	196	1160	1286	971	154	104
Пет лица	1173	36	269	345	365	95	63
Шест лица	414	14	108	116	116	31	29
Седем лица	104	2	26	22	36	6	12
Осем лица	42	2	12	11	13	1	3
Девет лица	13	1	-	4	3	1	4
Десет и повече лица	13	1	2	1	5	1	3

Източник:НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Община Шумен разпознава проблема, но не разполага с цялостна информация за хората с остър жилищен проблем. Идентифицирана е и нуждата от нови социални жилища, но в момента няма работещ механизъм за създаването им. В новата оперативна програма «Региони в растеж» има финансируема мярка за тази цел. Възможността следва да намери и подходящо устройствено решение в бъдещия ОУПО на Шумен.

5. Обществено обслужване

5.1. Обществено регулиран сектор

Образование

В община Шумен инфраструктурата на образованието включва обекти на широка гама от заведения за предучилищно обучение (детски градини) и образователни институции – общообразователни училища (основни, средни, профилирани), професионални училища (професионални гимназии).

Предучилищното образование в общината е представено от 31 детски заведения: от тях 19 са разположени в град Шумен и 12 в останалите селища: Градище, Вехтово, Черна, Средня, Новосел, Дибич, Саламаново, мадара, Ивански, Царев брод, коньовец, Друмево, През учебната 2012/2013 г. са обхванати 3036 деца разпределени в 127 групи. Анализите и оценките на посочените данни за инфраструктурата на предучилищното обучение дават основание да се направи извода, че изградената мрежа от детски заведения е с капацитет да удовлетвори в пълна степен потребностите на общината. Пълняемостта на групите е в рамките на нормативните изисквания.

Общото образование включва различните образователни степени – начално, основно, средно. Инфраструктурата на основното образование (основните училища) се

оразмеряват за населението от съответната образователна възраст на града и селищата от общината. Общото образование (общинските училища) са представени от 20 училища: 14 в град Шумен и в 6 селата (Градище, Друмево, Оибич, Мадара, Царев брод и Ивански – всичките са Общо образователни (1-8 клас); *През учебната 2012/2013 г. в общообразователните училища се учат 8 449 ученика.*

Териториалното разположение на инфраструктурата на общото образование е в съответствие с възприетите нормативи за териториална достъпност – в рамките на 15 минути пешеходна (за началните и основните училища) и до 20 минути транспортна достъпност за средните училища

Средищни училища са 6 : 1 в град Шумен и в селата: Градище, Вехтово, Дибич, Мадара и Царев брод. Средищни училища: По смисъла на Закона за народната просвета това са държавни или общински училища, в които се обучават деца от населените места, където няма училище. За пътуващите ученици държавата осигурява финансирането на целодневна организация на учебния процес, столово хранене и транспорт. В тях децата получават по-качествено образование. Това е съпътстваща мярка в процеса на оптимизацията на училищната мрежа.

При изработване на ОУП Шумен трябва да се определи колко ученици от селата ще посещават тези училища и през прогнозния период до 2035 – 2040 година.

Професионалното образование обхваща 6 професионални гимназии, разположени в град Шумен: по механотехника, електроника, телекомуникации и транспорт, по строителство, архитектура и геодезия, по икономика, по облекло и хранене и химически технологии, по селско стопанство и хранителни технологии и по машиностроене. В тях са застъпени 35 професионални направления. Финансирането на професионалното образование е от Републиканския бюджет или от съответните ведомства.

На територията на общината функционира и частен професионален Колеж по туризъм с 2 специалности: „Предприемачество и мениджмънт в туризма” и „Предприемачество и мениджмънт в хотелиерството и ресторантьорството” с общо 88 колежани получаващи четвърта степен на професионална квалификация. Сградата на колежа е собственост на Билдинг Строй Експрес ЕООД и е предоставена за учебната дейност на колежа, като е оборудвана с най-съвременна техника съобразена с нуждите на учебните програми.

Обектите на система “Висше образование” са представени от ШУ “Епископ Константин Преславски” в които се учат 5 098 студенти обучавани от 484 преподаватели. В университета има 5 факултета: по хуманитарни науки, по математика и информатика, по природни науки, по технически науки и педагогически факултет. Широкият спектър от специалности и прием в тях, не винаги е съобразен с потребностите на реалната икономика и третичния (секторът на услугите) сектор.

В областният център им факултета по артилерия, ПВО и ИКС към Националния военен университет “Васил Левски” – гр. Велико Търново.

Като материална база Шуменският университет има 5 учебни корпуса, 4 студентски общежития с над 1000 легла, спортни игрища, плувен басейн, фитнес зала, заведения за отдих и развлечение.

Основната част от образователната инфраструктура от всички образователни степени е концентрирана в общинския и областен център – гр. Шумен, като развитието на образователната система е тясно свързано с икономическата активност на населението, трудовата миграция и характерните демографски процеси за територията и отговаря на степента на урбанизация; Представени са всички образователни степени, което прави община Шумен и в частност гр. Шумен притегателен образователен център не само за учащи от областта, но и от други части на страната;

Здравеопазване

Здравеопазването в общината е осигурено от добре развита мрежа от заведения за болнична и извънболнична помощ. Здравната инфраструктура на общината включва:

- МБАЛ -ЕАД, обслужваща общините (Шумен, Велики Преслав, Нови пазар, Смядово, Каолиново, Каспичан, Върбица, Хитрино, Венец, Каолиново),
- Център за кожно-венерически заболявания, комплексен онкологичен център ,
- Специализирана болница за лечение на пневмо-фтизиатрични заболявания и - Държавна психиатрична болница – с. Царев брод;

Звената на извънболничната помощ са:

- - „Диагностично-консултативен център I – Шумен” ЕООД;
- - Дентален център „Дент - Шумен” ЕООД ;
- Медико-техническа лаборатория I – Шумен ЕООД;

Медицински центрове :

- МЦ „Първа частна АГ-клиника” ООД

- МЦ „ Веста” ЕООД
- МЦ „ Елит” ЕООД
- МЦ „Д-р Николови” ООД
- МЦ „Клиника Виктория” ЕООД
- МЦ „Здраве” ЕООД
- МЦ „Д-р Димитрови”ЕООД
- МЦ „Мултимед” ООД
- МЦ „Солигена” ООД
- „АСМП – МЦ д-р Семкова- Шумен” ООД
- „АСМП – МЦ – Свети Иван Рилски” ООД

Описаната картина на здравната инфраструктура показва, че общината притежава съществена част от извънболничната помощ и е съсобственик в значителна степен в болничната, което от една страна, предполага потенциал за провеждане на интегрирана общинска здравна политика, но от друга крие рискове при планирането и реализирането на консолидираните интервенции в развитието на здравната система.

Основните проблем идентифициран за здравната инфраструктура в общината е амортизираното състояние на материално техническата база - състояние на сградния фонд, амортизирана апаратура, липса на възможности за инвестиции в съвременно оборудване и високи оперативни разходи за ремонти.

В допълнение към здравната инфраструктура в община Шумен има изградени 2 хосписа. В общината също функционират:

- Център за спешна медицинска помощ
- Регионална инспекция по опазване и контрол на общественото здраве –
- РИОКОЗ
- Дежурна противоепидемиологичен контрол
- Районен център по здравеопазване
- Дом за медико-социални грижи за деца

На територията на общината работи и общински здравен център предоставящ консултации със специалисти (педагог, психолог, лекар), обхващащи различни превантивни програми. Общината работи активно по проекти и програми в областта на здравеопазването, свързани най-вече с профилактиката на заболявания, превенцията на наркомании, ХИВ/СПИН и програми за сексуално и репродуктивно здраве. Дейностите

се финансират от Министерство на здравеопазването и международни организации, както и допълващо от общинския бюджет. Елемент на грижата за подрастващите в общинската здравна инфраструктура са и 7 ясли за отглеждане на деца на възраст от 0-3 години с общ капацитет от 544 места.

Социални услуги

Социалните услуги са представени от:

Услуги за възрастни хора

- Дом за стари хора с отделение за лежачо болни (хора с увреждания) с капацитет 130 места.
- Дом за възрастни с умствена изостаналост в с. Лозево;
- Домашен социален патронаж с капацитет 400 места..
- Бюро за социални услуги – разкрито в началото на 2005 г. към ДСП.

Услуги за деца и младежи

- Дом за деца с умствена изостаналост с. Друмево с капацитет 50 места;
- Дом за деца лишени от родителски грижи „Детелина” с капацитет 75 места.

Култура

Културният живот в община Шумен има своята специфика и уникалност, свързани преди всичко с неговото историческо развитие, културно наследство и традиции, със стопанските, демографските, етническите и народопсихологическите особености. Шумен е от най-старите, утвърдени културни центрове в страната. В общината има 43 обекта на културната инфраструктура, 16 от които в общинския център. Според собствеността на сградния фонд от 43 обекта на културната а културната инфраструктура на територията на общината държавна собственост са единствено сградите на ДКТ „В. Друмев”, РИМ – Шумен, РБ „Ст. Чилингиров” и Комплекс „Създатели на българската държава”.

По значими културни институции са: Драматично – куклен театър “В. Друмев” ; Държавна филхармония – Шумен; РБ “Ст. Чилингиров” – депозитна библиотека от 1922 г.; РИМ – Шумен – обединява къщите-музеи в града, НИАР “Мадара”, НИАР “Плиска” и ИАР “Шуменска крепост”, НИАР “Велики Преслав”, Търговище, Попово и Омуртаг.; Художествено галерия “Ел. Карамихайлова”. Комплекс “Създатели на

българската държава”; Филиал на Археологически институт и музей към БАН ; читалища 36 (11 в града и кварталите и 23 в селата).

5.2.Пазарен сектор

Търговия и услуги

През последните години в града се настаняват големи супермаркети и хипермаркети, които предлагат разнообразни промишлени и хранителни стоки на едно място. В града функционира супермаркет “Билла”, “Кауфланд”, “Технополис”, “Техномаркет”, “Темах”, “Астра център”, “Кребс” и др.

Услугите в града и селищата и се извършват основно от частния сектор. Добре развити са автоуслугите, бръснаро-фризьорските и козметични услуги, както и ремонта на битова техника. Ателиетата на посочените услуги съставляват 80 на сто от регистрираните ателиета за услуги в града и общината.

Малки и семейни фирми осъществяват дейности в сферите на търговията, услугите, хотелиерството и общественото хранене

Административно обслужване

Административното обслужване със специфичен характер. То включва обекти, предоставени на различни институции, олицетворяващи дейността на различните видове власти на територията на Шуменска област и община Шумен. Седалищата на тези институции са в гр. Шумен и за тяхното функциониране е изградена съответната инфраструктура.

От обектите на инфраструктурата на местната власт е сградата на общинската администрация на община Шумен, както и обекти, в които са настанени изнесени общински структури. Инфраструктурата, използвана от регионални институционални структури са Областната администрация и сгради, ползвани за функциите на децентрализирани структури на централни ведомства - Областна дирекция “Земеделие и гори”, Регионален инспекторат по образование, Регионална инспекция по здравеопазване, Областна дирекция на МВР, Областна данъчна администрация и т.н. Териториалните структури на Данъчната и митническата администрация също са с развита инфраструктура. За митническото обслужване на бизнеса в гр. Шумен функционира митническо бюро.

Бизнес сектор-кредитни институции, застраховане

В града е създадена необходимата инфраструктура за предлагане на услуги в подкрепа на бизнеса “бизнес инфраструктура”. Тя е свързана с финансово-кредитната система, застраховането и дейността на държавните институции – данъчна, митническа и други администрации.

Финансово-кредитните институции са представени от клонове и филиали на опериращи в страната банки: SG "Експресбанк", клон Шумен; "Централна кооперативна банка", клон Шумен; "Юробанк И Еф Джи България" АД, клон Шумен; Банка ДСК ЕАД, клон Ршумен; "Инвестбанк" АД, офис Шумен; "УниКредитБулбанк", филиал Шумен; "ПроКредит банк" АД, клон Шумен; "Алианц" АД, клон Шумен; "Райфайзен банк", клон Шумен; "Интернешънъл Асет Банк"; "Първа инвестиционна банка", клон клан Шумен; "Сибанк", клон Шумен; "Токуда Банк", клон Шумен; "Пиреос Банк", клон Шумен; "Обединена Българска Банка", клон Шумен; "Алфа Банка А.Е.", клон Шумен; "МКБ Юнионбанк", клон Шумен.

Застрахователната дейност също е добре развита и подпомага развитието на нормална икономическа среда на територията на гр. Шумен. Застрахователни компании са представени от: ЗПАД Алианц България; ЗПАД „ДЗИ”; ЗД „Евроинс” АД; ЗПАД „Булстрад”; ЗД „Уника” АД; ЗПАД „Армеец”; ЗК „Български имоти” АД; ЗК „Дженерали Застраховане” АД; „НДИ България”; ЗПК „Лев Инс” АД; ЗАД „Виктория” и др.

6. Техническа инфраструктура

6.1. Транспортна инфраструктура

Пътна мрежа

Община Шумен се обслужва от няколко първокласни пътя:

- **път I-2**, с международна категоризация E-70 (*Русе-Шумен- Варна*), осъществяващ връзката между пристанищата Русе и Варна, като в участъка Шумен-Варна е изградена автомагистрала „Хемус”.
- **път I-4**, с международна категоризация E-772 (*София/Ябланица-В. Търново-Търговище - Шумен*), свързващ община Шумен със Столичния град и
- **път I-7** (*Силистра-Шумен-Ямбол-Елхово-Лесово/Турция*), провеждащ международните потоци Румъния-България-Турция и обратно.

Обслужването на общината се допълва от второкласния път **II-73 Шумен-Смядово-Карнобат**, осигуряващ връзка с Южна България

Пространствената организация на пътната мрежа в община Шумен осигурява бързи комуникации на общинския и областен център Шумен със съседните и по-далечни важни центрове на развитие в страната.

Голяма част от населените места в общината също получават лесен достъп до общинския център посредством първокласните пътища, а другите населени места се обслужват от **общинската пътна мрежа**. Традиционен проблем е влошеното състояние на общинската пътна мрежа, но поради добрата пространствена организация на

Републиканската пътна мрежа, преобладаващата част от съставните села в община Шумен имат транспортен достъп до общинския център в рамките на 30 минути.

Железопътна инфраструктура

Община Шумен се обслужва от две жп линии:

- **II главна жп линия София-Мездра-Г.Оряховица-Шумен-Каспичан-Варна** - свързва град Шумен с вътрешността на страната и град Варна. Линията е двойна, електрифицирана и е категоризирана в Европейската ж.п. мрежа за комбинирани превози и мрежата от международни магистрални линии.

- **жп линията Шумен-Смядово-Комунари /Карнобат-Варна/** е с регионално значение като връзка между II главна жп линия и жп линиите от Южна България. Линията е единична, електрифицирана и обслужва община Шумен и южната част на областта.

Гъстотата на жп мрежата в област Шумен (46,2 км/1000кв км) е много по-висока от средната стойност за страната (36,7 км/1000кв км), като две от трите жп линии, обслужващи областта, преминават през община Шумен, а третата - в близост до нея.

Добре развитата жп мрежа (с висока гъстота и достигнато високо ниво на модернизация) определят територията на областта и особено община Шумен като подходяща за развитие на производствени дейности, изискващи превоз на големи количества товари.

Предвид спецификата на жп транспорта, наред с териториалното развитие на жп мрежата, определящо значение за транспортната достъпност има броят на жп гарите и спирки, обслужващи общината. Община Шумен се обслужва от жп гарите Шумен и Мътница и жп спирките Дивдядово, Дибич, Ивански и Тракия.

6.2. Водостопанска инфраструктура

Водоснабдяване

Основният водоизточник за водоснабдяването с питейна вода в община Шумен е яз „Тича“. От яз „Тича“ се водоснабдява град Шумен и няколко села от общината. Поради липса на пречиствателна станция (ПСПВ) подаваната вода от яз „Тича“ не се пречиства. При дъждове и снеготопене в язовира, независимо от големия му обем, се получават отклонения в качествата на питейната вода – завишение на стойностите на показателите мътност и окисляемост. За подобряване на качествените показатели на питейната вода се налага нейното пречистване и правилно избиране на технологична схема.

Останалите населени места от общината се водоснабдяват от местни водоизточници, но суровата вода от някои от тях (най-често каптажи и шахтови кладенци) не отговаря на изискванията по показател “нитрати”. Основна причина е ползването на торове и препарати, несъобразено с ограниченията и забраните при обработка на земеделските земи в санитарно охранителните зони.

Трайни отклонения се наблюдават при водоизточниците от някои водоснабдителни зони, за които се търсят алтернативни решения, но за част от населените места такива липсват. Това са населените места Кладенец, Мараш, Костена река, Овчарово и Струйно /общ.Шумен/. Тези населени места се нуждаят от мерки за проучване на нови водоизточници, с качества на водата отговарящи на изискванията на Наредба №9.

Шаховите кладенци, каптажите и дренажите в общината се влияят от климатичните условия и при по продължителни засушавания дебитите им рязко спадат, поради което се налага сезонен режим на водоползване.

Съществуващата водопроводна мрежа се нуждае от реконструкция и подмяна на голяма част от тръбите. Изградена преди повече от 30 години, амортизираната водопроводна мрежа създава предпоставки за аварии и високи загуби на вода.

Сериозен проблем за водоснабдяването в община Шумен са много високите загуби на вода. Необходима е спешна реконструкция и подмяна на остарялата водопроводна мрежа с полиестерни тръби, което освен че ще подобри качеството на водоснабдяване, ще доведе до намаляване на големите загуби при доставянето на питейната вода. Необходимо е и включване на нови водоизточници, с оглед

подобряване качествата на подаваната питейна вода на населението.

Канализация и пречистване на отпадъчните води

В град Шумен дължината на изградената канализационна мрежа е 120 км и обхваща 100% от населението, но по-голямата част от населените места в общината не са канализирани. Масово в населените места се използват септични кладенци и поливни ями, което води до влошаване на качествата на питейните води.

Изградената канализационна мрежа определено е недостатъчна.

В град Шумен е изградена Пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) за пречистване на отпадъчните води на гр. Шумен преди вливането им в р. Камчия и от нея в Черно море. ПСОВ „Шумен” е изградена до фаза механично стъпало – механично пречистване на отпадните води и е въведена в експлоатация през 2003 г. По програма ИСПА, финансирана от Европейския съюз чрез МОСВ, през 2007 год. започва проектирането и изпълнението на вторично стъпало на пречистване /биологично/ на ПСОВ -гр. Шумен. Необходимо е завършването на ПСОВ и на второто стъпало /биологично пречистване/ за обхващане на целия пречиствателен цикъл, както и изграждане на площадка за съхранение на утайките.

Основен проблем за община Шумен е недостатъчната изграденост на канализационната инфраструктура и влошеното ѝ експлоатационното състояние. Бъдещото развитие на общината изисква доизграждане и реконструкция на канализационната мрежа.

6.3. Енергийна инфраструктура

Електроснабдяване

На територията на община Шумен е изградена една от системните подстанции от преносната електроенергийна система на страната – п/ст „Мадара” 220/110 кV, която е основният източник на електроенергия за областта. Подстанцията има връзка на 220 кV с п/ст „Г.Оряховица” 220/110 кV и п/ст „Добруджа” 400/220 кV, разположена в общ Суворово, обл.Варна. Наличието на системната подстанция „Мадара” на територията на общината е предпоставка за по-голяма сигурност и качество на снабдяването с електроенергия.

Прякото електроснабдяване на община Шумен се осъществява от районната мрежа 110 кV посредством 4 районни подстанции 110/20 кV, разположени в

общинския център. Отделните населени места от общината получават захранване на 20 кV.

Електроразпределителната мрежа СН, захранваща населените места е добре развита, като на територията на община Шумен попадат почти половината от всички трансформаторни постове, изградени в област Шумен, което е обяснимо, предвид основните съсредоточия на товари именно в община Шумен.

Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на общината са: възрастовата структура на някои от основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна и ремонти и аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия.

Бъдещото развитие на общината ще наложи изграждане на нови трафопостове и присъединяването им към мрежата СН, с оглед задоволяване на нарастващите товари.

Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

За производството на алтернативна електрическа енергия в страната се използват главно водна, вятърна и слънчева енергия. В община Шумен до сега е изградена една ВЕИ на слънчева енергия с мощност 2,2 mW.

Мерките за повишаване на енергийната ефективност са свързани основно с оптимизиране на уличното осветление чрез въвеждане на системи за автоматично управление и подмяна на осветителните тела с енергоспестяващи. По отношение на сградния фонд усилията се насочват към санирането на сградите и технологично обновяване на отоплителните инсталации.

Газоснабдяване

Град Шумен се газифицира от преминаващия през територията на област Шумен северен клон на националната газопрепосна система. Областта попада в обособения регион „Добруджа“, за който „Черноморска технологична компания“ АД има издадени лицензии за разпределение и снабдяване с природен газ.

Газоснабдяването на град Шумен започва през 2004 година, като на първи етап обхваща промишлените потребители. На следващите етапи се осъществява газификацията на основната част от общинските училища и детски градини, по-голямата част от промишлените предприятия, както и много комунални обекти. В последните години се изграждат много газопроводи и в кв. „Гривица“, стартира

газификацията и на кв. „Тракия“, като на този етап са газифицирани професионалните гимназии по облекло, хранене и химични технологии и тази по селско стопанство. През 2012 г. са изградени и захранващ газопровод от ГРС – Шумен към „Индустриален парк Шумен“ АД, както и разпределителна газопроводна мрежа в Подзона „А“ на индустриалния парк, разположен североизточно от града.

Бъдещото развитие е свързано с доизграждане и оптимизиране на газоснабдителната мрежа и присъединяване на нови обществени и битови потребители.

6.4. Телекомуникации

Община Шумен има добре развита телефонна мрежа, обхващаща всички населени места, но и тук наложилата се през последните години тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност и увеличение на мобилната продължава. При показателя *„мобилна телефонна плътност“* се наблюдава непрекъсната тенденция на увеличение, като мобилното покритие обхваща 100% от населението в общината.

Освен традиционната телефония, общината има осигурен достъп до интернет, но качеството и скоростта не отговарят на съвременните изисквания. В град Шумен е изградена бизнес мрежа за предоставяне на високоскоростни линии за достъп, но в по-малките населени места достъпът е ограничен.

Липсват данни за достъпа до интернет по общини, но относителният дял на домакинствата с достъп до интернет за област Шумен през 2012г е 44,7%, което е по-ниско от средната стойност за СИР (47,9%). Необходимо е да се разшири достъпът и използването на мрежите и услугите на ИКТ, предвид нарастващата роля на информацията, особено в селата, където обществените места за достъп до информация са единствената възможност за много потребители.

Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество.

7. Туризъм

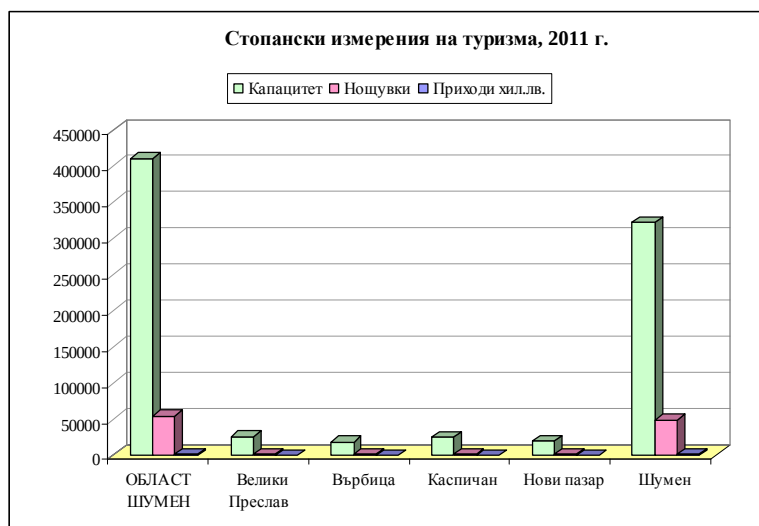
“От тука започва България”

7.1. Туристическо развитие

Стопански измерения на туризма: Община Шумен, с останалата територия на областта, заедно с областите Силистра, Търговище и Разград, формира северната

“буферна” зона на черноморската туристическа дестинация. Туризмът в цялата зона има символичен дял в приходите от продажби.

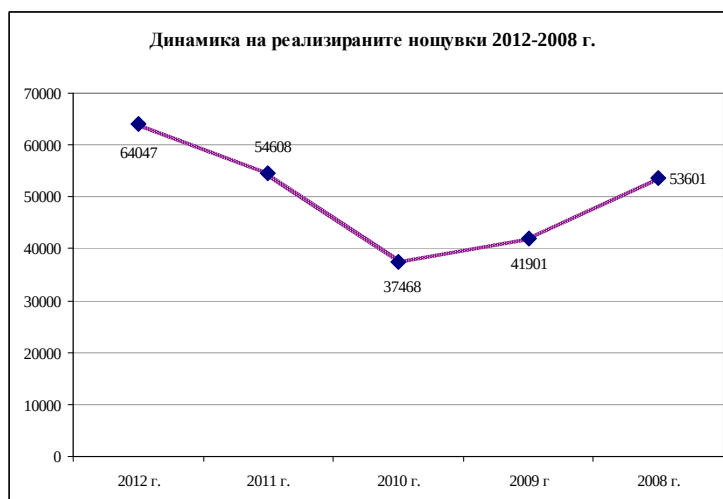
Обща характеристика на туристическото предлагане в общината е “посещение на обект”. При отсъствие на цялостни туристически продукти (както е в сегашната практика), дори осезателен туристически поток не би формирал значими приходи. В областен план, община Шумен твърдо отстоява първа позиция:

Източник: НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

При капацитет от над 320000 нощувки годишно, община Шумен реализира около 50000, което е едва 15% пълняемост на базата за настаняване. За сравнение, община Велики Преслав има още по-ниска пълняемост – 5,5%.

Положителен и обнадеждаващ е фактът, че през последните 2-3 години, броят на реализираните нощувки в общината се увеличава осезателно. През 2012 г., броят им спрямо 2010 г., се е увеличил с почти 71% - темп, значително по-висок от средния за страната Макар и с типичните за сектора колебания през годините, Шумен демонстрира решимост да оползотвори ресурсите си за културен туризъм и други алтернативни форми в диапазона от екотуризъм, до конферентен и селски туризъм.

Източник: НСИ, обработка на ДАРТ СТУДИО ЕООД

Реализираните нощувки през визирания период се колебаят в диапазона 37-64 хиляди. Специфична характеристика в разпределението на реализираните нощувки е тяхната равномерност през всички годишни сезони. Това е особено благоприятен факт, облекчаващ до голяма степен развитието на устойчив туризъм. Слабостта “сезонност”, характерна за черноморската дестинация, тук е преодоляна по силата на “сезонната независимост” в преобладаващото настоящо и потенциално туристическо предлагане.

Делът на приходите от нощувки (регистрираните) в общинската икономика е твърде скромен – под 1% (около 1,7 млн.лв.). Средната цена на услугата „нощувка” в областта е около 35 лв., при същата в община Шумен и над 2 пъти по-висока в община Каспичан - 81 лв. Това са фактите. Развит е туризъм със скромни за общината измерения. Донякъде се оползотворяват общинските ресурси за културен и екологичен туризъм. Голяма част от реализираните нощувки не са статистически регистрирани и този факт не позволява точни количествени характеристики.

За община Шумен е валидно и анкетираното мнение на общинските администрации по повод новия регионален план за района. Обобщена е следната проблемна картина в сферата на туризма:

- Недобре развит туристически продукт,
- Неразвитата мрежа от фирми за услуги и доставки в туризма,
- Недостатъчно квалифициран персонал в сферата на туристическите услуги,
- Лоша транспортна достъпност към някои от местата за туризъм,
- Лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културно наследство.

Донякъде безпроблемни са само средствата за подслон. Община Шумен разполага с 22 хотела, много други малки хотели, квартири и една хижа. Те предоставят адекватна база за настаняване – както в количествено, така и в качествено отношение. Големите

дефицити са в туристическите продукти и тяхното маркетингване. Обобщената диагноза на туристическия сектор в общината е: „неоползотворени докрай туристически ресурси, евтин туризъм”.

7.2. Туристически ресурси и потенциали

Община Шумен и районът около нея разполага с богат потенциал и недоусвоени ресурси за развитие на туризъм. Основна тежест имат антропогенните ресурси – изключително богати и с призната висока културно-историческа стойност⁸. Почти всички обекти, представени в раздел “културно наследство”, биха могли да се вплетат в туристическо предлагане.

Множество експонирани обекти на недвижимото културно наследство в общината и областта отдавна присъстват в тур-операторски програми и индивидуални маршрути. Националният историко-археологически резерват (НИАР) “Мадара” е най-утвърденият туристически “етикет” на общината.

В допълнение към овеществената тракийска, римска, византийска и българска култура, много от събитията в богатия културен календар на Шумен също могат да се третираат като туристически ресурс и да се включат в анимирането на туристически продукти. Градът е своеобразен феномен с културните си напластявания през вековете и с културното си “водачество” – първото класно девическо училище, първият български оркестър от класически инструменти, първото театрално представление, първото сформирано читалище. Атрактивността и познавателната стойност на комплекса от антропогенни туристически ресурси на Шумен са достатъчно силни за разработване на цялостни местни и регионални продукти в широк диапазон на алтернативния туризъм.

Природата също е била щедра в създаването на атрактивни ландшафти и феномени. Повечето са подходящи за развитие на туризъм и отдих. Добра “гарнитура” към

⁸ *Национален историко-археологически резерват (НИАР) “Мадара”* – уникалният релеф “Мадарски конник” (8 в.), от 1972 г. е включен в списъка на ЮНЕСКО като паметник със световно значение; *НИАР “Плиска”* – столица на Първата българска държава, основана от хан Аспарух. На площ от 23 кв. км са разположени останки от монументални археологически обекти; *НИАР “Велики Преслав”* – столица на Втората българска държава (893-972г.). Множеството шедеври на българския “Златен век” са експонирани в археологическия музей на града; *ИАР “Шуменска крепост”* – атрактивен музей на открито - на Шуменското плато; *Регионален исторически музей* – с фонд от над 150 000 музейни единици; *Комплекс “Създатели на българската държава”*; *Томбул джамия*; къщи-музеи на Панчо Владигеров, Панайот Волов, Добри Войников, Лайош Кошут, много оцърковни храмове и др..

възможните форми на алтернативен туризъм (културен, еко-, селски, поклоннически, “по специални интереси” и др.) е най-старият конезавод в България - “Кабиюк” с. Коньовец (1864 г.).

Трябва да се подчертае, че дори “силни” и добре експонирани обекти могат да загубят атрактивността си от нелицеприятна среда и обратно, подредена и добре устроена среда може да стане част от атрактивността на обекта, т.е. самата тя да се третира като туристически продукт.

Основните изводи и насоки за развитие на туризма в община Шумен могат да се обобщят в следните тези:

- Община Шумен заема особено място в българската национална история и притежава изключително богато/уникално културно-историческо наследство;
- Общината се намира на транспортна магистрала, в едночасов изохрон от Варна и големите комплекси в черноморската туристическа дестинация;
- Формира уникален историко-архиологически комплекс с Велики Преслав и Плиска;
- Притежава добър потенциал и за екологичен, балнео- и селски туризъм;

Но,

- Има сравнително ограничено и слабо организирано туристическо предлагане, концентрирано предимно в гр. Шумен и околностите му;
- Ниска степен на изграденост на туристическата инфраструктура (в т.ч. информационната);
- Липса на цялостен туристически продукт;
- Ниска средна продължителност на престоя, ниски приходи, ниска използваемост на наличната леглова база;
- Ограничени допълнителни услуги, неразвита туристическа анимация;
- Недостатъчна квалификация на персонала (езикови познания и умения за обслужване);
- Липса на единна система за туристическа информация за общината, региона и страната;

Доказаният туристически потенциал и незавидната изходна позиция на реалния туризъм в общината налагат изработването на “вярна” стратегия и прилагането на координирана програма за създаване на благоприятни условия за развитието му.

8. Екологично състояние

8.1 Качеството на атмосферния въздух.

Община Шумен попада в Северен РОУКАВ. Тя е в зона в рамките на РОУКАВ, в която са превишени установените горни оценъчни прагове(ГОП) и норми. Показателите, за които са превишени нормите са ФПЧ_{10} и $\text{ФПЧ}_{2,5}$.

Постоянни наблюдения на качествата на атмосферния въздух в общината се извършват само в гр. Шумен.). През 2011 г. автоматичната измервателна станция(АИС) е регистрирала 109 превишения на средноденонощната норма (СДН - $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) по показател ФПЧ_{10} основно през първите и последните три месеца на годината.

Потвърждава се тезата, че регистрираните превишения на ПДК по показател фини прахови частици (ФПЧ_{10}), основно през зимния сезон, е в резултат на използваните през отоплителния сезон горива и горивни съоръжения в битовия сектор съчетано с определени метеорологичните условия (атмосферно налягане, безветрие, инверсии).

През 2011 г. не са отчетени превишения на ПДК на серен диоксид и азотен диоксид. Като основна причин за това се предполага липсата на промишлени обекти с източници на емисии, които биха оказали въздействие върху КАВ. Не е регистрирана и концентрация на O_3 , превишаваща прага за информиране на населението (средночасова стойност) - $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$. През годината са отчетени 15 превишения на максималната осемчасова стойност в рамките на денонощието за O_3 (да не бъде превишавана повече от 25 пъти за една календарна година усреднено за тригодишен период). Потвърждава се тезата, че регистрираните превишения на ПДК по показател фини прахови частици (ФПЧ_{10}), основно през зимния сезон, е в резултат на използваните през отоплителния сезон горива и горивни съоръжения в битовия сектор съчетано с определени метеорологичните условия (атмосферно налягане, безветрие, инверсии).

За промишлените инсталации източници на емисии в атмосферата се констатира, че продължава тенденцията на работа с намалени мощности и при ограничени работни часове. Тук следва да се отбележи, че новоизградените инсталации включително и пречиствателни съоръжения работят с подобрена ефективност от тези

които се извеждат от експлоатация. По отношение на въздействието на контролираните обекти с източници на емисии върху атмосферния въздух е необходимо да се отбележи газифицирането на паровите централи и преустройството на инсталации с горивни процеси за работа с природен газ в промишлените предприятия.

За увреждане качеството на атмосферния въздух на населените места немаловажно влияние оказват и емисиите от ДВГ на автомобилния транспорт като най-съществено въздействието се изразява при зимните ниски температури. От значение е нарасналият брой на МПС и увеличеният трафик на автомобили.

Прилагането на разработената и приета от Община Шумен актуализирана „Програма за намаляване нивата на замърсителите и достигане на установените норми за нивата на фини прахови частици $ФПЧ_{10}$ в атмосферния въздух на Община Шумен” с период на действие 2009г.–2014г., следва да доведе до ограничаване на съдържанието на $ФПЧ_{10}$ в атмосферния въздух.

На основание на действащите законови и нормативни разпоредби, за община Шумен има издадени от МОСВ Разрешителни за емисии на парникови газове „Керамат” АД, гр. Каспичан - цех Дивдядово; „Керамат” АД, гр. Каспичан - цех Ветрище; „Топлофикация Шумен” ЕАД, гр. Шумен; „Хан Омуртаг” АД, гр. Шумен и „Алкомет” АД, гр. Шумен

Предприятията в Шуменска община с функциониращи инсталации за пречистване на отпадните газове са 24 бр. Пречиствателните им съоръжения основно са за ограничаване на емисиите на прахообразни вещества в атмосферния въздух от технологични процеси на производствените инсталации

8.2. Земи и почви.

Замърсяване на почвената покривка. За периода 2007 - 2011 г. от територията на община Шумен, съгласно графика за изпълнение на мониторинговата програма, е извършено контролно мониторингово пробовземане във всичките определени пунктове от Националната мрежа за почвен мониторинг по показатели. От извършените анализи на почвени проби не се констатира превишаване на допустимо съдържание на олово, мед, цинк, кадмий, никел, арсен в почвата. Извършен е и анализ по показатели: определяне на органохлорни пестициди, полихлорирани бифенили и полиароматни въглеводороди. В получените резултати от съдържание на тежки метали и полициклични ароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и органохлорни

пестициди не са установени превишаване на допустимите стойности. Получените резултати за тежки метали и живак не регистрират превишения над пределно допустимите концентрации /ПДК/, водещи до увреждания и замърсявания на почвите.

В получените резултати от съдържание на полициклични ароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и органохлорни пестициди, не са установени превишения на допустимите стойности, водещи до увреждания и замърсявания на почвите. Не са констатирани замърсявания на терени с нефтопродукти.

Нарушени земи. Нарушени терени вследствие на миннодобивната дейност в община Шумен през 2011 г. са разпределени по фирми: "Каолин" АД, к. Средня -26,0 д-ка; "Пътища" АД, к. Мътница – 75,3 д-ка; "Стройресурс" ООД, к. Лозево – 17,0 д-ка; "ХДД" ООД, к. Камчия – 65,0 д-ка; "Керамат" АД, к. Ветрище – 68,7 д-ка и "Керамат" АД, с. Дивдядово – 32,3 д-ка.

8.3. Води

Община Шумен включва част от водосбора на Черноморския басейн, с управление в гр. Варна. Състоянието на **повърхностните води** в община Шумен е следното:

Водните обекти, преминаващи през територията и са с малък дебит и се заустват основно в р. Камчия и р. Провадийска. Замърсяването се определя най-вече от отпадъчните води на гр. Шумен, който е селищна агломерация с над 100 000 е.ж. и развитата. Основни водоприемници на отпадъчни води от производствени дейности и канализации в общината са р. Поройна, р. Теке дере, р. Мадарска. Поради това може да се очаква, че имисионното състояние на тези водни обекти е показателно за замърсяването им с отпадъчни води. На територията на общината има пункт за мониторинг на р. Поройна, след гр. Шумен, при с. Р. Димитриево.

По големите обекти, източници на отпадъчни води за общината са следните:

1. **ГПСОВ Шумен** – През 2011 в експлоатация само механичното стъпало. Извършва се пречистване на смесен поток битови и производствени отпадъчни води от гр. Шумен. Частично пречистените води се заустват брегово в р. Поройна. За гр. Шумен в момента се извършва изграждането на Биологично стъпало ГПСОВ Шумен с реконструкция и изграждане на нова канализационна и водопроводна мрежа в града.
2. **Населени места до 2000 е.ж.**, които нямат изградени пречиствателни станции и канализационна система - с. Ивански, общ. Шумен

3. *Стопански субекти, източници на отпадъчни води, за които са необходими, но са без изградени пречиствателни съоръжения или с пречиствателни съоръжения, които не работят ефективно:*

Животновъдните ферми на територията на гр. Шумен са едни от големите замърсители на р. Теке дере/Стара река/, ляв приток на р. Камчия: “Хибриден център по свиневодство” АД, гр. Шумен, “Промислено и хибридно животновъдство-Брадърс Комерс” АД, гр. Шумен, Свинеферма в гр. Шумен, собственост на Земеделски институт - Филиал "Животновъдство", “Алкомет” АД, гр. Шумен, “Брамас-96” АД, град Шумен - екарисаж гр. Шумен, “Хан Омуртаг” АД – производство на керамични изделия. - “Автомагистрала “ Черно море” АД гр. Шумен – Асфалтова база – гр. Шумен

Подземни води

Състоянието на подземните води в областта като цяло е добро. Констатирани са превишения в следните водни тела:

Водно тяло с код BG2G000000Q004 - Води в кватернерно - алувиални отложения на р. Врана и р. Голяма Камчия. Отклонения от ПС за първото шестмесечие на 2011 г. е констатирано по показателя желязо (0,345 мг/л) и манган (0,094 мг/л).

8.4. Биологично разнообразие и НЕМ

Биологично разнообразие

Община Шумен се характеризира с високо биологично разнообразие. Шуменското плато е известно с елитната си букова гора от вида мизийски бук / *Fagus sylvatica ssp. moesiaca*/. Освен мизийския бук като доминиращия вид, северната му част е смесено съобщество широколистни гори от видовете зимен дъб, габър, благун, клен, цер и др.; подлесът е богат изграден от леска, глог, шипка, къпина, мъждрян и др. Разнообразието на тревната покривка е представено от синчец, лютиковидна съсънка, кукувиче грозде, жълтурче, снежно кокиче, минзухар, пролетно ботурче момкова сълза, момина сълза петров кръст, копитник, змиарник, и др., а от представителите на животинския свят могат да се срещнат лисица, заек, язовец, сърна, дива свиня, сив хомяк, няколко вида змии, рядко благороден елен. Многообразието на тревната покривка е представено и от **защитени, застрашени и редки** растителни видове, някои от които включени в **“Червената книга на България”** като **горска съсънка, давидов мразовец, пролетно ботуриче /циклама/, седефче, снежно кокиче, българско еньовче, източен миск, кавказка копривка, ленолистен целolist,**

степен пашърнак, червен хедизарум, щитовидна фибигия. Проучени и описани на територията на ПП са 11 рода и 20 вида - представители на **сем. Орхидеи**, от които **1** вид е от включените **12** вида в **“Червената книга на България”**, а **5** от срещаните се видове са в Приложение №3 на ЗБР. ПП “Шуменско плато” с местоположението си, умерения климат и разнообразните биотопи е привлекателно местообитание за много представители на животинския свят. Висшата фауна, от средно-европейски с понтийски елементи, е представена от 109 вида гръбначни животни, от които 28 вида бозайници, 61 вида птици, 14 вида влечуги и 6 вида земноводни. От видово най–многочислената орнитофауна 45 са гнездещи, а останалите преминаващи или зимуващи. Разнообразието във видовото животинско представителство се изразява с присъствието на видовете **смък мишкар, голям и малък ястреб, бухал, черен кълвач, черен щъркел**, включени в **“Червената книга” на България.**

Национална екологична мрежа/ НЕМ/

Общата площ на обектите под защита обхванати от НЕМ в общината е 25,77%. Делът на обектите от нем е близък до делът на област Шумен -26,16, но е под средният за страната от 35%. Общата площ на обектите от НЕМ е формирана предимно от много големия дял на защитените зони по НАТУРА – 2000.

Защитените територии в общината обхващат нищожен процент от обектите на НЕМ. По този показател областта попада в групата области с най- нисък дял на защитени територии. Сред категориите защитени територии в областта с най- голяма площ са природните паркове.

табл. 1. НЕМ в община Шумен

община	НЕМ %	Защитени територии %	Защитени зони НАТУРА – 2000 , %
Шумен	25,77	1,72	25,51

по данни на МОСВ и НЦТР, 2012 г.

8.5. Отпадъци

Община Шумен притежава програма за управление на дейностите с отпадъци.

Общината реализира проект за изграждане на нова клетка на регионалното депо, която бе въведена в експлоатация през 2011год.

Битови отпадъци

В общината е изградено и се експлоатира регионално депо в Шумен, което отговаря на изискванията на *Наредба №*. Регионалното депо има издадено комплексно разрешително и ежегодно се извършва контрол по изпълнение на условията. Депото се експлоатира от “Титан БКС”ООД Шумен .

Регионално депо Шумен включва общините Шумен, Велики Преслав, Смядово, Каспичан, Нови пазар, Каолиново, Хитрино и Венец. Изградена е първа и втора клетка, входящ контрол с електронна везна и стопански двор. В експлоатация е от 1 октомври 2006 година . Изгражда се и 3-та клетка на депото, което е гарант за екологосъобразното обезвреждане на отпадъците в района и за следващите години. Изпълнява се и проект за рекултивация на старото депо за ТБО на община Шумен, но поради липса на финансиране от 2009 год. изпълнението е прекратено. За 2011 година в Регионално депо Шумен са депонирани 41 613 тона битови отпадъци.

Всички населени места на общината са включени в организирано сметосъбиране и сметоизвозване. Общият брой на обхванатото население представлява 100 % и е тенденция от 2010 год. В община Шумен, е въведено разделно събиране на отпадъци

Организираното сметосъбиране е важна предпоставка за прекратяване ползването и възстановяването на нерегламентираните сметища – общо 9, които към този момент за закрити и рекултивирани.

Общото заключение е , че няма използване на нерегламентирани сметища, което показва ефективността на проведенния контрол по места.

В 3 общини има реализирани проекти за фамилно компостиране: в община Велики Преслав с 265 броя компостера, община Каолиново -250 броя компостера и община Каолиново – 250 броя компостера. Проекти за рекултивация на депата за битови отпадъци, съгласувани с МОСВ, имат общините Каспичан, Върбица, Смядово, Венец и Хитрино.

Строителни отпадъци

На територията на община Шумен няма изградени депа за строителни отпадъци. Те се депонират или на регионалното депо, или се използват за рекултивация на кариери и нерегламентирани сметища или общината определят терени за запълване и за подобряване на релефа. Добра е практиката в общината да определят терени за строителните отпадъци с даване на строителното разрешение на обектите.

Производствени и опасни отпадъци

В община Шумен няма действащи депа за производствени и опасни отпадъци. Използват се регионалните депа за неопасни отпадъци, като отпадъците, които се депонират предварително са охарактеризирани и отговарят на изискванията на приложение 1 към Наредба № 8 .

Остава открит за община Шумен проблема за обезвреждането на опасни отпадъци, в това число и на медицински отпадъци .За сега те само се транспортират от фирми имащи разрешение за дейността, до инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане. На този етап медицинските отпадъци се обезвреждат в по-голямата си част в инсинератора на ПУДООС в гр.София, като големите разстояния крият съответните рискове.

8.6 Шум

В област Шумен шумовото ниво се контролира постоянно само в областния център посредством 15 наблюдавани пункта. Видно е от таблиците/ 2 и 3/, че шумовото ниво в гр. Шумен отчита намаление през 2011 г. спрямо 2008 г. Отпадат пунктовете от най- високото ниво за града 68 – 72 дБ и преминават в по- ниското ниво 63-67 дБ. Едновременно с това отпадат пунктовете от ниво 58-62 дБ, а се увеличават пунктовете от най- ниското шумово ниво – под 58 дБ.

табл. 3. Регистрирани шумови нива през 2011 г.

Области Градове	Наблюдавани пунктове - брой	Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива - дБ						
		под 58	58-62	63-67	68-72	73-77	78-82	над 82
Общо за страната	727	153	117	235	175	47	-	-
Област - Шумен	15	5	0	10	-	-	-	-
Шумен	15	5	-	10	-	-	-	-

Източник: НСИ

табл. 4. Регистрирани шумови нива през 2008 г.

Области Градове	Наблюдавани пунктове - брой	Разпределение на наблюдаваните пунктове според регистрираните шумови нива - дБ						
		под 58	58-62	63-67	68-72	73-77	78-82	над 82
Общо за страната	726	130	130	207	189	65	5	-
Област - Шумен	15	4	2	5	4	-	-	-
Шумен	15	4	2	5	4	-	-	-

Източник: НСИ

През 2011 г. са извършени проверки на 12 обекта за определяне показателите на шум излъчван в околната среда от промишлени източници. Не са констатирани нарушения.

Изисквания към екологичната част при разработване на ОУП

При разработване на ОУП на община Шумен е необходимо да се акцентира върху превантивните мерки за опазване на околната среда. Запазването и подобряването на екологичните условия е основно изискване с цел осигуряване на по-добри условия за обитаване и развитие на основните отрасли за общината използващи природни ресурси.

Изхождайки от принципите на устойчивото развитие за баланс между екологично равновесие, икономически растеж и социален просперитет, при пестеливо използване на природните ресурси, при разработването на ОУП се поставят следните по-важни екологически изисквания:

- Регулиране в устройствено отношение на процесите на по-нататъшната урбанизация на територията на общината в граници, които да не накърняват целостта и стабилността на природната и среда;
- При устройство на територията и при развитието на нови жилищни територии да се отчете настоящето атмосферното и шумово замърсяване;
- Идентифициране на териториите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и регламентиране на необходимите превантивни мерки и начини на устройство и защита;
- Свеждане до минимум отнемането на ценни земеделски земи и горски територии за нуждите на урбанизацията и друго строително усвояване;
- Създаване на устройствени възможности за използване на природния и културно-историческия ресурси за развитие на отбиха и туризма, при съблюдаване режимите за опазването им;
- Да се въведе режим без право на промяна на предназначението за някои обработваеми и необработваеми земи и ценни от ландшафтна гледна точка територии;
- Да се предложи пространствената организация на производствени територии за малки и средни предприятия, предимно за екологично чисти подходящи подотрасли, целящи стабилизиране на работната сила;
- Чрез устройствените си предвиждания, правила и нормативи планът да осигури в максимална степен едновременно социализацията и опазването на всички ценни

природни и антропогенни дадености - природозащитени обекти и културно-историческо наследство;

- Планът да се основе на актуализирана инвентаризация на нарушените терени, предоставена от компетентните органи, като предвиди рекултивация на установените нарушени терени и направа на предложения за бъдещото им функционално използване;
- Определянето на бъдещото функционално използване на отделните части на територията и при планиране на нови инфраструктурни обекти, да се отчита стриктно териториалният обхват, респ. границите на защитените територии и зони
- При определянето на териториалното зонироване в обхвата на обектите от Националната екологична мрежа да се изхожда от зонироването им, установено с техните планове за управление, респ. с дейностните ограничения, определени със заповедите за обявяване;

9. Обем, съдържание и начина на представяне на ОУПО - Организационни и технически изисквания

9.1. Изисквания към фазите, структурата, обема и съдържанието и последователността на видовете ППР на ОУП.

Според възприетия и заложен в действащата нормативна уредба по ТСУ и широко прилаган в устройствената практика методически подход видовете ППР по ОУП се разпределят основно в две части фази:

- **I-ва фаза** - Предварителен проект на ОУП;
- **II-ра фаза** - Окончателен проект.

В съответствие със съдържанието на ППР по съответните фази се залагат следните етапи на проучванията:

По първата фаза :

- Етап 1. - Диагноза, прогнози и хипотези за социално-икономическо и пространствено развитие на гр. Шумен и другите селища.
- Етап 2. - Схема за пространствено развитие (най-малко в два варианта), вкл. и устройствена концепция по функционални системи и зони /общинският съвет избира и одобрява вариант за структура и планово-пространствена организация/
- Етап 3. - Вариант/и и Предварителен проект на План - схемата на комуникационно-транспортната система (ПСТКС) към ОУП
- Етап 4. – Предварителен проект
- Етап 6. – Обществени обсъждания и съгласуване със заинтересованите и контролни ведомства и органи.

Фазата приключва с изработване на финалните документи на Предварителния проект на ОУП на основата на аналитичните и прогнозните проучвания и избрания вариант на устройствена концепция.

По втората фаза се залага само един етап. В съдържателно отношение видовете работи по него включват обществени обсъждания, съгласувателни процедури със заинтересованите ведомства и други институции, отразяване на забележките и препоръките от тях. Текстовите материали към предварителния проект се допълват с доклад за изпълнение на препоръките.

Изготвят се и всички финални документи на ОУП – текстови и графични, вкл. и съкратен доклад. Изготвят се и правила и нормативи за прилагане на ОУП.

Важен финален документ на ОУП - Шумен, който ще се използва от общинска администрация в периода след изработването и приемането на самия план е *“Програмата за реализация на ОУП”*..

9.2.Времеви график за изработване на предварителния и окончателен проект на ОУП на община Шумен

Ефективното работно време за изработване на проекта на ОУП на община Шумен се определя от възложителя – община Шумен, но не може да бъде по-кратко от 20 календарни месеца, които се разпределят по фази както следва:

- Фаза 1 – не по-малко от 16 календарни месеца;
- Фаза 2 – не по-малко от 4 календарни месеца.

Експертните и обществени проучвания се извършват в два цикъла от по 45 дни или общо 90 дни. Времето, необходимо за тяхното провеждане, както и времето необходимо за работа на Техническата комисия не се включват в ефективното работно време.

Участниците в търга за обществена поръчка за изработване на ОУП на община Шумен представят предложение за участието на различните специалисти в човекодни при изпълнението на планираните ППР.

9.3.Изисквания към финалните документи (текстови и графични) на ОУП на община Шумен

Финалните документи на ОУП на община Шумен съдържат в себе си всички резултати от извършените проучвания и предлаганите устройствени решения. В структурно и в съдържателно отношение същите следва да съответстват на изискванията на чл. 18 и чл. 19 от Наредба № 8 на МРРБ, както и да кореспондират на възприетата в устройствената практика по изработване на ОУП технологична последователност на предвидените за изпълнение ППР по фази, етапи и подетапи (ако са заложили такива).

В съответствие с възприетите фази, съобразно изискванията на нормативната уредба по ТСУ, финалните документи по първата фаза на проучванията (Предварителен проект на ОУП) текстови материали в т.ч.

Обяснителната записка като един от финалните документи съдържа в себе си както подробните аналитични проучвания (допълващи съответните аналитични проучвания в Планово задание, както и проучванията за перспективното развитие на територията (различните по вид и характер прогнози във варианти) и обосновките по

устройствените решения. За представените в текстовата част данни задължително се изисква посочване на източника на информация.

- Анализ на съществуващото положение (диагноза) съдържат раздели за:

1. регионални проблеми, в т.ч. пространствени, икономически, социални, културни, екологични, комуникационни и др.;
2. социално-икономически условия и проблеми:
 - а) демография, в т.ч. брой, еволюция на развитие, структура (полова, възрастова, социална), тенденции на развитие;
 - б) структура за заетостта, в т.ч. отрасли, сектори на дейност, социална и професионална категоризация, тенденции на развитие;
 - в) икономическа база, в т.ч. отрасли (промишленост, селско и горско стопанство, туризъм, строителство, транспорт, енергетика и др.), структура на собствеността, ефективност, регионални характеристики;
 - г) райони със специфични проблеми;
3. териториални проучвания: релеф, климат, геология и хидрология, флора, фауна, поземлен ресурс по фондове (населени места и други урбанизирани територии, земеделски земи, горски фонд, защитени територии, нарушени територии), структура на собствеността (държавна собственост - изключителна, публична и частна, общинска собственост - публична и частна, частна собственост);
4. обитаване: количествено и качествено състояние на жилищния фонд, структура на собствеността, видове (типове) пространствени структури на обитаване, технико-икономически характеристики на видовете (типовете) обитаване, градска динамика;
5. здравеопазване: териториално разположение на мрежата от обекти, видове лечебни заведения по нива на обслужване (доболнична и болнична помощ, центрове за спешна медицинска помощ, диспансери, рехабилитационни центрове и др.), собственост;
6. образование: териториално разположение на обектите, образователни равнища, собственост;
7. култура: териториално разположение, значимост, собственост;
8. техническа инфраструктура: трасета и съоръжения, технически параметри на електроснабдителната, водоснабдителната, канализационната, газопроводната, далекосъобщителната и други мрежи, пътна и железопътна мрежа (класификация, състояние), големи структурни обекти (летища, пристанища), радио- и телевизионно покритие на територията на общината, покритие с други комуникационни системи, пречистване на отпадъчните води, сметосъбиране и третиране на отпадъците, депа за отпадъци;
9. отдих и туризъм: обекти, значимост, собственост, влияние в общото икономическо развитие;
10. екологично състояние: замърсяване на въздуха, водите и почвите, категоризация, характеристика на вредните емисии.

Прогноза за:

1. социално-икономическо развитие: демографско развитие (песимистичен,

оптимистичен и реалистичен вариант), икономическо развитие (промишленост, селско и горско стопанство, транспорт, строителство, туризъм и др.), развитие на социалната база (образование, здравеопазване, култура, комунални дейности), приоритети за реализация;

2. пространствено развитие: основно предназначение на териториите, режими на устройство и параметри за натоварването им, развитие на урбанизираните територии и на техническата инфраструктура;

3. екологични условия: прогноза за въздействия върху околната среда от социално-икономическото и пространственото развитие и мероприятия за подобряване на средата;

4. правила и нормативи за прилагане на ОУПО, които включват условията, при които може да се изменя планът, задължителните изисквания към подробните устройствени планове (ПУП), допустимите натоварвания на териториите и др.

и графична част на ОУПО в М 1:25 000 която илюстрира текстовите материали

- Основните графични материали са задължителни, а допълнителните графични материали се определят от възложителя със заданието.

- Основните графични материали на предварителния проект съдържат:

1. опорен план на общината М 1:25000, изработен върху топографска карта, с отразени кадастрални и други данни съгласно чл. 115 ЗУТ

2. общ устройствен план на общината в мащаба на опорния план, изработен върху картата по т. 1, в който се отразяват бъдещото развитие и устройството на териториите, включващо:

а) режим за устройство и строителните граници на урбанизираните територии: населени места, групови и единични паметници на културата, промишлени комплекси и други селищни образувания;

б) земеделски земи, в които не се допуска промяна на предназначението им, и останалите земи, в които това е допустимо;

в) горски територии (гори и земи от горския фонд) с разграничение съгласно буква "б";

г) територии със специфични характеристики (резервати, национални паркове, природни забележителности, поддържани резервати, природни паркове, защитени местности, паметници на културата, гробищни паркове, минерални извори, калонаходища, обекти на сигурността и отбраната);

д) нарушени територии (рудници, кариери, насипища, свлачища, срутища, мочурища, депа за отпадъци и др.) за етапно възстановяване и рекултивация;

е) водни площи и течения - реки, езера, язовири, напоителни и отводнителни канали;

ж) елементи на транспортната техническа инфраструктура - пътна мрежа по класове, железопътни линии, гари, пристанища, летища;

з) елементи на другата техническа инфраструктура - електропроводи, газопроводи, нефтопроводи, нефтопродуктопроводи, топлопроводи, далекосъобщителни мрежи, водопроводи, канализационни колектори, и

съоръженията към тях (електрически подстанции, пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води, понижителни и разпределителни станции и др.);

- схеми в мащаб, определен в заданието за транспортната мрежа и другите мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура.

Като финален (графичен) документ по първата фаза се включва и *Опорния план*. За целта се използва Опорния план, изработен паралелно с Плановото задание, като се допълват с някои елементи, които авторският колектив изработващ ОУП счита, че трябва да бъдат допълнително включени. Неговият мащаб, обем и съдържание се определят с Плановото задание за изработване на ОУП на общината. Финални документи по първата фаза са още *“Балансът на територията”* (опорен и проектен) съгласно изискванията на Наредба № 8 и *“Правилата за прилагане на Общия устройствен план на община Шумен”*.

Финалните документи по *втората фаза* на работата по изработване на ОУП на община Шумен (*Окончателен проект*) са със същите обем, структура и съдържание. Окончателният проект на ОУПО съдържа текстовите и графичните материали на предварителния проект, коригирани и допълнени съобразно решенията на експертните съвети, проведените обществени обсъждания и становищата на заинтересуваните централни и териториални администрации.

Към финалните документи на ОУП на община Шумен се изработва *съкратен доклад* в обем до 100 страници текст и до 10-15 схеми в размер А3.

Друг важен финален документ на ОУП на община Шумен е *“Програмата за реализация на ОУП”*. Основен раздел на тази програма е *частта за спешни действия* в първите 5-7 години от приемането (утвърждаването) на ОУП. В този раздел се залага система от устройствени действия и мерки, обосноваващи необходимостта от изработване на поредица от подробни устройствени планове и инвестиционни проекти. Програмата за реализация на ОУП също подлежи на обсъждания и на съгласувателни процедури и се утвърждава от Кмета на община Шумен.

10. Изисквания към състава и опита на професионалния екип, разработващ ОУП на община Шумен

Проектантският екип, който ще разработва ОУП на община Шумен се определя в процеса на кандидатстване по обществената поръчка. Предложението за състава и професионалните качества на разработващия екип следва да бъдат съобразени с определени изисквания в това отношение. Структурирането на разработващия *екип* може да има следната форма:

Ръководител на авторския (проектантския) екип; Основен екип от ключови експерти, Допълващи експерти; Помощен персонал.

По своите функции ръководителят на авторския екип е и главен проектант на ОУП. Основният екип от ключови експерти се формира от специалисти, които покриват най-важните

функционални системи и проблемни направления, а този на допълващите експерти – от сътрудници и консултанти.

Професионалните изисквания към ръководителя на разработващия екип и отделните групи специалисти са :

Ръководителят на екипа следва да бъде урбанист (архитект – градоустроител) с професионална квалификация и доказан опит на урбанист-регионалист, така и с възможности за управление на екип от разнородни специалисти.

Другите основни изисквания към ръководителя на разработващия екип са:

Познаване на действащата нормативна уредба в областта на регионалното и местното социално-икономическо развитие и териториалното устройство и планиране;

Познаване на стратегическите и планови документи на община Шумен и област Шумен, касаещи развитието на град Шумен и съставните селища от общината; Възможности да генерира идеи със стратегически характер; Познаване на управленските механизми, прилагани при управлението на града от страна на съответните институции;

Умения за осъществяване на контакти с кмета и с общинската администрация на община Шумен; Умение за работа с екип.

Основният екип включва ключови специалисти - урбанист-архитект, икономист или иконом географ, инженер, демограф, еколог с познания в урбанистичното развитие. Същите следват да бъдат с професионална квалификация и с практически опит в сферата на устройственото планиране, регионалното и местното развитие, секторното и комплексното развитие на града, инфраструктурното развитие, опазване на природната среда и др.

Основно изискване към водещите специалисти от основния екип е да имат опит в работа в екип с възможности за прилагане на комплексен подход в проучванията на територията, вкл. и по отношение на устройствените решения.

Допълващите експерти и консултанти – членове на авторския екип се определят от ръководителя (главния проектант) с оглед да допълват основния екип. Те следва да са с висше образование по съответните специалности, да притежават експертни знания и опит в съответните функционални системи и проблемни направления – да разработват конкретни проблеми и др.

Помощният персонал е със състав, който се определя в процеса на изработване на ОУП на община Шумен. Той изпълнява технически задачи – събиране, обработка и подготовка на необходимата информация, участие при изработване и оформяне на текстовите и графичните материали по проекта на ОУП и др.

Професионалната квалификация и практическия опит на членовете на авторския екип се доказват с документи за; завършено висше образование по съответната специалност; за научни степени и звания, други документи, доказващи професионалната квалификация и опит в посочената сфера. Представените професионални биографии (CV) следва да включват пълен списък за участие в проекти в сферата на устройственото планиране и социално-икономическото развитие, както и от референции за участие в изпълнени проекти.

11. Административни мерки и организационни процедури по разработването и одобряването на плана

Изработването и одобряването на нов Общ устройствен план на община Шумен се процедира със следните административни действия:

- Обосноваване на предложение от страна на кмета и на главния архитект за включване в общинския бюджет на необходимите средства целево за изработване на ОУП на община Шумен;
- Приемане на Решение на Общинския съвет на община Шумен за откриване на процедурите по избор на изпълнител по ЗОП;
- Заповед на кмета на община Шумен (или Решение на Общинския съвет) за въвеждане на временни административни мерки по ограничаване на строителството на територията на гр. Шумен и съставните селища от общината до приемане на ОУП;
- Заповед на кмета на община Шумен за режим на служебната тайна от момента на стартиране на работата по разработвана ОУП до обявяването на плана за обществено обсъждане

12. Използване на източници за изработване на Плановото задание

I. Нормативни документи

Закони

- Закон за устройство на територията (обн., ДВ, бр. 1 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 41 и 111 от 2001 г., бр. 43 от 2002 г., бр. 20, 65 и 107 от 2003 г., бр. 36 и 65 от 2004 г., бр. 28, 76, 77, 88, 94, 95, 103 и 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34, 37, 65, 76, 79, 82, 106 и 108 от 2006 г., бр. 41 и 61 от 2007 г.); публ., БСА, бр. 9 от 2007 г.

- Закон за регионалното развитие – ДВ, бр.26/23.03.1999 г. Закон за регионалното развитие (обн., ДВ, бр. 14 от 2004 г.; изм. и доп., бр. 32 и 88 от 2005 г.; доп., бр. 24 от 2006 г., бр. 50 от 2008 г.)
- Закон за опазване на околната среда – ДВ, бр.86/11.10.1991 г.; изм. ДВ, бр.100/09.11.1992 г.; ДВ, бр.67/27.07.1999 г.;
- Закон за защитените територии – МОС, 1993 г. ДВ, бр.133/11.11.1998 г.; изм. бр.98/12.11.1999 г.;
- Правилник за прилагане на Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд – МС от 05.03.1998 г., ДВ, бр.83/21.09.1999 г.;
- Закон за защитените територии (обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г. многократно изм. и доп. – последни промени - бр. 24 и 62 от 2007 г.)
- Закон за собствеността и ползването на земеделските земи – ДВ, бр.17/01.03.1992 г.; изм.бр.28/1992 г.; изм.бр.68/30.07.1999 г.;
- Закон за енергетиката и енергийната ефективност – ДВ, бр.64/16.07.1999 г.;
- Закон за туризма – ДВ, бр. 56 / 07.06.2002 г. , последни промени бр. 42 и 80 от 2007 г.);
- Закон за паметниците на културата и музеите (обн., ДВ, бр. 29 от 1969 г. многократно променян с последни изменения - бр. 21 и 30 от 2006 г.)
- Закон за културното наследство – в сила от 10.04.2009 г.(Обн. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009, последни изменения ДВ бр.15 от 15 Февруари 2013 г.).

Подзаконовни нормативни документи (Наредби, Правилници, Заповеди и др.)

- Наредба № 8/14.06.2001 на МРРБ за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове – ДВ бр. 57, 2001 г. изм. и доп., бр. 68 от 2004 г. и бр. 51 от 2005 г.)
- Наредба № 7 от 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (обн., ДВ, бр. 3 от 2004 г. Последни промени с Решение № 7028 на ВАС от 2005 г. – бр. 63 от 2005 г.)
- Наредба №4 за оценка на въздействието върху околната среда – МОС, МТРС и МЗ, МЗГАР, ДВ, бр.10/28.1992 г., изм. ДВ, бр.84/22.07.1998 г.;
- Наредба №2 за застрояване в земеделски земи – МТРС и МЗГАР, ДВ, бр.47/04.06.1993 г.; изм.ДВ, бр.48/28.04.1998 г.;
- Наредба за категоризиране на земеделските земи при промяна на тяхното предназначение, приета с ПМС № 261 от 1996 г. (обн., ДВ, бр. 90 от 1996 г.; изм. и доп., бр. 96 от 2002 г. и бр. 31 от 2003 г.);
- Наредба № 1 от 1993 г. за опазване на озеленените площи и декоративната растителност (ДВ, бр. 26 от 1993 г.)
- Наредба №7 за хигиенните изисквания за здравна защита на селищната среда – ДВ, бр.46/04.06.1992 г.; изм. ДВ, бр.46/07.06.1994 г., бр.89/22.10.1996 г., бр.101/26.11.1996 г., бр.10/04.11.1997 г., бр.20/05.03.1999 г.;
- Наредба №9 за ползването на водоснабдителните и канализационни системи – МТРС, ДВ, бр.77/23.09.1994 г., изм. ДВ, бр.70/06.08.1999 г.;
- Заповед № РД-46-494 на министъра на земеделието и горите от 22.VIII.2003 г. и заповед № РД-02-14-454 на министъра на регионалното развитие и благоустройството от 22.VIII.2003 г. за определяне на технически изисквания и условия за контрол към плановите по § 4к, ал. 1 ЗСПЗЗ (ДВ, бр. 83 от 2003 г.); публ., бюлетин “Строителство и архитектура” (БСА), бр. 8 от 2003 г.;
- Заповед № РД-02-14-256 на министъра на регионалното развитие и благоустройството от 31.V.2004 г. за утвърждаване на категоризацията на общините в Република България съгласно приложение № 1 и на категоризацията

на населените места в Република България съгласно приложение № 2 (ДВ, бр. 52 от 2004 г.)

II. Други източници

- План за развитието на Община Шумен за периода 2007-2013 г., Община Шумен, 2005 г. Актуализиран 2010 г.;
- Годишни доклади за наблюдение на изпълнението за 2009 г, 2010, 2011, 2012 г. на Общински план за развитие на Община Шумен 2007-2013 г.;
- Актуализиран документ за изпълнение на областната Стратегия за развитие на Област Шумен 20011 -2013 г., Областна администрация Шумен 2011 г.;
- Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г., МРРБ 2012 г.;
- Областната Стратегия за развитие на Област Шумен 2014 -2020 г., Областна администрация Шумен 2013 г., Предварителен проект;
- Статистически данни на НСИ и ТСБ – Шумен.
- Община Шумен. Култура. <http://www.shumen.bg/index.html>
- Национална стратегия за развитие на културата – проект, МК, 2011 г.
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. МРРБ, <http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=519>
- История на Шумен <http://www.tourism-shumen.com/index.php?page=20>
- Шумен <http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD>
- History of Shumen <http://shumen2019.bg/en/history-shumen#.UY-g5MqrRoE>
- Владислав III
http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2_III
- Бира в България
http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D1%80%D0%B0_%D0%B2_%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F

Трънков Димана, Антони Георгиев. A Guide to Jewish Bulgaria, 2011

- НИНКН. 2012. НАЦИОНАЛЕН ДОКУМЕНТАЛЕН АРХИВ С ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА. Справка за броя на недвижимите единични културни ценности /паметници на културата/ по райони на планиране

- Ангелова Рашел. 1958. Възрожденски къщи в град Шумен
- НИНКН. 2012. НАЦИОНАЛЕН ДОКУМЕНТАЛЕН АРХИВ С ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА. Справка за броя на недвижимите единични културни ценности /паметници на културата/ по области.

